HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a doua)

17 mai 2011 *

În cauza T-299/08,

Elf Aquitaine SA, cu sediul în Courbevoie (Franța), reprezentată de É. Morgan de Rivery și de S. Thibault-Liger, avocați,

reclamantă,

împotriva

Comisiei Europene, reprezentată de domnii X. Lewis, É. Gippini Fournier și R. Sauer, în calitate de agenți,

pârâtă,

având ca obiect, cu titlu principal, o cerere de anulare a Deciziei C(2008) 2626 final a Comisiei din 11 iunie 2008 privind o procedură în temeiul articolului 81 [CE] și al articolului 53 din Acordul privind SEE (cazul COMP/38.695 – Clorat de sodiu), în măsura în care decizia menționată o privește, și, cu titlu subsidiar, o cerere de anulare sau de reducere a cuantumurilor amenzilor care i-au fost aplicate prin decizia menționată,

* Limba de procedură: franceza.

TRIBUNALUL (Camera a doua),

compus din doamnele I. Pelikánová, președinte, și K. Jürimäe (raportor) și domnul S. Soldevila Fragoso, judecători,

grefier: doamna C. Kristensen, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 2 iunie 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

Istoricul cauzei

1 Prin Decizia C(2008) 2626 final din 11 iunie 2008 privind o procedură în temeiul articolului 81 [CE] și al articolului 53 din Acordul privind SEE (cazul COMP/38.695 – Clorat de sodiu) (denumită în continuare „decizia atacată”), Comisia Comunităților Europene a sancționat, printre alte întreprinderi, reclamanta, Elf Aquitaine SA, care a fost, până în 2006, societatea-mamă a Arkema France (fostă Atochem SA, apoi Elf Atochem SA și ulterior Atofina SA și Arkema SA), ca urmare a participării acestora la un ansamblu de acorduri și de practici concertate privind piața cloratului de sodiu în Spațiul Economic European (SEE), în perioada cuprinsă între 11 mai 1995 și

9 februarie 2000 în cazul reclamantei și al Arkema France [considerentele (12)-(15) și articolul 1 din decizia atacată].

2 Cloratul de sodiu este un agent oxidant puternic, obținut prin electroliza unei soluții apoase de clorură de sodiu într-o celulă fără diafragmă. Cloratul de sodiu poate fi produs sub formă de cristale sau în soluție. Acesta este în principal utilizat pentru producerea dioxidului de clor, care, la rândul său, este utilizat în industria celulozei și hârtiei pentru albirea celulozei chimice. Alte utilizări ale acestuia privesc, într-o mai mică măsură, purificarea apei potabile, albirea textilelor, erbicidele și rafinarea uraniului [considerentul (2) al deciziei atacate].

3 Principalii concurenți pe piața cloratului de sodiu în SEE erau, în 1999, următoarele întreprinderi: EKA Chemicals AB (denumită în continuare „EKA"), al cărei capital social era deținut în întregime de grupul Akzo Nobel, care deținea o cotă de 49 % din piața respectivă; Finnish Chemicals Oy, al cărei capital social era deținut în mod indirect și în întregime de Erikem Luxembourg SA (denumită în continuare „ELSA"), care deținea o cotă de 30 % din piața respectivă.; Arkema France, al cărei capital social era deținut, din 1992 până în 2000, în proporție de 97,55 % de reclamantă, deținea o cotă de 9 % din această piață. În sfârșit, Aragonesas Industrias y Energia SAU (denumită în continuare „Aragonesas"), al cărei capital social era deținut, din 1992 până în 2000, în mod direct sau indirect, în întregime sau majoritar de Uralita SA, deținea, ca și Solvay SA/NV, o cotă de 5 % din această piață, în timp ce alți producători dispuneau în mod cumulat de o cotă de 2 % din piața respectivă [considerentele (13), (14), (25)-(30), (42) și (46) ale deciziei atacate].

4 La 28 martie 2003, EKA a depus la Comisie o cerere de imunitate, în temeiul Comunicării Comisiei din 19 februarie 2002 privind imunitatea la amenzi și reducerea cuantumului amenzilor în cauzele referitoare la înțelegeri (JO C 45, p. 3, denumită în continuare „Comunicarea din 2002 privind cooperarea"), cu privire la existența unei înțelegeri pe piața cloratului de sodiu (denumită în continuare „înțelegerea").

EKA a prezentat în susținerea cererii menționate elemente de probă scrise și a dat o declarație orală [considerentele (54) și (55) ale deciziei atacate].

5 La 30 septembrie 2003, Comisia a adoptat o decizie prin care EKA i-a fost acordată o imunitate condiționată la amendă, în conformitate cu punctul 15 din Comunicarea din 2002 privind cooperarea [considerentul (55) al deciziei atacate].

6 La 10 septembrie 2004, Comisia a adresat solicitări de informații către Finnish Chemicals, Arkema France și Aragonesas, în conformitate cu articolul 18 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 [CE] și 82 [CE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167, rectificare în Ediție specială, 08/vol. 4, p. 269) [considerentul (56) al deciziei atacate].

7 La 18 octombrie 2004, Arkema France a formulat, în cadrul răspunsului la solicitarea de informații din partea Comisiei menționată la punctul 6 de mai sus, o cerere în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea [considerentul (57) al deciziei atacate.

8 La 29 octombrie 2004, Finnish Chemicals a depus la Comisie o cerere în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea și i-a furnizat oral informații cu privire la înțelegere. Finnish Chemicals și-a menținut cererea amintită prin scrisoarea din 2 noiembrie 2004 și a furnizat simultan elemente de probă scrise referitoare la participarea sa la încălcarea în cauză [considerentul (58) al deciziei atacate].

9 Începând cu 4 noiembrie 2004, Comisia a adresat solicitări de informații, în conformitate cu articolul 18 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, în special Arkema France, Aragonesas, EKA și Finnish Chemicals. Comisia a avut de asemenea întâlniri cu acestea două din urmă. În ceea ce privește reclamanta, Comisia i-a adresat o solicitare de informații pentru prima dată la 11 aprilie 2008 [considerentele (59)-(65) ale deciziei atacate].

10 Prin scrisoarea din 11 iulie 2007, Comisia a informat Arkema France cu privire la intenția sa de a-i respinge cererea formulată în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea [considerentul (563) al deciziei atacate].

11 Printr-o scrisoare din aceeași zi, Comisia a informat de asemenea Finnish Chemicals despre intenția sa de a-i acorda, în conformitate cu Comunicarea din 2002 privind cooperarea, o reducere de 30-50 % a cuantumului amenzii care îi putea fi aplicată [considerentul (583) al deciziei atacate].

12 La 27 iulie 2007, Comisia a adoptat o comunicare privind obiecțiunile ai cărei destinatari erau, pe lângă reclamantă, EKA, Akzo Nobel NV, Finnish Chemicals, ELSA, Arkema France, Aragonesas și Uralita. Acestea au răspuns la comunicare în termenul stabilit [considerentele (66) și (67) ale deciziei atacate].

13 La 20 noiembrie 2007, Arkema France și, printre altele, reclamanta și-au exercitat dreptul de a fi ascultate oral în cadrul unei audieri la consilierul-auditor [considerentul (68) al deciziei atacate].

14 La 11 iunie 2008, Comisia a adoptat decizia atacată, care a fost notificată reclamantei la 16 iunie 2008.

15 În decizia atacată, Comisia arată în esență că Arkema France, EKA, Finnish Chemicals și Aragonesas au pus în aplicare o strategie de stabilizare a pieței cloratului de sodiu, al cărei scop final consta în împărțirea volumelor de vânzări ale acestui produs, în coordonarea politicii tarifare față de clienți și, în consecință, în maximizarea marjelor. Funcționarea înțelegerii s-ar fi întemeiat pe contacte frecvente între concurenți sub forma unor reuniuni bilaterale sau multilaterale și a unor convorbiri telefonice, fără să urmeze totuși o schemă predefinită. Potrivit Comisiei, aceste practici coluzive

s-au desfășurat începând cu 21 septembrie 1994 în cazul EKA și al Finnish Chemicals, începând cu 17 mai 1995 în cazul Arkema France, începând cu 16 decembrie 1996 în cazul Aragonesas și începând cu 13 februarie 1997 în cazul ELSA. Practicile menționate ar fi durat până la 9 februarie 2000, cel puțin în măsura implicării Arkema France, a EKA, a Finnish Chemicals și a Aragonesas [considerentele (69)-(71) ale deciziei atacate].

16 În ceea ce privește în special comportamentul ilicit al Arkema France, Comisia arată că faptele prezentate în decizia atacată demonstrează că aceasta a participat în mod direct la practicile anticoncurențiale în cauză. Comisia arată de asemenea că, pe toată durata încălcării, reclamanta deținea mai mult de 97 % din capitalul social al Arkema France. Din acest motiv, Comisia apreciază că se poate considera în mod rezonabil că Arkema France trebuia să se conformeze politicii stabilite de societatea-mamă a acesteia și că nu putea, așadar, să acționeze în mod autonom. Comisia concluzionează, prin urmare, că se poate prezuma că reclamanta a exercitat o influență decisivă asupra Arkema France, împrejurare care ar fi confirmată de indicii suplimentare, pe care aceasta le enumeră [considerentele (384) și (386) ale deciziei atacate].

17 În ceea ce privește calcularea cuantumului amenzii aplicate în special Arkema France și reclamantei, Comisia s-a întemeiat pe Orientările privind calcularea amenzilor aplicate în temeiul articolului 23 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 (JO 2006, C 210, p. 2, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 264, denumite în continuare „Orientările”) [considerentul (498) al deciziei atacate].

18 Mai întâi, Comisia arată că, pentru a determina cuantumul de bază al amenzii aplicate Arkema France, este necesar să se ia în considerare o sumă reprezentând 19 % din valoarea vânzărilor produselor avute în vedere de înțelegerea în cauză. Pe de o parte, în măsura în care Arkema France a participat la încălcare pe durata a cel puțin patru ani și opt luni, Comisia apreciază că această sumă ar trebui să fie înmulțită cu cinci pentru a ține seama de durata încălcării. Pe de altă parte, pentru a descuraja întreprinderile în cauză, în special Arkema France, să participe la acorduri orizontale de stabilire

a prețului, Comisia consideră necesar să aplice un cuantum suplimentar al amenzii reprezentând 19 % din valoarea respectivelor vânzări. Prin urmare, aceasta concluzionează că Arkema France și reclamantei trebuie să li se aplice în solidar o amendă de 22 700 000 de euro [considerentele (510) și (521)-(523) ale deciziei atacate].

19 În plus, în ceea ce privește ajustările aduse cuantumului de bază al amenzii, Comisia arată, cu titlu de circumstanțe agravante, că, la data adoptării deciziei atacate, Arkema France fusese deja sancționată prin trei decizii în care a fost considerată răspunzătoare pentru activități coluzive. Pe de o parte, Comisia apreciază în esență că, dat fiind comportamentul Arkema France, constând în încălcări repetate, se justifică aplicarea în privința acesteia a unei majorări cu 90 % a cuantumului de bază al amenzii. Pe de altă parte, Comisia nu menționează nicio circumstanță atenuantă în beneficiul Arkema France sau al reclamantei care să justifice o reducere a amenzii. În special, Comisia apreciază că, având în vedere toate faptele în cauză, „nicio circumstanță excepțională" nu este de natură să justifice acordarea, în privința Arkema France, a unei reduceri a amenzii în afara sferei de aplicare a Comunicării din 2002 privind cooperarea [considerentele (525), (526), (538) și (544) ale deciziei atacate].

20 În continuare, Comisia arată în esență că, pentru a se asigura că amenzile au un caracter suficient de disuasiv și având în vedere că reclamanta are o valoare ridicată a cifrei de afaceri în afara vânzării bunurilor la care se referă încălcarea și, în sfârșit, că aceasta depășește de departe, în valori absolute, cifra de afaceri a celorlalte întreprinderi în cauză, este necesară aplicarea, în sarcina reclamantei, a unei majorări cu 70 % a cuantumului de bază al amenzii [considerentele (545), (548) și (559) ale deciziei atacate].

21 În plus, Comisia constată că amenzile care trebuie să se aplice în sarcina Arkema France și în special a reclamantei sunt inferioare pragului de 10 % din cifrele lor totale de afaceri în 2007 și că amenzile care le pot fi impuse înainte de aplicarea Comunicării

din 2002 privind cooperarea se ridică, pe de o parte, în cazul Arkema France, la 43 130 000 de euro și, pe de altă parte, în cazul reclamantei, la 38 590 000 de euro [considerentele (551) și (552) ale deciziei atacate].

22 În sfârșit, Comisia consideră că Arkema France nu trebuie să beneficieze de nicio reducere a amenzii în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea, întrucât informațiile pe care le-a furnizat nu aveau o valoare adăugată semnificativă în sensul punctului 21 din comunicarea menționată. În schimb, Comisia consideră că Finnish Chemicals i-a furnizat elemente de probă de o valoare adăugată semnificativă în sensul punctului 21 din aceeași comunicare. În consecință, Comisia i-a acordat o reducere cu 50 % a cuantumului amenzii care ar fi trebuit să i se aplice [considerentele (580), (588) și (591) ale deciziei atacate].

23 Articolele 1 și 2 din partea dispozitivă a deciziei atacate au următorul cuprins:

„*Articolul 1*

Următoarele întreprinderi au încălcat articolul 81 CE și articolul 53 din Acordul privind SEE prin participarea, în perioadele indicate, la o serie de acorduri și practici concertate în vederea alocării de volume de vânzări, a stabilirii prețurilor, a schimburilor de informații sensibile din punct de vedere comercial privind prețurile și volumele de vânzări și a monitorizării aplicării acordurilor anticoncurențiale privind cloratul de sodiu pe piața SEE:

(a) [EKA], de la 21 septembrie 1994 până la 9 februarie 2000;

(b) Akzo Nobel […], de la 21 septembrie 1994 până la 9 februarie 2000;

(c) Finnish Chemicals […], de la 21 septembrie 1994 până la 9 februarie 2000;

(d) [ELSA], de la 13 februarie 1997 până la 9 februarie 2000;

(e) Arkema France […], de la 17 mai 1995 până la 9 februarie 2000;

(f) [reclamanta] […], de la 17 mai 1995 până la 9 februarie 2000;

(g) Aragonesas […], de la 16 decembrie 1996 până la 9 februarie 2000;

(h) Uralita […], de la 16 decembrie 1996 până la 9 februarie 2000.

Articolul 2

Pentru încălcarea menționată la articolul 1 se aplică următoarele amenzi:

(a) EKA […] și Akzo Nobel […], în solidar: 0 euro;

(b) Finnish Chemicals […]: 10 150 000 de euro, din care, în solidar cu [ELSA] (în lichidare): 50 900 de euro;

(c) Arkema France și [reclamanta] […], în solidar: 22 700 000 de euro;

(d) Arkema France […] : 20 430 000 de euro;

(e) [reclamanta]: 15 890 000 de euro;

(f) Aragonesas […] și Uralita […], în solidar: 9 900 000 de euro.

[…]”

24 La articolul 3 din partea dispozitivă a deciziei atacate, Comisia obligă întreprinderile menționate la articolul 1 din decizie ca, pe de o parte, să pună capăt încălcării în cauză, în măsura în care nu au făcut deja acest lucru, și, pe de altă parte, să evite orice act sau comportament precum cel descris la articolul 1 din decizia menționată, precum și orice act sau comportament care are scopuri sau efecte identice sau similare.

25 Articolul 4 din partea dispozitivă a deciziei atacate enumeră destinatarii deciziei atacate, care sunt întreprinderile vizate la articolul 1 din decizia menționată.

Procedura și concluziile părților

26 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 1 august 2008, reclamanta a introdus prezenta acțiune.

27 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a doua) a decis deschiderea procedurii orale. Tribunalul a adresat de asemenea anumite întrebări Comisiei și i-a solicitat să furnizeze anumite documente. Sub rezerva transcrierii cererii orale de imunitate formulate de EKA, pe care a Comisia refuzat să o depună, părțile au răspuns la întrebări în termenul stabilit.

28 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările orale adresate de Tribunal au fost ascultate în ședința din 2 iunie 2010.

29 Prin Ordonanța din 11 iunie 2010, Elf Aquitaine/Comisia (T-299/08, nepublicată în Repertoriu), pe de o parte, Tribunalul a obligat Comisia să depună transcrierea cererii orale de imunitate formulate de EKA și, pe de altă parte, a permis ca acest document să fie consultat de avocații reclamantei la grefa Tribunalului. Comisia a depus în termenul stabilit acest document, pe care avocații reclamantei l-au consultat la grefa Tribunalului. În răspunsul la o întrebare scrisă adresată de Tribunal, reclamanta a arătat că, deși nu era în măsură să confirme identitatea acestui înscris cu cel la care i se acordase accesul în cadrul procedurii administrative din fața Comisiei, nu avea niciun motiv de îndoială că era vorba despre același înscris.

30 Procedura orală a fost declarată terminată la 16 iulie 2010.

31 Reclamanta solicită Tribunalului:

— cu titlu principal, anularea, în temeiul articolului 230 CE, a deciziei atacate, în măsura în care o privește;

— cu titlu subsidiar, anularea sau reducerea, în temeiul articolului 229 CE, a cuantumului amenzilor care i-au fost aplicate la articolul 2 literele (c) și (e) din decizia atacată;

— în orice ipoteză, obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

32 Comisia solicită Tribunalului:

— respingerea acțiunii;

— obligarea reclamantei la plata cheltuielilor de judecată.

În drept

1. *Cu privire la concluziile, formulate cu titlu principal, prin care se solicită anularea deciziei atacate*

33 În susținerea cererii sale de anulare a deciziei atacate în măsura în care o privește, reclamanta invocă zece motive. Primul motiv este întemeiat pe încălcarea normelor privind stabilirea răspunderii pentru o încălcare în cadrul grupurilor de societăți. Al doilea motiv este întemeiat pe încălcarea a șase principii fundamentale, care rezultă din stabilirea în sarcina sa a răspunderii pentru comportamentul ilicit în cauză. Al treilea motiv este întemeiat pe o denaturare a seriei de indicii pe care a furnizat-o. Al patrulea motiv este întemeiat pe o contradicție în motivarea deciziei atacate. Al cincilea motiv este întemeiat pe încălcarea principiului bunei administrări. Al șaselea

motiv este întemeiat pe încălcarea principiului securității juridice. Al șaptelea motiv este întemeiat pe un abuz de putere. Al optulea motiv este întemeiat pe caracterul neîntemeiat al impunerii unei amenzi care i-a fost aplicată cu titlu personal. Al nouălea motiv este întemeiat pe încălcarea principiilor și a normelor care reglementează calcularea amenzii impuse în solidar în sarcina Arkema France și a sa. Al zecelea motiv este întemeiat pe încălcarea dispozițiilor din Comunicarea din 2002 privind cooperarea.

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe încălcarea normelor privind stabilirea răspunderii pentru o încălcare în cadrul grupurilor de societăți

34 Primul motiv invocat de reclamantă, potrivit căruia, în decizia atacată, Comisia a încălcat normele privind atribuirea răspunderii pentru o încălcare în cadrul grupurilor de societăți, cuprinde cinci aspecte.

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe o eroare de drept în stabilirea răspunderii, în sarcina reclamantei, pentru comportamentul ilicit în cauză

— Argumentele părților

35 Reclamanta invocă în esență săvârșirea de către Comisie a unei erori de drept prin faptul că, în considerentul (369) al deciziei atacate, a considerat că nu avea obligația să confirme prin elemente concrete prezumția potrivit căreia o societate-mamă care deține integral capitalul social al filialei sale exercită efectiv o influență decisivă asupra acesteia din urmă (denumită în continuare „prezumția exercitării unei influențe decisive”).

36 În primul rând, atât dintr-o jurisprudență bogată, cât și din practica decizională anterioară a Comisiei ar rezulta că aceasta are obligația să coroboreze prezumția exercitării unei influențe decisive prin indicii concrete care să certifice influența respectivă. Aceste indicii ar trebui să arate fie că societatea-mamă era implicată în încălcare, fie că avea cunoștință de aceasta, fie că organizarea internă a grupului îi permitea să intervină concret în politica comercială a filialei sale. În special, reclamanta susține că, timp de aproape 40 de ani înainte de adoptarea Deciziei C(2004) 4876 final din 19 ianuarie 2005 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE (cazul COMP/E-1/37.773 – AMCA) (JO 2006, L 353, p. 12, denumită în continuare „Decizia AMCA"), Comisia a reținut indicii concrete de coroborare a prezumției exercitării unei influențe determinante. De asemenea, reclamanta precizează că, în considerentul (574) al Deciziei din 1 octombrie 2008 privind o procedură în temeiul articolului 81 [CE] și al articolului 53 din Acordul privind SEE (COMP/C.39181 – Ceară de lumânări) (JO 2009, C 295, p. 17, denumită în continuare „Decizia Ceară de lumânări"), Comisia a recunoscut că, înainte de anul 2005, nu stabilea răspunderea pentru o încălcare în sarcina unei societăți-mamă fără a furniza indicii concrete de coroborare a prezumției respective.

37 În al doilea rând, reclamanta evidențiază că, în Decizia din 10 decembrie 2003 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE [cazul COMP/E-2/37.857 – Peroxizi organici) (JO 2005, L 110, p. 44, denumită în continuare „Decizia Peroxizi organici"), Comisia nu a stabilit în sarcina reclamantei răspunderea pentru încălcarea sancționată în această decizie, considerând că Arkema France era pe deplin autonomă pe piață.

38 În al treilea rând, reclamanta susține, în esență, că obligația Comisiei de a furniza indicii suplimentare de coroborare a prezumției exercitării unei influențe decisive în cadrul aplicării articolului 81 CE este susținută de jurisprudența referitoare la imputarea în sarcina statului a unei măsuri luate de o întreprindere publică în dreptul ajutoarelor de stat. Cu privire la acest aspect, reclamanta face trimitere la Hotărârea Curții din 16 mai 2002, Franța/Comisia (C-482/99, Rec., p. I-4397), și la Hotărârea Tribunalului din 26 iunie 2008, SIC/Comisia (T-442/03, Rep., p. II-1161). În opinia

sa, în conformitate cu articolul 295 CE, un acționar privat al unui grup de societăți nu poate, în lumina principiului egalității de tratament, să beneficieze de un tratament mai puțin favorabil decât un acționar public.

39 În al patrulea rând, reclamanta susține că aprecierea Comisiei, cuprinsă în considerentul (369) al deciziei atacate, potrivit căreia aceasta din urmă nu are obligația să coroboreze prezumția exercitării unei influențe decisive prin indicii suplimentare care ar dovedi controlul exercitat de o societate-mamă asupra filialei sale, se opune soluțiilor reținute în majoritatea statelor membre ale Uniunii, precum Belgia, Franța, Italia și Regatul Unit, ca și în Statele Unite, a căror influență asupra dreptului comunitar al concurenței ar fi neîndoielnică. Pe de o parte, în toate aceste state, autoritățile naționale de concurență ar fi recurs la o serie de indicii prin care se urmărește stabilirea comportamentului autonom al unei filiale în raport cu societatea-mamă a acesteia. Pe de altă parte, deși este adevărat că soluțiile reținute de autoritățile naționale de concurență din statele membre nu sunt obligatorii pentru Comisie, trebuie totuși să țină seama de acestea, date fiind mecanismele de cooperare consolidată care guvernează raporturile sale cu autoritățile menționate în cadrul rețelei europene de concurență.

40 Comisia se opune argumentelor invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

41 Mai întâi, trebuie arătat că, după ce a amintit, în considerentele (369)-(372) ale deciziei atacate, jurisprudența referitoare la stabilirea răspunderii în sarcina societății-mamă

pentru comportamentul ilicit al unei filiale, în considerentele (386) și (387) ale deciziei menționate, Comisia constată următoarele:

„(386) Pe întreaga durată a încălcării, [reclamanta] a deținut mai mult de 97 % din acțiunile [Arkema France]. Având în vedere că, în asemenea împrejurări, se consideră în mod rezonabil că filiala va trebui să se conformeze politicii definite de societatea-mamă a acesteia (prin urmare, fără a putea să acționeze în mod autonom) și că societatea-mamă nu va întâlni niciun obstacol în momentul definirii acestei politici pentru filiala sa, se poate prezuma [că reclamanta] a exercitat o influență determinantă asupra [Arkema France]. Pe de altă parte, există alte elemente care coroborează prezumția potrivit căreia influența exercitată de [reclamantă] a fost suficient de decisivă. Pentru început, toți membrii consiliului de administrație ai [Arkema France] erau desemnați de [reclamantă]. În plus, între anii 1994 și 1999, domnul [P.] a fost în același timp membru al comitetului de direcție generală al [Arkema France]. Aceeași concluzie este valabilă și în cazul domului [I.], care a fost membru al consiliului de administrație al [Arkema France] între anii 1994 și 1998 și al comitetului de direcție generală al [reclamantei] între anii 1994 și 1997. De asemenea, domnul [W.] a făcut parte din consiliul de administrație al [Arkema France] între anii 1994 și 1999 și a fost numit în comitetul de direcție generală al [reclamantei] în anul 1999. Pe de altă parte, și alte persoane, precum domnul [D.] (1994-2000) și domnul [R.] (1994-1997), au fost simultan membri ai consiliilor de administrație ale [Arkema France] și [reclamantei]. Având în vedere aceste mișcări de personal între organele de direcție și de control ale [Arkema France], ale căror membri (în privința organelor de direcție) fuseseră desemnați și – trebuie să se presupună – ar fi putut fi revocați de [reclamantă], este clar că aceasta din urmă fusese informată cu privire la toate deciziile luate de [Arkema France] și putea să le influențeze în orice moment. În plus, nu exista niciun alt acționar important care să poată exercita o influență asupra politicii comerciale a filialei.

(387) Având în vedere prezumția care decurge din participația [reclamantei] la [Arkema France] la momentul încălcării (peste 97 %) și legăturile organizatorice, Comisia consideră că [reclamanta] a exercitat o influență decisivă asupra comportamentului filialei sale [Arkema France]”.

42 În plus, în considerentele (396)-(415) ale deciziei atacate, Comisia respinge argumentele invocate de Arkema France și de reclamantă în observațiile lor în răspuns la comunicarea privind obiecțiunile și în care contestau stabilirea în sarcina reclamantei a răspunderii pentru încălcarea în cauză.

43 Așadar, din motivele deciziei atacate menționate la punctele 41 și 42 de mai sus rezultă că, pe baza prezumției potrivit căreia o societate-mamă care deține mai mult de 97 % din capitalul social al filialei sale exercită o influență decisivă asupra acesteia din urmă, Comisia a stabilit în sarcina reclamantei răspunderea pentru încălcarea în cauză. De asemenea, Comisia a considerat, pe de o parte, că această prezumție era coroborată de indicii suplimentare pe care le menționase în decizia atacată și, pe de altă parte, că argumentele invocate de Arkema France și de reclamantă în observațiile scrise în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile nu permiteau răsturnarea prezumției menționate.

44 Așadar, trebuie să se examineze dacă, după cum susține reclamanta, Comisia a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a concluzionat că deținerea din partea sa a mai mult de 97 % din capitalul social al Arkema France era suficientă, individual, pentru a stabili în sarcina sa răspunderea pentru încălcarea în cauză.

45 În Hotărârea din 10 septembrie 2009, Akzo Nobel și alții/Comisia (C-97/08 P, Rep., p. I-8237, punctul 54), Curtea a amintit că dreptul concurenței viza activitățile întreprinderilor (Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, Rec., p. I-123, punctul 59) și că noțiunea de întreprindere cuprindea orice entitate care exercită o activitate economică, independent de statutul juridic al acestei entități și de modul său de finanțare (Hotărârea Curții din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctul 112, Hotărârea Curții din 10 ianuarie 2006, Cassa di Risparmio di Firenze și alții, C-222/04, Rec., p. I-289, punctul 107, și Hotărârea Curții din 11 iulie 2006, FENIN/Comisia, C-205/03 P, Rec., p. I-6295, punctul 25).

46 Curtea a precizat de asemenea că noțiunea de întreprindere, plasată în acest context, trebuie să fie înțeleasă în sensul că desemnează o unitate economică chiar dacă din punct de vedere juridic această unitate economică este constituită din mai multe persoane fizice sau juridice (a se vedea Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 55 și jurisprudența citată).

47 În cazul în care o astfel de entitate economică încalcă normele privind concurența, răspunderea pentru această încălcare revine entității respective, potrivit principiului răspunderii personale (a se vedea Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 56 și jurisprudența citată).

48 Încălcarea dreptului comunitar al concurenței trebuie să fie imputată fără echivoc unei persoane juridice căreia i se vor putea aplica amenzi, iar comunicarea privind obiecțiunile trebuie să fie adresată acesteia din urmă. De asemenea, este important ca în comunicarea privind obiecțiunile să fie indicată calitatea în care unei persoane juridice îi sunt reproșate faptele invocate (a se vedea Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 57 și jurisprudența citată.

49 Dintr-o jurisprudență constantă rezultă că un comportament al unei filiale poate fi imputat societății-mamă în special atunci când, deși are personalitate juridică distinctă, această filială nu își decide în mod autonom comportamentul pe piață, ci aplică în esență instrucțiunile care îi sunt date de societatea-mamă având în vedere, mai ales, legăturile economice, organizatorice și juridice care unesc cele două entități juridice (a se vedea Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 58 și jurisprudența citată).

50 Într-adevăr, această situație se regăsește deoarece, într-un asemenea caz, societatea-mamă și filiala sa fac parte din aceeași unitate economică și, prin urmare, formează o singură întreprindere în sensul jurisprudenței menționate la punctele 45 și 46 de mai sus. Astfel, faptul că o societate-mamă și filiala sa constituie o singură întreprindere în sensul articolului 81 CE permite Comisiei să adreseze o decizie prin

care să aplice amenzi societății-mamă fără să fie necesară stabilirea implicării personale a acesteia din urmă în cadrul încălcării (a se vedea Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 59 și jurisprudența citată).

51 În cazul particular în care o societate-mamă deține integral capitalul filialei sale care a săvârșit o încălcare a normelor de drept al concurenței, pe de o parte, această societate-mamă poate exercita o influență decisivă asupra comportamentului filialei și, pe de altă parte, există o prezumție relativă potrivit căreia societatea-mamă respectivă exercită în mod efectiv o influență decisivă asupra comportamentului filialei sale (a se vedea Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 60 și jurisprudența citată).

52 În aceste condiții, este suficient să se dovedească de către Comisie că întregul capital al unei filiale este deținut de societatea sa mamă pentru a prezuma că aceasta din urmă exercită o influență decisivă asupra politicii comerciale a filialei respective. Prin urmare, Comisia va fi în măsură să considere societatea-mamă răspunzătoare în solidar pentru plata amenzii aplicate filialei sale, cu excepția cazului în care această societate-mamă, căreia îi revine obligația de a răsturna această prezumție, prezintă elemente de probă suficiente de natură să demonstreze că filiala acesteia se comportă în mod autonom pe piață (a se vedea Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 61 și jurisprudența citată).

53 Deși este adevărat că, la punctele 28 și 29 din Hotărârea Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia (C-286/98 P, Rec., p. I-9925, punctele 28 și 29), în afara deținerii a 100 % din capitalul filialei, Curtea a evocat alte împrejurări, precum necontestarea influenței exercitate de societatea-mamă asupra politicii comerciale a filialei sale și reprezentarea comună a celor două societăți în cursul procedurii administrative, nu este mai puțin adevărat că astfel de împrejurări nu au fost evidențiate de Curte decât în scopul de a expune ansamblul elementelor pe care Tribunalul își întemeiase raționamentul, iar nu pentru a condiționa punerea în aplicare a prezumției menționate la punctul 60 din prezenta hotărâre de prezentarea unor indicii suplimentare referitoare la exercitarea

în mod efectiv a unei influențe a societății-mamă (a se vedea Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 62 și jurisprudența citată).

54 Din ansamblul acestor considerații rezultă că, atunci când o societate-mamă deține integral capitalul filialei sale, există o prezumție relativă potrivit căreia această societate-mamă exercită o influență decisivă asupra comportamentului filialei sale (a se vedea Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 63 și jurisprudența citată).

55 În plus, din jurisprudența Tribunalului rezultă că, deși o societate-mamă deține cvasitotalitatea capitalului social al filialei sale, se poate conchide în mod rezonabil că filiala respectivă nu își determină în mod autonom comportamentul pe piață și că, așadar, formează cu societatea sa mamă aceeași întreprindere în sensul articolului 81 CE (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2003, Michelin/Comisia, T-203/01, Rec., p. II-4071, punctul 290 și jurisprudența citată).

56 În speță, trebuie să se constate, pe de o parte, că reclamanta nu contestă, după cum Comisia a arătat în considerentul (386) al deciziei atacate, că deținea mai mult de 97 % din capitalul social al Arkema France la momentul faptelor în discuție și, mai exact, că deținea 97,55 %, după cum s-a constatat în considerentul (13) al deciziei atacate. Pe de altă parte, deși reclamanta susține că lipsa altui acționar, în afara ei înseși, la capitalul social al Arkema France nu este de natură să coroboreze prezumția exercitării unei influențe decisive, cu toate acestea, reclamanta nu invocă niciun argument de natură să repună în discuție aprecierea Comisiei, cuprinsă în considerentul (396) al deciziei atacate, conform căreia deținerea de o societate-mamă a cvasitotalității capitalului social al filialei sale este asimilabilă deținerii integrale a capitalului, din moment ce, în principiu, „acționarii minoritari nu beneficiază în acest caz de niciun drept special, în afara simplei lor interesări la profiturile filialei”.

57 Prin urmare, în conformitate cu jurisprudența menționată la punctele 45-55 de mai sus, Comisia a prezumat în mod întemeiat, în decizia atacată, că reclamanta exercita o influență decisivă asupra Arkema France, pe baza constatării că aceasta deținea cvasitotalitatea capitalului social.

58 Niciunul dintre argumentele invocate de reclamantă nu infirmă această concluzie.

59 În primul rând, în ceea ce privește argumentele potrivit cărora, pe de o parte, reiese atât din jurisprudență, cât și din practica decizională a Comisiei, anterioară adoptării Deciziei AMCA, obligația Comisiei de a corobora prezumția exercitării unei influențe decisive prin indicii concrete, acestea trebuie respinse ca neîntemeiate. Astfel, după cum rezultă din cuprinsul punctelor 45-55 de mai sus, în conformitate cu o jurisprudență constantă, Curtea a amintit, în Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia (punctul 45 de mai sus), că prezumția menționată nu trebuia coroborată de Comisie prin indicii suplimentare. Mai mult, chiar dacă, astfel cum Comisia a arătat în Decizia Ceară de lumânări, practica sa decizională anterioară adoptării Deciziei AMCA ar fi constat în coroborarea prezumției exercitării unei influențe decisive prin indicii suplimentare, o asemenea constatare nu poate influența concluzia, menționată la punctul 57 de mai sus, potrivit căreia, în decizia atacată, Comisia avea dreptul să se întemeieze doar pe deținerea de către reclamantă a cvasitotalității capitalului social al Arkema France pentru a prezuma că exercita asupra acesteia din urmă o influență decisivă.

60 În al doilea rând, trebuie respins ca neîntemeiat argumentul potrivit căruia Comisia a săvârșit o eroare de drept prin stabilirea în sarcina reclamantei a răspunderii pentru comportamentul ilicit în cauză, deși nu făcuse o asemenea imputare în Decizia Peroxizi organici. Pe de o parte, în măsura în care, astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 45-55 de mai sus, în decizia atacată, pe baza unei interpretări exacte a noțiunii de întreprindere în sensul articolului 81 alineatul (1) CE, Comisia a stabilit în sarcina reclamantei răspunderea pentru încălcarea în cauză, unica împrejurare că, într-o decizie anterioară de sancționare a Arkema France, Comisia nu a recurs la o asemenea

imputare nu poate repune în discuție legalitatea deciziei atacate cu privire la acest aspect. Pe de altă parte, din moment ce Comisia are posibilitatea, iar nu obligația, de a stabili răspunderea pentru o încălcare în sarcina unei societăți-mamă (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 24 septembrie 2009, Erste Group Bank și alții/Comisia, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P, Rep., p. I-8681, punctul 82, și Hotărârea Tribunalului din 14 decembrie 2006, Raiffeisen Zentralbank Österreich și alții/Comisia, T-259/02-T-264/02 și T-271/02, Rec., p. II-5169, punctul 331), unica împrejurare că, în Decizia Peroxizi organici, Comisia nu a recurs la o asemenea imputare nu presupune obligația acesteia de a recurge la aceeași apreciere într-o decizie ulterioară (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 20 aprilie 1999, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, cunoscută sub numele „PVC II", T-305/94-T-307/94, T-313/94-T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 și T-335/94, Rec., p. II-931, punctul 990).

61 În al treilea rând, în măsura în care reclamanta susține, în esență, că Hotărârea Franța/Comisia, punctul 38 de mai sus (punctele 50-52, 55 și 56), și Hotărârea SIC/Comisia, punctul 38 de mai sus (punctele 94, 95, 98, 99, 101-105 și 107), tind să confirme obligația Comisiei de a furniza indicii suplimentare de coroborare a prezumției exercitării unei influențe decisive pe care se întemeiază în cadrul aplicării articolului 81 CE, acest argument trebuie respins ca inoperant. Astfel, aspectele în discuție, în care s-a analizat problema dacă o măsură luată de o întreprindere publică este imputabilă statului și, prin urmare, dacă o asemenea măsură poate fi calificată drept ajutor de stat în sensul articolului 87 CE, pe de o parte, nu prezintă legătură cu condițiile de stabilire a unei răspunderi în sarcina unei societăți-mamă pentru o încălcare a articolului 81 CE și, pe de altă parte, nu se opun existenței unei prezumții a exercitării unei influențe decisive în materie de încălcări ale articolului 81 CE, în raport cu care instanțele Uniunii i-au recunoscut expres legalitatea, după cum rezultă din jurisprudența menționată la punctele 45-55 de mai sus.

62 În al patrulea rând, trebuie respins ca inoperant argumentul potrivit căruia, în esență, jurisprudența din mai multe state membre ale Uniunii Europene și din Statele Unite impune ca exercitarea unei influențe decisive a societății-mamă asupra filialei sale să

fie coroborată prin indicii concrete. Astfel, în afară de împrejurarea că jurisprudența statelor respective nu este obligatorie pentru Comisie și nu constituie cadrul juridic pertinent în raport cu care trebuie examinată legalitatea deciziei atacate, lipsa recunoașterii prezumției exercitării unei influențe decisive de jurisprudența acelor state, chiar dacă ar fi dovedită, nu ar presupune în niciun caz nelegalitatea acesteia în dreptul comunitar.

63 În lumina considerațiilor de mai sus, primul aspect trebuie respins în parte ca neîntemeiat și în parte ca inoperant.

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe încălcarea principiilor autonomiei juridice și economice a societăților

— Argumentele părților

64 Reclamanta susține că, atunci când prezumția exercitării unei influențe decisive nu este coroborată prin indicii suplimentare care să confirme ingerința societății-mamă în activitatea filialei sale pe piața avută în vedere de încălcare, situație care s-a regăsit în practica decizională a Comisiei anterioară adoptării Deciziei AMCA, o asemenea prezumție este incompatibilă cu principiul autonomiei persoanei juridice, din moment ce determină răspunderea automată a societății-mamă pentru încălcările săvârșite de filiala sa.

65 În primul rând, reclamanta susține că numai pe cale de excepție, justificată în mod întemeiat, de la principiul autonomiei economice a persoanei juridice, se poate considera că o societate-mamă face parte din sfera întreprinderii în sensul articolului 81

CE. Într-o asemenea ipoteză excepțională, unei societăți-mamă i s-ar putea atribui răspunderea pentru încălcarea săvârșită de filiala sa și aceasta ar fi obligată în solidar la plata amenzii care îi este impusă filialei respective, însă nu ar putea fi obligată la plata unei amenzi cu titlu personal.

66 Reclamanta evidențiază faptul că dreptul societăților din statele membre ale Uniunii consacră principiul autonomiei juridice a persoanelor juridice, inclusiv în privința filialelor al căror capital social este deținut integral de societatea-mamă a acestora. Principiul menționat ar decurge din caracteristicile personalității juridice și ar conferi în special o capacitate juridică deplină și un patrimoniu propriu fiecărei societăți, care ar fi pe deplin răspunzătoare pentru propriile acțiuni, inclusiv pentru consecințele activității sale economice pe piață. În această privință, reclamanta precizează că jurisprudența a recunoscut principiul autonomiei economice a unei filiale, care decurge din autonomia sa juridică. Acest principiu ar constitui deopotrivă un element fundamental al bunei funcționări al economiilor moderne. Prin urmare, atât reclamanta, cât și Arkema France, în calitate de persoane juridice distincte, ar dispune de autonomie juridică și economică proprie.

67 În al doilea rând, reclamanta susține că principiul autonomiei economice a filialei constituie transpunerea concretă a utilizării de către aceasta a tuturor caracteristicilor juridice ale personalității sale juridice. Pe de o parte, analiza dreptului majorității statelor membre ale Uniunii Europene ar evidenția că principiul autonomiei persoanei juridice face parte din temeiurile juridice fundamentale pe care se întemeiază organizarea socială, de la care nu se poate deroga decât în împrejurări excepționale, după cum ar rezulta din diferitele jurisprudențe naționale. Pe de altă parte, Comisia ar avea obligația, atunci când aplică dreptul concurenței, de a ține seama de jurisprudența instanțelor satelor membre ale Uniunii, în caz contrar riscând să pună în pericol convergența necesară a diferitelor legislații privind concurența în cadrul rețelelor europeană și internațională de concurență.

68 Comisia se opune argumentelor invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

69 Reclamanta susține în esență că, prin stabilirea în sarcina sa a răspunderii pentru încălcarea în cauză, Comisia a încălcat principiile autonomiei juridice și economice a societăților.

70 Or, fără a fi necesară pronunțarea asupra conținutului principiilor autonomiei juridice și economice a societăților, nici măcar asupra existenței celui de al doilea dintre aceste principii, este suficient să se constate că, în orice caz, acestea nu pot avea drept efect faptul ca o societate al cărei capital este deținut integral sau cvasiintegral de o altă societate să poată acționa obligatoriu în mod autonom pe piață ca urmare a unicei împrejurări că dispune de personalitate juridică sau de mijloace economice proprii. Astfel, o asemenea supoziție ar ignora total numeroase posibilități care există în practică pentru o societate-mamă care deține integral sau cvasiintegral capitalul filialei sale de a influența comportamentul acesteia în mod formal ori informal.

71 Prin urmare, pretinsele principii ale autonomiei juridice și economice invocate de reclamantă în speță nu au fost încălcate de Comisie.

72 Argumentele pe care reclamanta le invocă în acest scop nu pot fi admise. Pe de o parte, în ceea ce privește argumentele potrivit cărora prezumția exercitării unei influențe decisive ar fi contrară dreptului aplicabil în anumite state membre ale Uniunii, acestea trebuie respinse ca neîntemeiate pentru aceleași motive ca acelea prezentate la punctul 62 de mai sus, și anume în special că dreptul statelor respective nu constituie cadrul juridic pertinent în raport cu care trebuie apreciată legalitatea deciziei atacate.

Pe de altă parte, în măsura în care reclamanta susține că, prin stabilirea în sarcina sa a răspunderii pentru încălcarea în cauză, Comisia a încălcat dreptul societăților aplicabil în statele membre ale Uniunii și, prin urmare, principiul subsidiarității, se impune constatarea că, în conformitate cu articolului 81 alineatul (1) CE, atunci când o entitate economică încalcă normele de concurență, aceasta trebuie să răspundă pentru încălcare, Comisia fiind abilitată să aplice sancțiuni în temeiul articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003.

73 În lumina considerațiilor de mai sus, al doilea aspect trebuie respins ca neîntemeiat.

Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe o eroare referitoare la faptul că indiciile reținute de Comisie în decizia atacată nu coroborează prezumția exercitării unei influențe decisive

— Argumentele părților

74 Reclamanta invocă în esență săvârșirea de către Comisie a unei erori de drept și a unor erori vădite de apreciere prin faptul că a considerat că cele trei elemente suplimentare menționate în considerentul (386) al deciziei atacate (a se vedea punctul 41 de mai sus) ar corobora prezumția exercitării unei influențe decisive. În această privință, reclamanta susține că, pe de o parte, faptul că a numit membrii consiliului de administrație al filialei sale și, pe de altă parte, faptul că cinci membri ai comitetului de direcție generală sau ai consiliului de administrație al Arkema France au făcut

parte din comitetul său de direcție generală sau din consiliul său de administrație nu permit coroborarea prezumției respective.

75 Comisia se opune argumentelor invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

76 Potrivit jurisprudenței menționate la punctele 52-55 de mai sus, Comisia nu are obligația să coroboreze prin elemente suplimentare prezumția exercitării unei influențe decisive, pe care are dreptul să o invoce atunci când o societate-mamă deține integral sau cvasiintegral capitalul social al filialei sale, dar, în schimb, reclamanta, căreia îi revine obligația de a răsturna această prezumție, trebuie să prezinte elemente de probă suficiente de natură să demonstreze că filiala acesteia se comportă în mod autonom pe piață.

77 Prin urmare, deși ar trebui să se rețină că, după cum afirmă reclamanta, în considerentul (386) al deciziei atacate, Comisia s-a întemeiat în mod eronat pe indicii care nu erau susceptibile să coroboreze prezumția exercitării unei influențe decisive, o asemenea eroare nu ar fi, în niciun caz, de natură să repună în discuție faptul că Comisia putea în mod întemeiat să se fondeze doar pe constatarea deținerii de către reclamantă a cvasitotalității capitalului social al filialei sale pentru a prezuma că reclamanta exercita o influență decisivă asupra filialei.

78 În consecință, al treilea aspect trebuie înlăturat ca inoperant, fără a fi necesară examinarea argumentelor reclamantei care urmăresc în esență contestarea pertinenței indiciilor reținute de Comisie în decizia atacată în vederea coroborării prezumției exercitării unei influențe decisive.

Cu privire la al patrulea aspect, întemeiat pe faptul că Comisia a considerat în mod greșit că reclamanta nu a furnizat o serie de indicii de natură să răstoarne prezumția exercitării unei influențe decisive

— Argumentele părților

79 Reclamanta susține în esență că Comisia a considerat în mod greșit că nu a furnizat o serie de indicii convergente care să răstoarne prezumția exercitării unei influențe decisive și care să stabilească, pe de o parte, autonomia Arkema France pe piață și, pe de altă parte, lipsa imixtiunii din partea sa în politica comercială a filialei sale. Reclamanta precizează că, în mod contrar afirmațiilor Comisiei, seria de indicii pe care a furnizat-o nu se limitează la dovedirea faptului că nu a participat la înțelegere sau că nu a avut cunoștință despre aceasta.

80 În primul rând, reclamanta susține că a demonstrat printr-o serie de indicii convergente autonomia Arkema France pe piață.

81 *Primo*, reclamanta amintește mai întâi că, după cum a arătat în cadrul primului aspect al primului motiv (a se vedea punctul 37 de mai sus), Comisia a recunoscut autonomia Arkema France pe piață în Decizia Peroxizi organici. Mai mult, reclamanta susține că, în Decizia din 3 mai 2006, Peroxid de hidrogen și perborat (cazul COMP/F/38.620) (JO L 353, p. 54, denumită în continuare Decizia „Peroxid de hidrogen"), Comisia nu a încercat în niciun moment să coroboreze printr-un anumit element concret prezumția exercitării unei influențe determinante, cu privire la care considerase în acel moment că nu exista niciun indiciu care să permită susținerea prezumției respective. În sfârșit, în măsura în care cloratul de sodiu aparține aceleiași familii de produse ca acelea avute în vedere în Decizia Peroxizi organici și în Decizia

Peroxid de hidrogen și în care acesta era gestionat în cadrul grupului Elf Aquitaine exact în același mod ca produsele vizate de cele două decizii, Comisia nu ar putea susține în mod întemeiat în cadrul prezentei cauze că reclamanta a avut ingerințe în strategia comercială a Arkema France.

82 *Secundo*, reclamanta susține că Arkema France aparținea unui grup caracterizat printr-o administrare descentralizată a filialelor sale și că, în consecință, reclamanta acționa la conducerea grupului doar în calitate de societate holding neoperațională, întrucât nu intervenea în administrarea operațională a filialelor sale. Pentru acest motiv, Comisia nu ar fi trebuit să stabilească în sarcina sa răspunderea pentru încălcarea în cauză, în sensul că, pentru un motiv identic, nu recursese la o asemenea imputare în privința uneia dintre societățile-mamă sancționate în Decizia din 20 octombrie 2004 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] (cazul COMP/C.38.238, Tutun brut – Spania) (JO 2007, L 102, p. 14, denumită în continuare „Decizia Tutun brut Spania").

83 *Tertio*, reclamanta susține că Arkema France și-a definit întotdeauna strategia comercială în mod autonom.

84 Pe de o parte, contrar afirmațiilor Comisiei cuprinse la punctul 324 din comunicarea privind obiecțiunile și după cum ar fi recunoscut în cadrul audierii la consilierul-auditor, reclamanta nu ar fi adoptat sau aprobat niciodată planul de activitate sau bugetul activităților Arkema France în legătură specifică cu cloratul de sodiu. Dimpotrivă, Arkema France ar fi dispus la momentul faptelor de toate mijloacele și resursele organizatorice, juridice și financiare necesare definirii strategiei comerciale a activităților legate de cloratul de sodiu, precum și gestionării acestor activități.

85 Pe de altă parte, reclamanta invocă o serie de argumente prin care urmărește să demonstreze că Arkema France acționa în mod autonom pe piață. Mai întâi, Arkema France ar fi beneficiat de deplina capacitate de a contracta, fără autorizarea prealabilă din partea societății-mamă a acesteia, împrejurare care i-ar fi dat posibilitatea să își gestioneze întru totul autonom politica comercială. În continuare, Arkema France ar fi definit întotdeauna în mod liber gama de produse și de servicii pe care o comercializa pe piața cloratului de sodiu, din moment ce reclamanta nu ar fi adresat niciodată nicio instrucțiune ori directivă filialei sale cu privire la producția acesteia, la prețurile practicate și la vânzarea producției sale. Mai mult, Arkema France ar fi beneficiat pe deplin de libertatea de a-și defini, fără intervenția societății sale mamă, obiectivele de vânzări și marjele brute, niciun angajat al reclamantei neavând posibilitatea să se amestece în acest tip de decizii. Pe de altă parte, reclamanta nu ar fi fost niciodată prezentă, fie în aval, fie în amonte, pe pieţele pe care opera filiala acesteia. În sfârșit, Arkema France ar fi intervenit pe piața cloratului de sodiu în nume propriu și pe seama sa, iar nu în calitate de reprezentant ori de agent comercial al reclamantei.

86 *Quarto*, în opinia reclamantei, Arkema France dispunea de autonomie financiară deplină. O asemenea constatare ar decurge din considerațiile prezentate la punctele 81-85 de mai sus, precum și din caracterul foarte modest al activității sale în ce privește cloratul de sodiu în cadrul grupului la momentul faptelor în litigiu. Reclamanta adaugă că acest control financiar pe care îl exercita asupra Arkema France era foarte general și, prin urmare, nu putea privi activitatea referitoare la cloratul de sodiu.

87 *Quinto*, reclamanta susține că Arkema France nu o informa cu privire la activitatea sa pe piață, iar singura prezentare a conturilor pe care Arkema France o efectua în privința sa rămânea strict în limitele obligațiilor unui holding în raport cu normele contabile și cu reglementarea financiară aplicabilă. Prin urmare, această prezentare a conturilor ar fi rămas la un nivel foarte general și nu ar fi vizat politica comercială a Arkema France.

88 *Sexto*, reclamanta arată că, în lumina tuturor considerațiilor prezentate la punctele 81-87 de mai sus, pe de o parte, Comisia ar fi trebuit să constate că activitatea desfășurată de Arkema France nu era supusă instrucțiunilor din partea societății-mamă a acesteia. Pe de altă parte, atât din jurisprudență, cât și din practica decizională a Comisiei ar rezulta că toate indiciile menționate de reclamantă pentru răsturnarea prezumției exercitării unei influențe decisive ar fi pertinente pentru a demonstra autonomia filialei sale. Prin respingerea indiciilor furnizate de reclamantă, Comisia i-ar fi negat, *de facto*, această modalitate de probă pentru a răsturna prezumția respectivă.

89 În al doilea rând, reclamanta susține că, în considerentul (370) al deciziei atacate, Comisia a respins în mod greșit caracterul probatoriu al neparticipării sale la încălcarea săvârșită de filiala acesteia, precum și al lipsei sale de cunoștință despre încălcarea menționată în scopul înlăturării răspunderii, deși Comisia a recunoscut expres în decizia atacată că reclamanta nu a fost niciodată implicată direct sau indirect în încălcarea în cauză. Or, Comisia și instanțele Uniunii ar reține drept indiciu pertinent participarea la încălcare sau faptul de a cunoaște existența unei încălcări, în cadrul stabilirii în sarcina unei societăți-mamă a răspunderii pentru acea încălcare.

90 În al treilea rând, reclamanta arată că, în considerentul (403) al deciziei atacate, Comisia a considerat în mod greșit că faptul că nu a intervenit nici pe piața cloratului de sodiu în SEE, nici pe piețele în amonte sau în aval ale acestui produs nu constituia o dovadă a independenței sale. O asemenea poziție ar fi incompatibilă cu jurisprudența care rezultă din Hotărârea Tribunalului din 12 septembrie 2007, Prym și Prym Consumer/Comisia (T-30/05, nepublicată în Repertoriu).

91 Comisia se opune argumentelor invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

92 Reclamanta susține, în esență, că a furnizat o serie de indicii care demonstrau autonomia Arkema France pe piața cloratului de sodiu și lipsa amestecului din partea sa în politica comercială a filialei acesteia.

93 Trebuie amintit că, pe de o parte, după cum rezultă din jurisprudența menționată îndeosebi la punctele 52-55 de mai sus, atunci când Comisia se întemeiază pe prezumția exercitării unei influențe decisive pentru a stabili în sarcina unei societăți-mamă răspunderea pentru încălcare, acesteia din urmă îi revine obligația de a o răsturna prin furnizarea unor elemente de probă suficiente de natură să demonstreze că filiala acesteia se comportă pe piață în mod autonom. Pe de altă parte, pentru a demonstra autonomia filialei sale pe piață și, prin urmare, pentru a răsturna prezumția amintită, societatea-mamă are obligația de a prezenta orice element referitor la legăturile organizatorice, economice și juridice dintre aceasta și filială de natură să demonstreze că ele nu constituie o singură entitate economică.

94 În speță, trebuie să se examineze dacă Comisia a considerat în mod întemeiat că elementele cuprinse în seria de indicii furnizate de reclamantă nu permiteau să se demonstreze autonomia Arkema France pe piață și să se răstoarne prezumția exercitării unei influențe decisive.

95 În primul rând, în ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia poziția reținută de Comisie în Decizia Peroxizi organici și în Decizia Peroxid de hidrogen arată că Arkema France se comporta pe piață în mod autonom, acesta trebuie respins ca neîntemeiat. Mai întâi, trebuie arătat, pe de o parte, că reclamanta interpretează în

mod greșit deciziile menționate, din moment ce Comisia nu a concluzionat în sensul că Arkema France acționa în mod autonom nici, în special, pe piața cloratului de sodiu, nici, în general, pe alte piețe ale produselor pe care le comercializa. Astfel, după cum rezultă îndeosebi din articolul 1 din Decizia Peroxizi organici, Comisia s-a limitat să sancționeze Arkema France (fostă Atofina) fără a se pronunța asupra aspectului dacă era necesar să se stabilească în sarcina reclamantei răspunderea pentru acea încălcare. Pe de altă parte, se impune constatarea că, în Decizia Peroxid de hidrogen, Comisia a concluzionat, în esență, în special în considerentul (427) al deciziei respective, că răspunderea pentru încălcarea în cauză în acea decizie trebuia stabilită în sarcina reclamantei. Prin urmare, nici una, nici cealaltă dintre aceste decizii nu permit să se concluzioneze în sensul că, în împrejurări asemănătoare celor din speță, Comisia a considerat că Arkema France acționa pe piață în mod autonom.

96 Mai mult, în măsura în care, după cum s-a constatat la punctul 60 de mai sus, Comisia are posibilitatea, iar nu obligația, de a stabili răspunderea în sarcina unei societăți-mamă pentru încălcare și în măsura în care, pe baza unei interpretări exacte a articolului 81 CE, Comisia a stabilit în speță, în sarcina reclamantei, răspunderea pentru încălcare, constatarea eventuală potrivit căreia Comisia, în cauzele precedente, fie ar fi considerat că nu era necesar să recurgă la o asemenea imputare, fie ar fi coroborat prezumția exercitării unei influențe decisive prin indicii suplimentare nu ar permite, în nicio ipoteză, să se concluzioneze că, în speță, a săvârșit o eroare de drept prin stabilirea în sarcina reclamantei a răspunderii pentru încălcarea în cauză.

97 În al doilea rând, în ceea ce privește argumentele reclamantei potrivit cărora autonomia Arkema France este demonstrată prin administrarea descentralizată a grupului Elf Aquitaine și prin faptul că reclamanta era doar un „holding neoperațional" care nu intervenea în administrarea operațională a filialelor sale, astfel încât, în consecință, Comisia nu ar fi trebuit să stabilească în sarcina sa răspunderea pentru o încălcare, după cum, de altfel, nu ar fi stabilit-o în privința altei societăți-mamă în Decizia Tutun brut Spania, acestea trebuie respinse de asemenea ca neîntemeiate.

98 Mai întâi, trebuie arătat, pe de o parte, că afirmația potrivit căreia reclamanta este o societate „holding neoperațională” nu este susținută de niciun element concret de natură să demonstreze că aceasta nu exercita nicio influență decisivă asupra filialei sale. Pe de altă parte, după cum rezultă din jurisprudența prezentată la punctul 60 de mai sus, faptul că, în Decizia Tutun brut Spania, Comisia nu a stabilit în sarcina unei societăți-mamă răspunderea pentru încălcare nu poate infirma, în nicio ipoteză, constatarea potrivit căreia erau reunite condițiile unei asemenea stabiliri a răspunderii în decizia atacată.

99 Mai mult, și în orice ipoteză, în contextul unui grup de societăți, o societate holding are vocația să regrupeze participații în societăți diferite și are drept funcție asigurarea unității de conducere. Prin urmare, nu se poate exclude ca reclamanta să fi exercitat o influență decisivă asupra comportamentului filialei sale prin coordonarea, printre altele, a investițiilor financiare în cadrul grupului Elf Aquitaine. În plus, repartizarea internă a diferitelor activități ale reclamantei, care țin de o administrare descentralizată, între diferite divizii sau departamente constituie un fenomen normal în grupurile de societăți precum cel la conducerea căruia se află reclamanta. Prin urmare, acest argument nu răstoarnă nicidecum prezumția potrivit căreia reclamanta și Arkema France constituiau o singură întreprindere în sensul articolului 81 CE.

100 În al treilea rând, în măsura în care reclamanta susține, pe de o parte, că Arkema France și-a definit întotdeauna în mod autonom strategia comercială pe piața cloratului de sodiu, din moment ce ea nu a adoptat și nici nu a aprobat niciodată planul de activitate și bugetul activităților desfășurate de Arkema France în legătură specială cu acest produs, și că aceasta din urmă dispunea, în esență, de capacitatea de a acționa pe piață în mod autonom și, pe de altă parte, că Arkema France dispunea de autonomie financiară deplină, din moment ce controlul pe care reclamanta îl exercita asupra filialei sale era foarte general, aceste argumente trebuie deopotrivă respinse ca neîntemeiate.

101 Astfel, pe lângă faptul că argumentele reclamantei nu sunt susținute de niciun element concret, trebuie arătat mai întâi că împrejurarea că aceasta nu a adoptat și nici nu a aprobat niciodată planul de activitate și bugetul activităților desfășurate de Arkema France nu permite să se demonstreze că reclamanta nu putea nici să le modifice, nici să le respingă, nici să controleze aplicarea acestora.

102 Mai mult, nu se poate exclude ca reclamanta să fi exercitat o influență decisivă asupra comportamentului filialei sale prin coordonarea în special a investițiilor financiare din cadrul grupului Elf Aquitaine.

103 În sfârșit, dacă, astfel cum de altfel a susținut reclamanta în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile (a se vedea pagina 71 din răspunsul respectiv) și după cum rezultă din considerentul (392) al deciziei atacate, ea controla angajamentele cele mai importante ale filialei sale, această împrejurare nu face decât să întărească concluzia Comisiei potrivit căreia filiala respectivă nu era autonomă în raport cu reclamanta.

104 În al patrulea rând, argumentul reclamantei potrivit căruia Arkema France nu o informa cu privire la activitatea sa pe piață și, în privința sa, nu recurgea la o prezentare a conturilor decât în termeni foarte generali, în conformitate cu dreptul francez și cu statutul acesteia, acesta trebuie respins ca neîntemeiat. În această privință, în afară de faptul că trebuie arătat că acest argument nu este susținut de niciun element concret, recunoașterea de către reclamantă, după cum s-a arătat la punctul 103 de mai sus, a faptului că aceasta controla angajamentele cele mai importante ale filialei sale tinde să contrazică argumentul menționat.

105 În al cincilea rând, în măsura în care reclamanta susține că nu a participat niciodată la încălcare, că nu a avut cunoștință despre aceasta și că nu a intervenit nici în amontele, nici în avalul pieței cloratului de sodiu, și nici pe piața menționată, care, în privința sa, avea o importanță minoră, trebuie să se constate că asemenea elemente nu sunt

susceptibile să dovedească autonomia Arkema France. Mai întâi, trebuie amintit că, după cum reiese din jurisprudență, nici relația de instigare, dintre societatea-mamă și filială, referitoare la încălcare și nici implicarea societății-mamă în încălcarea menționată, ci împrejurarea că ambele constituie o singură întreprindere abilitează Comisia să adreseze societății-mamă a unui grup de societăți o decizie de impunere de amenzi (Hotărârea Michelin/Comisia, punctul 55 de mai sus, punctul 290). În continuare, nu se poate ajunge la o concluzie nici din împrejurarea că reclamanta și Arkema France și-ar desfășura activitatea pe piețe distincte, nici din aceea că piața cloratului de sodiu avea pentru reclamantă o importanță minoră. Astfel, trebuie să se rețină că, într-un grup precum cel la conducerea căruia se află reclamanta, diviziunea sarcinilor constituie un fenomen normal, care nu permite răsturnarea prezumției potrivit căreia reclamanta și Arkema France constituiau o singură întreprindere în sensul articolului 81 CE. Prin urmare, aceste argumente trebuie respinse ca fiind inoperante.

106 În al șaselea rând, în ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia Comisia i-a negat, *de facto*, dreptul de a răsturna prezumția exercitării unei influențe decisive considerând că indiciile pe care le-a furnizat nu permiteau demonstrarea autonomiei Arkema France, acesta trebuie respins ca neîntemeiat. Astfel, în decizia atacată, Comisia nu numai că nu a contestat dreptul reclamantei de a furniza indicii de natură să răstoarne prezumția exercitării unei influențe decisive, ci, doar după ce a examinat seria de indicii pe care reclamanta i le furnizase, a concluzionat în mod întemeiat, după cum reiese din constatările menționate la punctele 95-105 de mai sus, că elementele seriei menționate nu permiteau răsturnarea prezumției respective.

107 În lumina tuturor considerațiilor de mai sus, trebuie să se concluzioneze că Comisia a considerat în mod întemeiat că reclamanta nu a furnizat elemente de probă de natură să răstoarne prezumția exercitării unei influențe decisive.

108 Prin urmare, al patrulea aspect al primului motiv trebuie respins în parte ca neîntemeiat și în parte ca inoperant.

Cu privire la al cincilea aspect, întemeiat pe transformarea prezumției exercitării unei influențe decisive într-o prezumție absolută

— Argumentele părților

109 Reclamanta susține că, prin respingerea seriei de indicii pe care a furnizat-o Comisiei, aceasta din urmă a transformat prezumția exercitării unei influențe decisive, care ar trebui să fie o prezumție relativă, într-o prezumție absolută.

110 În primul rând, reclamanta susține că transformarea unei prezumții relative într-o prezumție absolută aduce atingere principiului prezumției de nevinovăție. Mai întâi, această transformare ar constitui o *probatio diabolica*, cu alte cuvinte, o dovadă imposibil de a fi repusă în discuție și, prin urmare, o probă inadmisibilă în raport cu jurisprudența. În continuare, în ședință, reclamanta a precizat că o asemenea prezumție ar fi contrară principiului prezumției de nevinovăție, consacrat, pe de o parte, de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO"), astfel cum a fost interpretată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Hotărârea Salabiaku împotriva Franței din 7 octombrie 1988 (seria A nr. 141-A, § 28), și, pe de altă parte, de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, proclamată la 7 decembrie 2000 la Nisa (JO C 364, p. 1), care, în temeiul articolului 6 alineatul (1) TUE, are aceeași valoare juridică precum tratatele. În sfârșit, răspunzând la întrebările Tribunalului adresate în ședință, reclamanta a precizat că, în opinia sa, Hotărârea

Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 45 de mai sus, era incompatibilă cu dispozițiile sus-menționate.

111 În al doilea rând, în opinia reclamantei, Comisia a făcut imposibil de răsturnat prezumția exercitării unei influențe decisive, invocată în decizia atacată.

112 *Primo*, din considerentele (396) și (412) ale deciziei atacate ar reieși că însăși Comisia recunoaște că răsturnarea prezumției exercitării unei influențe decisive este aproape imposibil de efectuat în practică, din moment ce în decizia atacată precizează că „această prezumție se verifică în aproape toate cazurile".

113 *Secundo*, Comisia ar fi refuzat să ia în considerare indiciile invocate de reclamantă pentru a răsturna prezumția exercitării unei influențe decisive, deși astfel de indicii, atunci când sunt invocate de Comisie, permit acesteia din urmă să coroboreze prezumția menționată.

114 *Tertio*, din considerentul (401) *in fine* al deciziei atacate ar rezulta că Comisia consideră, în mod greșit, că o societate-mamă trebuie să fie răspunzătoare pentru o încălcare indiferent că a interferat sau nu a interferat în activitatea filialei sale, că a lăsat-o sau nu a lăsat-o să acționeze liber și că a avut sau nu a avut cunoștință despre încălcările săvârșite de filiala respectivă.

115 *Quarto*, Comisia nu ar fi acționat în mod corespunzător ca urmare a erorii sale de interpretare, pe care ar fi recunoscut-o în cadrul audierii desfășurate la consilierul-auditor, a observațiilor formulate de Arkema France la 18 octombrie 2004 ca răspuns la solicitarea de informații pe care Comisia i-a adresat-o la 10 septembrie 2004 și în care făcuse confuzie între Elf Atochem și reclamantă.

116 *Quinto*, în decizia atacată, Comisia s-ar fi întemeiat nu pe elemente concrete care să demonstreze exercitarea efectivă a unei influențe decisive a reclamantei asupra gestiunii comerciale a Arkema France, ci pe simple afirmații nesusținute, care ar constitui alte prezumții și supoziții pe care nu le-a verificat niciodată.

117 *Sexto*, din respingerea tuturor elementelor din seria de indicii furnizată de reclamantă ar trebui să se deducă faptul că se solicită de către Comisie mijloace de probă scrise negative cu privire la imixtiunea unei societăți-mamă în politica comercială a filialei sale.

118 Comisia se opune argumentelor invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

119 În esență, reclamanta susține că, prin respingerea indiciilor pe care le-a furnizat Comisiei, aceasta a transformat prezumția exercitării unei influențe decisive într-o prezumție absolută. Or, o asemenea prezumție ar fi nelegală atât în raport cu CEDO și cu Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, cât și în raport cu jurisprudența instanțelor Uniunii Europene și a Curții Europene a Drepturilor Omului.

120 În această privință, trebuie arătat că, în conformitate cu jurisprudența citată la punctul 52 de mai sus, reclamantei nu i s-a impus să dovedească lipsa imixtiunii sale în administrarea filialei sale, ci doar să furnizeze elemente de probă suficiente de natură să demonstreze că filiala acesteia se comporta în mod autonom pe piața relevantă.

121 Or, împrejurarea că, în speță, reclamanta nu a furnizat elemente de probă de natură să răstoarne prezumția exercitării unei influențe decisive, astfel cum rezultă din examinarea celui de al patrulea aspect al primului motiv (a se vedea punctele 95-106 de mai sus) nu are semnificația că prezumția respectivă nu poate, în niciun caz, să fie răsturnată.

122 Pentru acest motiv, în primul rând, trebuie respins ca inoperant argumentul reclamantei, prezentat la punctul 110 de mai sus, potrivit căruia, în esență, prezumția exercitării unei influențe decisiv, invocată de Comisie în decizia atacată și a cărei legalitate a fost recunoscută de Curte în Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 45 de mai sus, este contrară prezumției de nevinovăție, astfel cum acest principiu, pe de o parte, a fost recunoscut în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și în CEDO și, pe de altă parte, astfel cum a fost interpretat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului și în jurisprudența instanțelor Uniunii. În al doilea rând, trebuie respinse ca neîntemeiate argumentele, menționate la punctele 111-117 de mai sus, potrivit cărora, în esență, Comisia a reținut, în mod greșit, că indiciile care i-au fost furnizate de reclamantă demonstrau că aceasta nu exercita o influență decisivă asupra Arkema France, din moment ce, după cum s-a constatat în cadrul examinării celui de al patrulea aspect al primului motiv (a se vedea punctele 95-106 de mai sus), pentru motivul că niciunul dintre indiciile furnizate de reclamantă nu permitea să se concluzioneze, în speță, în sensul autonomiei pe piață a Arkema France, în decizia atacată, Comisia a stabilit în sarcina reclamantei răspunderea pentru încălcare.

123 Prin urmare, trebuie respinse, în parte ca neîntemeiate, iar în parte ca inoperante, al cincilea aspect al primului motiv și, în consecință, primul motiv în ansamblu.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea a șase principii fundamentale, care rezultă din stabilirea în sarcina reclamantei a răspunderii pentru comportamentul ilicit

124 Reclamanta susține, în esență, că Comisia a încălcat șase principii fundamentale prin stabilirea în sarcina sa a comportamentului ilicit al Arkema France. Prin urmare, prezentul motiv cuprinde șase aspecte.

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe o încălcare a dreptului la apărare al reclamantei

— Argumentele părților

125 Reclamanta susține, în esență, că dreptul său la apărare a fost încălcat înainte și după ce i-a fost notificată comunicarea privind obiecțiunile.

126 În primul rând, reclamanta susține mai întâi că aprecierea Comisiei, cuprinsă în considerentul (406) al deciziei atacate, potrivit căreia nu avea obligația să îndeplinească în privința sa diligențe specifice înaintea notificării comunicării privind obiecțiunile este infirmată de jurisprudență, astfel cum reiese din Hotărârea Curții din 2 octombrie 2003, Thyssen Stahl/Comisia (C-194/99 P, Rec., p. I-10921), și din Hotărârea Curții din 21 septembrie 2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Comisia (C-105/04 P, Rec., p. I-8725). Astfel, în opinia reclamantei, Comisia ar fi trebuit să utilizeze prerogativele sale de investigație

înainte de comunicarea privind obiecțiunile pentru a colecta indicii care să coroboreze prezumția exercitării unei influențe decisive din partea reclamantei, în loc să se limiteze la cele furnizate de Arkema France. În ședință, reclamanta a precizat că o asemenea obligație rezulta deopotrivă din Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2008, AC-Treuhand/Comisia (T-99/04, Rep., p. II-1501), și din Codul de bune practici al Comisiei privind articolele 101 TFUE și 102 TFUE (denumit în continuare „Codul bunelor practici"), care, la data ședinței, era disponibil pe site-ul internet al Comisiei.

127 În continuare, în lipsa unor măsuri de investigare inițiate în privința sa, reclamanta ar fi fost privată de dreptul de a explica, înaintea adoptării comunicării privind obiecțiunile, modul de funcționare a grupului Elf Aquitaine, relațiile sale cu Arkema France și rolul său pur pasiv în gestionarea activității acesteia referitoare la cloratul de sodiu. Reclamanta ar fi fost deopotrivă în imposibilitatea de a controla veridicitatea informațiilor furnizate de Arkema France și în privința cărora aceasta din urmă a solicitat confidențialitatea, precum cifra de afaceri a reclamantei pe care Arkema France a furnizat-o Comisiei ca răspuns la o solicitare de informații.

128 În plus, din moment ce investigația privea perioada ulterioară părăsirii grupului Elf Aquitaine de către Arkema France, la 18 mai 2006, Comisia nu ar fi putut să colecteze răspunsuri complete la întrebările pe care i le adresase acesteia din urmă. Așadar, reclamanta ar fi pierdut o șansă, pe de o parte, de a determina modificarea obiecțiunilor reținute în privința sa, demonstrând, încă din stadiul investigației, imposibilitatea de i se imputa încălcarea săvârșită de Arkema France, și, pe de altă parte, de a evita impunerea în sarcina sa a două amenzi diferite. În ședință, aceasta a adăugat că, în măsura în care comunicarea privind obiecțiunile a ajuns la reclamantă la o dată la care Arkema France nu mai făcea parte din grupul Elf Aquitaine și în care, de la începutul investigației, au trecut patru ani, aceasta nu mai dispunea de probe care să îi permită să se apere în mod util la data notificării comunicării respective.

129 În sfârșit, alterarea capacității reclamantei de a se apăra ar fi fost agravată de caracterul incoerent și contradictoriu al poziției adoptate de Comisie în Decizia AMCA, în Decizia C(2006) 2098 final din 31 mai 2006 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE (cazul COMP/F/38.645 – Metacrilați) (JO 2006, L 322, p. 20, denumită în continuare „Decizia Metacrilați"), în Decizia Peroxid de hidrogen și în decizia atacată.

130 De altfel, în ședință, reclamanta a arătat, pe de o parte, că, în materia concurenței, Curtea recunoscuse caracterul penal al amenzilor în Hotărârea din 8 iulie 1999, Hüls/Comisia (C-199/92 P, Rec., p. I-4287), în Hotărârea din 22 mai 2008, Evonik Degussa/Comisia și Consiliul (C-266/06 P, nepublicată în Repertoriu), și în Hotărârea din 23 decembrie 2009, Spector Photo Group și Van Raemdonck (C-45/08, Rep., p. I-12073) și că, pe de altă parte, Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care a intrat în vigoare la 1 decembrie 2009, era de imediată aplicare litigiilor pendinte la Tribunal. În acest cadru, reclamanta susține că drepturile sale fundamentale au fost încălcate, din moment ce Comisia a considerat în mod greșit că „întreprinderea, iar nu fiecare dintre persoanele juridice în mod individual, trebuia să beneficieze de drepturile fundamentale".

131 În al doilea rând, reclamanta susține că din considerentele (402)-(406) ale deciziei atacate reiese că, prin încălcarea cerințelor formulate de jurisprudență, Comisia nu a examinat cu atenție toate elementele din seria de indicii pe care le furnizase pentru a răsturna prezumția exercitării unei influențe decisive, din moment ce aceasta s-a limitat să respingă elementele respective prin afirmații nemotivate, supoziții și prezumții pur teoretice, care nu corespund realității funcționării grupului Elf Aquitaine la momentul faptelor în discuție.

132 Comisia se opune argumentelor invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

133 Reclamanta invocă încălcarea de către Comisie a dreptului său la apărare, pe de o parte, prin faptul că nu a întreprins nicio măsură de investigație împotriva sa înainte de a-i fi notificată comunicarea privind obiecțiunile și, pe de altă parte, că nu a examinat cu atenție, după notificarea comunicării menționate, toate elementele din seria de indicii pe care o furnizase pentru a răsturna prezumția exercitării unei influențe decisive.

134 Potrivit unei jurisprudențe constante, respectarea dreptului la apărare impune ca, în cursul procedurii administrative, întreprinderii interesate să i se fi oferit posibilitatea să își exprime în mod util punctul de vedere asupra realității și a pertinenței faptelor și a circumstanțelor invocate, precum și asupra înscrisurilor reținute de Comisie în susținerea afirmației sale privind existența unei încălcări a tratatului (Hotărârea Curții din 7 iunie 1983, Musique Diffusion française și alții/Comisia, 100/80-103/80, Rec., p. 1825, punctul 10, și Hotărârea Curții din 6 aprilie 1995, BPB Industries și British Gypsum/Comisia, C-310/93 P, Rec., p. I-865, punctul 21).

135 Urmând modelul Regulamentului nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de aplicare a articolelor [81 CE] și [82 CE] (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3), care a fost abrogat și înlocuit de Regulamentul nr. 1/2003, acesta din urmă prevede, la articolul 27 alineatul (1) trimiterea la părți a unei comunicări privind obiecțiunile care trebuie să menționeze în mod clar toate elementele esențiale pe care Comisia se întemeiază în această etapă a procedurii (Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 67), pentru a permite persoanelor interesate să ia efectiv cunoștință despre comportamentele care le sunt imputate de Comisie și să se apere în mod util înainte ca aceasta să adopte o decizie definitivă. O asemenea comunicare privind obiecțiunile constituie garanția procedurală prin care se aplică principiul fundamental al dreptului comunitar care impune respectarea dreptului la apărare în orice procedură (Hotărârea Curții din 3 august 2009, Papierfabrik August Koehler și alții/Comisia, C-322/07 P, C-327/07 P și C-338/07 P, Rep., p. I-7191, punctul 35).

136 Acest principiu impune în special ca o comunicare privind obiecțiunile adresată de Comisie unei întreprinderi căreia intenționează să îi aplice o sancțiune pentru încălcarea normelor de concurență să conțină elementele esențiale reținute în privința acelei întreprinderi, precum faptele imputate, calificarea acestora și elementele de probă pe care se întemeiază Comisia, pentru ca întreprinderea respectivă să fie în măsură să își susțină în mod util argumentele în cadrul procedurii administrative inițiate împotriva sa (a se vedea Hotărârea Papierfabrik August Koehler și alții/Comisia, punctul 135 de mai sus, punctul 36 și jurisprudența citată).

137 În special, comunicarea privind obiecțiunile trebuie să precizeze fără echivoc persoana juridică căreia i se vor putea aplica amenzi, trebuie să îi fie adresată acesteia din urmă și trebuie să indice calitatea în care acestei persoane i se vor imputa faptele invocate (a se vedea în acest sens Hotărârea Papierfabrik August Koehler și alții/Comisia, punctul 135 de mai sus, punctele 37 și 38).

138 Într-adevăr, prin comunicarea obiecțiunilor, întreprinderea în cauză este informată cu privire la toate elementele esențiale pe care Comisia se întemeiază în acest stadiu al procedurii. În consecință, numai după trimiterea comunicării menționate, întreprinderea în cauză poate să își valorifice pe deplin dreptul la apărare (a se vedea Hotărârea Curții din 25 ianuarie 2007, Dalmine/Comisia, C-407/04 P, Rep., p. I-829, punctul 59 și jurisprudența citată, și Hotărârea AC-Treuhand/Comisia, punctul 126 de mai sus, punctul 48).

139 În ceea ce privește prima critică formulată de reclamantă, potrivit căreia Comisia i-a încălcat dreptul la apărare prin faptul că nu a instrumentat nicio măsură de investigare în privința sa înaintea notificării pe adresa sa a comunicării privind obiecțiunile, trebuie arătat că, deși părțile nu au depus la Tribunal comunicarea privind obiecțiunile, reiese totuși fără ambiguitate din observațiile reclamantei din 27 septembrie 2007, în răspuns la comunicarea respectivă, că Comisia a informat-o că intenționa să îi impute comportamentul ilicit al Arkema France pe baza prezumției exercitării unei influențe decisive. Prin urmare, reclamanta a avut cunoștință despre obiecțiunea reținută în

sarcina sa în comunicarea menționată și a fost pusă în măsură să răspundă, răspunzând efectiv în scris la acea comunicare. Mai mult, reclamanta nu a contestat că a avut posibilitatea să își prezinte, și a prezentat efectiv, observațiile asupra comunicării respective în cadrul audierii desfășurate la consilierul-auditor.

140 Împrejurarea că Comisia nu a instrumentat nicio măsură de investigare în privința reclamantei înainte de notificarea comunicării privind obiecțiunile sau că, după cum aceasta arată, pe de altă parte, în deciziile anterioare, Comisia ar fi stabilit sau nu ar fi stabilit în sarcina sa răspunderea pentru alte încălcări săvârșite de filiala acesteia nu poate repune în cauză concluzia potrivit căreia Comisia o putea informa cu privire la obiecțiunile reținute în privința sa, pentru prima dată, în comunicarea menționată. Astfel, reclamanta a avut posibilitatea să își exprime în mod util punctul de vedere în cursul procedurii administrative cu privire la realitatea și la pertinența faptelor și a circumstanțelor invocate de Comisie în comunicarea privind obiecțiunile, atât în observațiile prezentate în răspunsul la comunicarea menționată, cât și în cadrul audierii la consilierul-auditor.

141 Prin urmare, Comisia nu a încălcat dreptul la apărare al reclamantei prin faptul că nu a instrumentat nicio măsură de investigare în privința sa înainte de notificarea comunicării privind obiecțiunile.

142 Celelalte argumente invocate de reclamantă nu infirmă această concluzie.

143 În primul rând, în ceea ce privește argumentul invocat de reclamantă în ședință, potrivit căruia Comisia i-a încălcat drepturile fundamentale astfel cum sunt recunoscute de jurisprudența comunitară și de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, considerând în mod greșit că întreprinderea, iar nu persoanele juridice în mod individual, trebuia să beneficieze de aceste drepturi fundamentale, acesta trebuie respins ca neîntemeiat. Astfel, în afară de faptul că nici din decizia atacată, nici din înscrisurile Comisiei nu rezultă că aceasta ar fi formulat o asemenea considerație, se impune constatarea, după cum rezultă din considerentul (66) al deciziei atacate și

din articolul 4 din partea dispozitivă a deciziei menționate, că reclamantei și Arkema France, în mod individual, Comisia le-a adresat comunicarea privind obiecțiunile, precum și decizia atacată, astfel încât, în cadrul procedurii administrative, ca și la finalizarea acesteia, Comisia a respectat dreptul la apărare al fiecăreia dintre cele două societăți.

144 În al doilea rând, argumentul potrivit căruia din jurisprudența citată la punctul 126 de mai sus rezultă că, în speță, Comisia a considerat în mod greșit că nu avea obligația să îndeplinească diligențe specifice în privința reclamantei, trebuie deopotrivă respins ca neîntemeiat.

145 Mai întâi, în Hotărârea Thyssen Stahl/Comisia, punctul 126 de mai sus (punctul 31), Curtea s-a pronunțat în sensul că se impunea constatarea potrivit căreia Comisia încalcă dreptul la apărare al unei întreprinderi atunci când există o posibilitate ca, din cauza unei neregularități săvârșite de Comisie, procedura administrativă să fi putut ajunge la un rezultat diferit. Curtea a considerat de asemenea în cuprinsul acelui punct că o întreprindere dovedește că o asemenea încălcare a avut loc atunci când demonstrează în mod corespunzător nu că decizia Comisiei ar fi avut un conținut diferit, ci că ar fi putut să își asigure mai bine apărarea în lipsa unei neregularități, de exemplu, ca urmare a faptului că ar fi putut utiliza în apărare înscrisuri la care accesul îi fusese refuzat în cadrul procedurii administrative. Or, în speță se impune constatarea că reclamanta nu demonstrează că împrejurarea că Comisia nu i-a adresat nicio măsură de investigare înainte de notificarea comunicării privind obiecțiunile ar fi putut-o determina pe aceasta din urmă să rețină un rezultat diferit în decizia atacată. Astfel, în mod contrar susținerilor sale, reclamanta a avut oportunitatea să aducă la cunoștință, pe baza comunicării privind obiecțiunile, observațiile sale referitoare la modul de funcționare a grupului Elf Aquitaine, la relațiile sale cu Arkema France, precum și la pretinsul rol pur pasiv în administrarea activității acesteia în ce privește cloratul de sodiu.

146 În continuare, în Hotărârea Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Comisia, punctul 126 de mai sus (punctele 48-50 și 56), Curtea s-a pronunțat în special în sensul că era necesar să se evite riscul ca dreptul la apărare să fie compromis iremediabil din cauza duratei excesive a etapei investigării și că această etapă trebuie să fie susceptibilă să se opună stabilirii de probe prin care să se urmărească combaterea existenței comportamentelor de natură să angajeze răspunderea întreprinderilor în cauză. Or, în speță trebuie arătat că reclamanta nu invocă niciun element concret care să demonstreze că etapa investigării din cadrul procedurii care a condus la adoptarea deciziei atacate ar fi avut o durată excesivă și, ca urmare a acestui fapt, ar fi constituit un obstacol în calea posibilității de a furniza indicii de natură să răstoarne prezumția exercitării unei influențe decisive.

147 În sfârșit, în Hotărârea AC-Treuhand/Comisia, punctul 126 de mai sus (punctul 56), Tribunalul a reținut obligația Comisiei de a informa întreprinderea în cauză, în etapa primei măsuri luate în privința sa, inclusiv în solicitările de informații pe care i le-a adresat în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 17, cu privire, printre altele, la obiectul și la obiectivul investigației. La punctul 58 din hotărârea menționată, Tribunalul a amintit deopotrivă că din jurisprudență rezulta că numai dacă neregularitatea săvârșită de Comisie a fost de natură să afecteze concret dreptul la apărare al întreprinderii în cauză în procedura administrativă, o asemenea neregularitate putea determina anularea deciziei finale a Comisiei. Or, în speță, în afară de faptul că din hotărârea menționată nu se poate deduce că, după cum susține reclamanta, Comisia avea obligația să adopte măsuri de investigare în privința unei întreprinderi înainte de trimiterea unei comunicări privind obiecțiunile atunci când consideră că aceasta dispune, de altfel, de informații care să justifice trimiterea unei asemenea comunicări, trebuie arătat că reclamanta nu invocă niciun element concret care să demonstreze că, în urma acestui fapt, ar fi fost lipsită de posibilitatea de a furniza dovada că nu exercita nicio influență decisivă asupra Arkema France.

148 În al treilea rând, în ceea ce privește argumentul potrivit căruia Comisia a încălcat Codul de bune practici prin faptul că nu i-a adresat nicio măsură de investigare, trebuie să se constate, pe de o parte, că acest cod, care trebuie aplicat, în conformitate cu punctul 5, numai cauzelor în curs și viitoare de la data publicării sale în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, a fost adoptat ulterior deciziei atacate și, prin urmare,

nu este aplicabil faptelor din speță. Pe de altă parte, și în orice ipoteză, trebuie arătat că punctul 14 din codul menționat prevede, făcând trimitere la Hotărârea AC-Treuhand/Comisia, punctul 126 de mai sus (punctul 56), că, „la momentul primei măsuri de investigare (în mod normal, o solicitare de informații sau o inspecție), întreprinderile sunt informate cu privire la faptul că fac obiectul unei investigații preliminare, precum și cu privire la obiectul și la obiectivul unei asemenea investigații". Prin urmare, fără a fi necesară pronunțarea asupra conținutului juridic al codului menționat, se impune constatarea, în orice ipoteză, că acesta nu creează nicio obligație în sarcina Comisiei de a adresa măsuri de investigare întreprinderilor înainte de adoptarea comunicării privind obiecțiunile.

149 Prin urmare, se impune respingerea ca neîntemeiată a primei critici invocate de reclamantă.

150 În ceea ce privește a doua critică formulată de reclamantă, potrivit căreia Comisia a încălcat dreptul său la apărare în măsura în care nu a examinat cu diligență toate elementele din seria de indicii pe care a furnizat-o pentru a răsturna prezumția exercitării unei influențe decisive, trebuie să se constate că, pe de o parte, după cum arată Comisia, reclamanta nu identifică niciun element de fapt sau de drept evocat în decizia atacată în legătură cu care nu ar fi putut să furnizeze explicații în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile. Pe de altă parte, trebuie să se facă trimitere la considerentele (397)-(415) ale deciziei atacate pentru a constata că Comisia a răspuns în mod motivat și exhaustiv la argumentele invocate de Arkema France și de reclamantă în observațiile acestora în răspuns la comunicarea privind obiecțiunile. Prin urmare, Comisia nu poate fi criticată pentru încălcarea dreptului la apărare al reclamantei în această privință.

151 Prin urmare, a doua critică invocată de reclamantă, precum și primul aspect în totalitate trebuie înlăturate ca neîntemeiate.

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe o încălcare a principiului egalității armelor

Argumentele părților

152 Reclamanta invocă încălcarea de către Comisie a principiului egalității armelor. În speță, această încălcare ar rezulta din faptul că, în loc să furnizeze elemente concrete care să permită o clarificare diferită a împrejurărilor din speță, astfel cum rezultă din seria de indicii furnizată de reclamantă, Comisia s-ar fi limitat să invoce noi supoziții și prezumții, deși, conform jurisprudenței, reclamanta ar fi furnizat o altă explicație plauzibilă a faptelor, opusă celei reținute de Comisie.

153 În ședință, reclamanta a adăugat că faptul că Comisia nu a instrumentat o investigație împotriva sa a determinat o încălcare a principiului egalității armelor, în măsura în care aceasta ar fi putut „să păstreze dovezile" și „să își preconstituie probe împotriva unei acuzații de interferență cu filiala sa".

154 Comisia se opune argumentelor invocate de reclamantă.

Aprecierea Tribunalului

155 Reclamanta invocă, în esență, încălcarea de către Comisie a principiului egalității armelor în măsura în care, din moment ce a furnizat o serie de indicii care constituiau o explicație plauzibilă a faptului că Arkema France își desfășura activitatea în mod autonom, Comisia avea, așadar, obligația să furnizeze elemente concrete care să confirme prezumția exercitării unei influențe decisive.

156 Trebuie amintit că principiul egalității armelor, ca și, în special, principiul contradictorialității, nu reprezintă decât un corolar al noțiunii înseși de proces echitabil (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Curții din 26 iunie 2007, Ordre des barreaux francophones et germanophone și alții, C-305/05, Rep., p. I-5305, punctul 31, Hotărârea Curții din 2 decembrie 2009, Comisia/Irlanda și alții, C-89/08 P, Rep., p. I-11245, punctul 50, precum și Hotărârea Curții din 17 decembrie 2009, pronunțată în reexaminare, M/EMEA, C-197/09 RX-II, Rep., p. I-12033, punctele 39 și 40). Acesta presupune în special obligația de a oferi fiecărei părți o posibilitate rezonabilă de a-și susține cauza în condiții care nu o plasează într-o situație de dezavantaj net în raport cu adversarul acesteia (a se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Dombo Beheer BV împotriva Țărilor de Jos din 27 octombrie 1993, seria A nr. 274, § 33, Hotărârea Ernst și alții împotriva Belgiei din 15 iulie 2003, § 60, și Hotărârea Vezon împotriva Franței din 18 aprilie 2006, § 31).

157 În speță, contrar susținerilor reclamantei, aceasta nu se găsea într-o situație de dezavantaj net în raport cu Comisia din cauza faptului că aceasta din urmă ar fi invocat în schimb prezumția exercitării unei influențe decisive, întemeiată pe existența unor legături de capital cu Arkema France.

158 Astfel, din moment ce, pe de o parte, după cum s-a constatat la punctul 57 de mai sus, Comisia a prezumat în mod întemeiat exercitarea unei influențe decisive din partea reclamantei asupra Arkema France pe baza faptului că deținea cvasitotalitatea capitalului social și, pe de altă parte, după cum rezultă din constatările formulate la punctele 139 și 140 de mai sus, reclamanta avea posibilitatea, în observațiile sale în răspuns la comunicarea privind obiecțiunile și în cadrul audierii la consilierul-auditor, să prezinte toate elementele de fapt și de drept pentru răsturnarea acestei prezumții, Comisia nu a încălcat în speță principiul egalității armelor.

159 Argumentul reclamantei, invocat în ședință, potrivit căruia Comisia a încălcat principiul egalității armelor în sensul că ar fi putut, dacă în privința sa ar fi fost inițiată o investigație, „să păstreze dovezi" că Arkema France își desfășura activitatea în mod autonom și, astfel, „să își preconstituie probe împotriva unei acuzații de interferență cu filiala sa" trebuie respins ca neîntemeiat. Astfel, trebuie amintit, mai întâi, că

reclamanta, care era societatea-mamă a Arkema France atunci când Comisia i-a adresat acesteia din urmă o solicitare de informații, la 10 septembrie 2004, putea încă de la acea dată să strângă eventuale dovezi privind autonomia filialei sale. Mai mult, argumentul reclamantei în această privință nu este susținut de niciun element concret care să demonstreze că ar fi dispărut dovezi care i-ar fi fost utile în apărare ori că decizia atacată ar fi putut să fie diferită dacă o măsură de investigare i-ar fi fost adresată înainte de comunicarea privind obiecțiunile. În sfârșit, și în orice ipoteză, argumentul menționat nu infirmă concluzia, enunțată la punctul 158 de mai sus, potrivit căreia reclamanta ar fi avut posibilitatea, în cadrul observațiilor sale în răspuns la comunicarea privind obiecțiunile și în cadrul audierii desfășurate la consilierul-auditor, de a prezenta toate elementele de drept și de fapt utile pentru a răsturna prezumția exercitării unei influențe decisive.

160 Prin urmare, al doilea aspect al celui de al doilea motiv trebuie respins ca neîntemeiat.

Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe o încălcare a prezumției de nevinovăție

— Argumentele părților

161 Reclamanta invocă încălcarea de către Comisie a prezumției de nevinovăție, care este un drept fundamental garantat de Tratatul CE și de articolul 6 alineatul (2) din CEDO.

162 În primul rând, reclamanta arată că, în considerentele (409)-(411) ale deciziei atacate, Comisia a sancționat-o pentru o încălcare a articolului 81 CE pe baza unei prezumții care nu era susținută de niciun element concret și care a determinat Comisia să nu ia în considerare dovezile contrare pe care reclamanta i le furnizase. O asemenea constatare formală a răspunderii s-ar întemeia pe simple aluzii, pe care Tribunalul le-a sancționat în Hotărârea din 6 octombrie 2005, Sumitomo Chemical și Sumika Fine Chemicals/Comisia (T-22/02 și T-23/02, Rec., p. II-4065, punctul 106).

163 Mai întâi, Comisia ar fi trebuit să demonstreze vinovăția, pe de o parte a Arkema France, și pe de altă parte, a reclamantei în mod specific și separat. În continuare, și în orice caz, vinovăția reclamantei nu ar fi fost dovedită, deoarece răspunderea sa a fost reținută prin încălcarea, pe de o parte, a normelor privind stabilirea în sarcina unei societăți-mamă a răspunderii pentru o încălcare și, pe de altă parte, a normelor privind dreptul la apărare.

164 În sfârșit, în ședință, reclamanta a arătat că lipsa unei investigații instrumentate în privința sa denotă acțiunea Comisiei pe baza unei prejudecăți. În opinia sa, decizia atacată se întemeiază pe această prejudecată, care „s-a prelungit ca urmare a procedurii la Comisie, care [ar fi] absolut inacceptabilă în prezent, având în vedere imperativele Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene", în măsura în care decizia finală este adoptată de o instituție care este deopotrivă „însărcinată să investigheze, să aplice sancțiuni și să adopte decizia".

165 În al doilea rând, reclamanta susține mai întâi că, prin aplicarea în privința sa, în mod automat, a prezumției exercitării unei influențe decisive, Comisia a stabilit în sarcina sa o prezumție absolută de vinovăție, care ar constitui o *probatio diabolica* și care ar fi inadmisibilă. Reclamanta arată că, potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, orice prezumție trebuie încadrată în limite care mențin dreptul la apărare (a se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Salabiaku împotriva Franței, punctul 110 de mai sus, § 28, și Hotărârea Janosevic împotriva Suediei din 23 iulie 2002, nr. 34619/97, § 101). În continuare, în temeiul jurisprudenței

comunitare, orice recurgere sistematică la prezumții de vinovăție ar trebuie exclusă și orice prezumție de vinovăție ar trebuie să fie răsturnată de persoana în privința căreia se aplică.

166 Comisia se opune argumentelor invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

167 Reclamanta invocă, în esență, o încălcare a prezumției de vinovăție în măsura în care Comisia a sancționat-o pentru încălcarea săvârșită de Arkema France, pe de o parte, fără a corobora prezumția exercitării unei influențe decisive și fără a lua în considerare seria de indicii pe care a furnizat-o, de natură să răstoarne, în opinia sa, prezumția respectivă, și, pe de altă parte, prin încălcarea dreptului său la apărare.

168 Potrivit jurisprudenței, prezumția de nevinovăție presupune că orice persoană acuzată este prezumată nevinovată până la demonstrarea în mod legal a vinovăției sale. Aceasta se opune astfel oricărei constatări formale și chiar oricărei aluzii care are ca obiect răspunderea unei persoane acuzate de o anumită infracțiune într-o decizie care pune capăt acțiunii, fără ca această persoană să fi putut beneficia de toate garanțiile inerente exercitării dreptului la apărare în cadrul unei proceduri care își urmează cursul normal și care conduce la o decizie privind temeinicia contestației (Hotărârea Tribunalului din 12 octombrie 2007, Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse/Comisia, T-474/04, Rep., p. II-4225, punctul 76).

169 În speță, este cert că încălcarea în cauză a fost recunoscută de filiala reclamantei. În continuare, după cum s-a arătat la punctul 57 de mai sus, Comisia a prezumat în mod întemeiat, în decizia atacată, că reclamanta era răspunzătoare pentru

comportamentul filialei sale din cauză că deținea mai mult de 97 % din capitalul social. În măsura în care, după cum s-a constatat la punctul 107 de mai sus, reclamanta nu a răsturnat prezumția exercitării unei influențe decisive, Comisia a stabilit, așadar, în mod întemeiat în sarcina sa răspunderea pentru încălcarea în discuție. Prin urmare, reclamanta nu a fost sancționată din cauza participării sale la încălcare, ci pentru că îi revenea răspunderea, în calitate de societate-mamă, pentru comportamentul ilicit al filialei sale.

170 În plus, după cum s-a arătat în cadrul examinării primului aspect al celui de al doilea motiv, întemeiat pe pretinsa încălcare a dreptului la apărare (a se vedea punctele 139 și 140 de mai sus), reclamanta a fost pusă în măsură să își exprime în mod util punctul de vedere, în cursul procedurii administrative, cu privire la realitatea și la pertinența faptelor și a circumstanțelor invocate de Comisie în comunicarea privind obiecțiunile, atât în observațiile sale în răspuns la comunicarea privind obiecțiunile, cât și în cadrul audierii desfășurate la consilierul-auditor, astfel încât a beneficiat de toate garanțiile inerente exercitării dreptului la apărare în cadrul unei proceduri care și-a urmat cursul normal și care a condus la o decizie privind temeinicia contestării.

171 În sfârșit, după cum s-a arătat în cadrul examinării celui de al cincilea aspect al primului motiv (a se vedea punctul 121 de mai sus), împrejurarea că reclamanta nu a furnizat în speță elemente de probă de natură să răstoarne prezumția exercitării unei influențe decisive nu are semnificația că prezumția respectivă nu poate fi răsturnată în nicio situație și că, după cum mai arată reclamanta, Comisia a stabilit în sarcina sa o prezumție absolută de vinovăție care ar constitui o *probatio diabolica* sau că a sancționat-o doar pe baza unei „prejudecăți" pe care reclamanta nu a avut ocazia de a o răsturna.

172 Rezultă că Comisia nu a încălcat prezumția de nevinovăție prin faptul că a prezumat exercitarea unei influențe decisive din partea reclamantei asupra filialei sale.

173 Pe de altă parte, în măsura în care, în esență, reclamanta a susținut în ședință că prezumția de nevinovăție, astfel cum este recunoscută în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, a fost încălcată în speță, din moment ce Comisia este o instituție însărcinată cu „investigarea, aplicarea de sancțiuni și luarea unei decizii", se impune constatarea că, după cum Comisia a susținut oral, această critică a fost invocată tardiv, din moment ce a fost formulată pentru prima dată în stadiul ședinței, și că nu poate fi considerată o dezvoltare a prezentului motiv, astfel cum a fost formulat în cererea introductivă, potrivit căruia prezumția exercitării unei influențe decisive, pe care s-a întemeiat Comisia în decizia atacată, este contrară prezumției de nevinovăție. Prin urmare, această critică trebuie respinsă ca inadmisibilă, în conformitate cu articolul 48 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Tribunalului.

174 În consecință, al treilea aspect al celui de al doilea motiv trebuie înlăturat în parte ca neîntemeiat și în parte ca inadmisibil.

Cu privire la al patrulea aspect, întemeiat pe o încălcare a principiului răspunderii pentru fapta personală și al individualizării pedepsei

— Argumentele părților

175 Reclamanta invocă încălcarea de către Comisie a principiul răspunderii personale și a corolarului acestuia, principiul caracterului individual al pedepselor, pe de o parte, prin faptul că a reținut existența și răspunderea pretinsei întreprinderi constituite din aceasta și din Arkema France și, pe de altă parte, prin faptul că a obligat-o să plătească, în primul rând, o amendă care i-a fost impusă în solidar cu Arkema France și, în al doilea rând, o amendă cu titlu personal, deși Comisia ar fi trebuit să recunoască existența a două entități economice distincte în lipsa unor elemente concrete susceptibile să confirme prezumția exercitării unei influențe decisive. Încălcarea principiilor

menționate ar fi confirmată în considerentele (313) și (315) ale deciziei atacate, care fac referire la noțiunile de coautor și de autor al încălcării. Comisia ar fi calificat astfel în mod greșit reclamanta drept coautor al încălcării în discuție.

176 Comisia se opune argumentelor invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

177 Reclamanta susține în esență că, prin faptul că a stabilit în sarcina sa răspunderea pentru încălcarea în discuție, Comisia a încălcat principiile răspunderii pentru fapta proprie și caracterului individual al pedepselor.

178 În temeiul principiului individualizării pedepselor și a sancțiunilor, o persoană fizică sau juridică nu trebuie sancționată decât pentru faptele care îi sunt imputate în mod individual (Hotărârea Tribunalului in 13 decembrie 2001, Krupp Thyssen Stainless și Acciai speciali terni/Comisia, T-45/98 și T-47/98, Rec., p. II-3757, punctul 63), principiu care este aplicabil în orice procedură administrativă susceptibilă să determine sancțiuni în temeiul normelor de concurență (Hotărârea Tribunalului din 4 iulie 2006, Hoek Loos/Comisia, T-304/02, Rec., p. II-1887, punctul 118).

179 Cu toate acestea, după cum rezultă din jurisprudența menționată la punctele 45-50 de mai sus, acest principiu trebuie să fie conciliat cu noțiunea de întreprindere în sensul articolului 81 CE. Astfel, atunci când entitatea economică încalcă normele de concurență, ea are obligația, potrivit principiului răspunderii personale, să răspundă pentru această încălcare.

180 Or, după cum s-a arătat la punctul 105 de mai sus, nu o relație de instigare privind încălcarea între societatea-mamă și filiala sa, nici, cu atât mai puțin, o implicare a celei dintâi în respectiva încălcare, ci faptul că acestea constituie o singură întreprindere în sensul articolului 81 CE permite Comisiei să adreseze societății-mamă a unui grup de societăți decizia prin care se aplică amenzi (a se vedea în acest sens Hotărârea Michelin/Comisia, punctul 55 de mai sus, punctul 292). Prin urmare, reclamanta a fost sancționată cu titlu personal pentru o încălcare prezumată a fi săvârșită de ea însăși, din cauza legăturilor economice și juridice dintre aceasta și Arkema France, care îi permiteau să determine comportamentul acesteia din urmă pe piață.

181 Rezultă că stabilirea răspunderii pentru încălcarea în cauză în sarcina reclamantei nu încalcă principiul individualizării pedepselor și a sancțiunilor.

182 În această privință, trebuie respins ca neîntemeiat argumentul reclamantei potrivit căruia, din considerentele (313) și (315) ale deciziei atacate rezultă că Comisia a considerat-o în mod greșit coautor sau autor al încălcării. Astfel, în afară de faptul că, în considerentele menționate, Comisia nu recurge la asemenea calificări în privința reclamantei, din interpretarea coroborată în special a considerentelor (367)-(375), (386), (387), (396) și (415) ale deciziei atacate rezultă că aceasta a considerat că, în măsura în care reclamanta exercita o influență decisivă asupra Arkema France și în care ambele constituiau, așadar, o întreprindere în sensul articolului 81 CE, aceste societăți care constituiau întreprinderea, în sensul articolului 81 CE, care săvârșise încălcarea trebuiau considerate răspunzătoare.

183 Prin urmare, se impune respingerea ca neîntemeiat a celui de al patrulea aspect al celui de al doilea motiv.

Cu privire la al cincilea aspect, întemeiat pe o încălcare a principiului legalității pedepselor

— Argumentele părților

184 Reclamanta susține că, prin încălcarea principiilor răspunderii pentru fapta proprie și caracterului personal al pedepselor, Comisia a încălcat principiul legalității pedepselor. Aceasta susține că a fost sancționată în pofida lipsei oricărei dispoziții legale de sancționare a unei încălcări care nu ar fi fost dovedită în sarcina unei întreprinderi. Pe de o parte, articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 ar autoriza Comisia doar să sancționeze întreprinderile „care participă la [o] încălcare". Pe de altă parte, Orientările ar prevedea că prerogativa de sancționare a Comisiei ar trebui exercitată numai „în limitele prevăzute de [Regulamentul nr. 1/2003]".

185 Comisia se opune argumentelor invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

186 Reclamanta invocă, în esență, încălcarea de către Comisie a principiului legalității pedepselor prin faptul că a sancționat-o, deși articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 și Orientările nu prevăd o asemenea sancțiune.

187 Potrivit jurisprudenței, principiul legalității pedepselor impune ca legea să definească în mod clar încălcările și pedepsele prin care le sancționează. Această condiție este îndeplinită atunci când justițiabilul poate avea cunoștință, pornind de la modul de redactare a dispoziției relevante și, la nevoie, din interpretarea care va fi dată acesteia de instanțe, despre actele și omisiunile care determină angajarea răspunderii sale penale (Hotărârea Evonik Degussa/Comisia și Consiliul, punctul 130 de mai sus, punctul 39).

188 Trebuie arătat că, în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, Comisia poate aplica, prin decizie, amenzi întreprinderilor care săvârșesc în special încălcări ale articolului 81 CE.

189 În speță, având în vedere dispozițiile citate la punctul 188 de mai sus și în măsura în care s-a considerat că reclamanta și filiala acesteia, Arkema France, constituiau o întreprindere în sensul articolului 81 CE, Comisia putea să impună, fără a încălca principiul legalității pedepselor și în conformitate cu jurisprudența menționată la punctul 50 de mai sus, o amendă persoanelor juridice care fac parte din întreprinderea menționată.

190 Prin urmare, al cincilea aspect al celui de al doilea motiv trebuie respins ca neîntemeiat.

Cu privire la al șaselea aspect, întemeiat pe o încălcare a principiului egalității de tratament

— Argumentele părților

191 Reclamanta susține în speță o încălcare în două privințe a principiului egalității de tratament, potrivit căruia, în conformitate cu jurisprudența, situații comparabile nu pot fi tratate diferit.

192 În primul rând, în opinia reclamantei, Comisia a încălcat principiul egalității de tratament în măsura în care, în Decizia Peroxizi organici, nu fusese stabilită în sarcina sa

răspunderea pentru încălcarea la care participase Arkema France, deși, la momentul faptelor în discuție în acea decizie, grupul Elf Aquitaine era administrat în același mod ca și la momentul faptelor în discuție în decizia atacată. Reclamanta adaugă în această privință că Comisia a încălcat deopotrivă, ca urmare a acestui fapt, și principiul securității juridice.

193 În special, reclamanta arată că trebuie respinse argumentele Comisiei potrivit cărora faptul că aceasta nu a stabilit anterior în sarcina reclamantei răspunderea pentru încălcarea în discuție nu ar împiedica-o să recurgă la o asemenea stabilire a răspunderii în decizia atacată, că dispune de o marjă largă de apreciere în materie de amenzi și că nu este legată de propria practică decizională. Pe de o parte, ar fi incoerent ca, în situații identice, Comisia să poată sau să nu poată să stabilească în sarcina sa răspunderea pentru o încălcare. Pe de altă parte, o asemenea facultate nu ar fi de domeniul prerogativei de apreciere care îi este recunoscută pentru a asigura o aplicare eficientă a normelor de concurență, ci ar fi pur și simplu arbitrară, în lipsa unui control posibil din partea instanțelor Uniunii.

194 În al doilea rând, reclamanta susține că a fost încălcat principiul egalității de tratament între ea, pe de o parte, și Akzo Nobel și ELSA, pe de altă parte. În această privință, reclamanta arată că, în considerentele (378)-(382) și (481)-(483) ale deciziei atacate, deși Comisia reține o serie de indicii concrete pentru a corobora prezumția exercitării unei influențe decisive în cazul EKA și al ELSA, aceasta nu furnizează indicii concrete în cazul său pentru a-i imputa încălcarea săvârșită de Arkema France. Or, nimic nu ar justifica o asemenea diferență de tratament.

195 Comisia se opune argumentelor invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

196 Potrivit unei jurisprudențe constante, principiul egalității de tratament impune ca situații comparabile să nu fie tratate într-un mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv (a se vedea în special Hotărârea Curții din 3 mai 2007, Advocaten voor de Wereld, C-303/05, Rep., p. I-3633, punctul 56 și jurisprudența citată).

197 În ceea ce privește prima critică formulată de reclamantă, potrivit căreia Comisia a încălcat atât principiul egalității de tratament, cât și principiul securității juridice, în măsura în care nu a fost stabilită în sarcina sa răspunderea pentru încălcarea în discuție în Decizia Peroxizi organici, aceasta trebuie respinsă ca neîntemeiată. Astfel, pe de o parte, din moment ce, între adoptarea Deciziei Peroxizi organici și adoptarea deciziei atacate, Comisia stabilise deja în sarcina reclamantei răspunderea pentru încălcările constatate în trei decizii, și anume Decizia AMCA, Decizia Peroxid de hidrogen și Decizia Metacrilați, reclamanta nu putea să ignore condițiile unei asemenea stabiliri a răspunderii. Pe de altă parte, trebuie amintit că, după cum s-a arătat la punctul 60 de mai sus, din moment ce Comisia dispune de facultatea, iar nu de obligația, de a stabili răspunderea pentru o încălcare în sarcina unei societăți-mamă, iar cerințele unei asemenea stabiliri a răspunderii erau îndeplinite în speță, simplul fapt că Comisia nu a recurs la o asemenea stabilire a răspunderii în Decizia Peroxizi organici nu presupunea că avea obligația de a recurge la aceeași apreciere în decizia atacată.

198 Pe de altă parte, argumentul reclamantei potrivit căruia faptul că Comisia dispune de o marjă de apreciere care îi dă dreptul să impute o încălcare săvârșită de o filială societății-mamă a acesteia ar fi arbitrar, acesta trebuie respins ca neîntemeiat. Astfel, deși Comisia dispune, în conformitate cu jurisprudența citată la punctul 60 de mai sus, de o marjă de apreciere pentru a decide dacă este necesară stabilirea răspunderii pentru o încălcare în sarcina unei societăți-mamă, nu este mai puțin adevărat că decizia acesteia de a recurge la o asemenea stabilire a răspunderii nu este exclusă, precum

în speță, de la controlul efectuat de instanțele Uniunii, care au obligația de a verifica dacă sunt reunite cerințele unei asemenea stabiliri a răspunderii.

199 Prin urmare, prima critică formulată de reclamantă trebuie respinsă ca neîntemeiată.

200 În ceea ce privește a doua critică formulată de reclamantă, potrivit căreia a făcut obiectul unui tratament discriminatoriu, în decizia atacată, în raport cu Akzo Nobel și cu ELSA, în măsura în care, spre deosebire de acestea din urmă, Comisia nu a menționat elemente concrete în privința reclamantei pentru a stabili în sarcina sa răspunderea pentru încălcarea în discuție, aceasta trebuie respinsă ca neîntemeiată.

201 Pe de o parte, această critică se întemeiază pe o interpretare eronată a deciziei atacate. Astfel, în același mod în care Comisia a prezentat indicii suplimentare pentru a confirma prezumția exercitării unei influențe decisive a Akzo Nobel asupra filialei sale EKA [considerentul (378) al deciziei atacate] și a ELSA asupra filialei sale Finnish Chemicals [considerentul (481) al deciziei atacate], Comisia a invocat deopotrivă indicii care urmăreau să coroboreze prezumția exercitării unei influențe decisive a reclamantei asupra Arkema France [considerentul (386) al deciziei atacate].

202 Pe de altă parte, chiar dacă în decizia atacată Comisia coroborase prezumția exercitării unei influențe decisive doar în privința Akzo Nobel și a filialei sale EKA, precum și în privința ELSA și a filialei sale Finnish Chemicals, însă nu și în privința reclamantei și a filialei sale, această împrejurare nu ar repune în discuție legalitatea deciziei menționate. Astfel, după cum rezultă din aprecierea expusă la punctul 77 de mai sus, Comisia nu avea obligația să coroboreze prezumția respectivă, având în vedere că Elf Aquitaine deținea cvasiintegral capitalul social al filialei sale. Prin urmare, chiar dacă se presupune că întreprinderile menționate s-ar fi găsit într-o situație comparabilă,

faptul că Comisia a decis să coroboreze prezumția exercitării unei influențe decisive doar în privința unora dintre ele nu ar putea determina anularea deciziei atacate.

203 În consecință, trebuie respinse ca neîntemeiate atât a doua critică formulată de reclamantă, cât și al șaselea aspect în întregime.

204 În măsura în care cele șase aspecte ale celui de al doilea motiv trebuie înlăturate în parte ca neîntemeiate, în parte ca inadmisibile și în parte ca inoperante, acest motiv trebuie respins în întregime.

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe o denaturare a seriei de indicii furnizate de reclamantă

Argumentele părților

205 Reclamanta susține că motivele invocate de Comisie, în considerentele (400)-(404) ale deciziei atacate, pentru a respinge elementele din seria de indicii pe care a furnizat-o denotă denaturarea de către Comisie a anumitor indicii prin recurgerea la extrapolări, la supoziții și la prezumții nedemonstrate. Mai mult, afirmația Comisiei din considerentul (404) al deciziei atacate, potrivit căreia faptele din speță ar fi conforme unor asemenea supoziții, ar susține concluzia că aceasta a denaturat indiciile respective.

206 Comisia se opune argumentelor invocate de reclamantă.

Aprecierea Tribunalului

207 Mai întâi, trebuie să se constate că, în argumentarea acestui motiv, reclamanta nu prezintă niciun element concret care să îi susțină afirmația potrivit căreia Comisia a denaturat seria de indicii pe care a furnizat-o pentru a răsturna prezumția exercitării unei influențe decisive. În continuare, în măsura în care reclamanta susține, în esență, că Comisia a considerat în mod greșit că seria de indicii pe care o furnizase nu răsturna prezumția exercitării unei influențe decisive, trebuie să se constate că acest motiv constituie o reformulare a celui de al patrulea aspect al primului motiv și, în consecință, trebuie respins pentru aceleași motive ca acelea menționate la punctele 95-107 de mai sus, conform cărora s-a statuat că seria de indicii furnizată de reclamantă nu permitea răsturnarea prezumției menționate.

208 Prin urmare, al treilea motiv trebuie respins ca neîntemeiat.

Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe existența unor contradicții în motivarea deciziei atacate

209 Reclamanta susține că decizia atacată conține trei contradicții care îi determină nulitatea. În răspunsul la întrebările adresate de Tribunal în ședință, reclamanta a confirmat că invoca în această privință o lipsă a motivării. Acest motiv cuprinde trei aspecte.

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe o contradicție în motivarea aplicării noțiunii de întreprindere în sensul articolului 81 alineatul (1) CE

— Argumentele părților

210 Reclamanta susține că există o contradicție în motivarea deciziei atacate în privința aplicării noțiunii de întreprindere în sensul articolului 81 alineatul (1) CE.

211 În primul rând, reclamanta arată că, deși, din considerentele (1) și (320) ale deciziei atacate, rezultă că Comisia a considerat că destinatarii deciziei menționate erau sancționați din cauza participării lor la încălcarea în cauză, Comisia arată în același timp, în mod contradictoriu, în considerentele (69), (384) și (385) ale deciziei atacate, că reclamanta nu a participat niciodată la încălcarea în cauză.

212 În al doilea rând, reclamanta susține că decizia atacată conține o motivare contradictorie în privința „perimetrului" întreprinderii, în sensul articolului 81 alineatul (1) CE, care a fost reținut de Comisie.

213 *Primo*, în considerentele (16) și (385) ale deciziei atacate, Comisia ar fi definit Arkema France drept unica întreprindere răspunzătoare pentru încălcare, în timp ce în considerentele (375) și (415) ale deciziei menționate, ar fi considerat că trebuia să îi impute încălcarea săvârșită de Arkema France.

214 *Secundo*, în decizia atacată ar exista contradicții în motivarea calculului celor două amenzi care ar fi fost impuse reclamantei. În această privință, reclamanta susține că, în decizia atacată, Comisia i-a impus o amendă cu titlu personal, deși nu a participat la încălcare și nu a avut cunoștință despre aceasta, și că cele două amenzi care i-au fost impuse au fost stabilite pe baza parametrilor specifici Arkema France, cu privire la care nu a putut exercita nicio influență.

215 Comisia se opune argumentelor invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

216 Potrivit unei jurisprudențe constante, motivarea impusă la articolul 253 CE trebuie să fie adaptată naturii actului în cauză și trebuie să menționeze în mod clar și neechivoc raționamentul instituției care a emis actul, astfel încât să dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de temeiurile măsurii luate, iar instanței competente să își exercite controlul. Nu este obligatoriu ca motivarea să specifice toate elementele de fapt și de drept pertinente, în măsura în care problema dacă motivarea unui act respectă condițiile impuse de articolul 253 CE trebuie să fie apreciată nu numai prin prisma modului de redactare, ci și în raport cu contextul său, precum și cu ansamblul normelor juridice care reglementează materia respectivă (a se vedea Hotărârea Curții din 2 aprilie 1998, Comisia/Sytraval și Brink's France, C-367/95 P, Rec., p. I-1719, punctul 63 și jurisprudența citată, și Hotărârea Hoek Loos/Comisia, punctul 178 de mai sus, punctul 58).

217 Tot potrivit jurisprudenței, atunci când o decizie de aplicare a articolul 81 CE privește o pluralitate de destinatari și se ridică problema imputabilității încălcării, aceasta trebuie să cuprindă o motivare suficientă în raport cu fiecare dintre destinatari, în special cu aceia dintre destinatari care, potrivit deciziei respective, trebuie să poarte răspunderea pentru această încălcare (Hotărârea Tribunalului din 28 aprilie 1994, AWS

Benelux/Comisia, T-38/92, Rec., p. II-211, punctul 26). Astfel, pentru a fi suficient motivată în privința societăților-mamă ale filialelor care au săvârșit încălcarea, decizia Comisiei trebuie să conțină o expunere circumstanțiată a motivelor de natură să justifice imputabilitatea, în privința acestor societăți, a încălcării (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, SCA Holding/Comisia, T-327/94, Rec., p. II-1373, punctul 80).

218 În speță, fără a fi necesar să se examineze fiecare dintre considerentele deciziei atacate invocate de reclamantă, se impune constatarea că, din considerentele (386) și (387) ale deciziei atacate, citate la punctele 41 și 42 de mai sus, rezultă fără ambiguitate că pe baza constatării că reclamanta și Arkema France constituiau o unică întreprindere în sensul articolului 81 CE, Comisia a decis să impute reclamantei încălcarea săvârșită de Arkema France și să îi impună amenzi.

219 Or, chiar dacă motivarea contradictorie în decizia atacată, invocată de reclamantă, ar fi dovedită, nu este mai puțin adevărat că motivarea cuprinsă în această decizie a permis, pe de o parte, reclamantei să ia cunoștință despre justificările sancționării sale și ale amenzilor ce i-au fost aplicate, împrejurare atestată de faptul că reclamanta contestă în special în cadrul primelor sale două motive legalitatea deciziei atacate în măsura în care Comisia a stabilit în sarcina sa răspunderea pentru încălcarea în cauză, iar în al optulea și în al nouălea motiv faptul că i-a fost impusă o amendă în solidar cu Arkema France și cu titlu personal, iar, pe de altă parte, Tribunalului să își exercite controlul.

220 De altfel, în măsura în care reclamanta invocă contradicții în motivare ca urmare a faptului că amenzile care i-au fost aplicate la articolul 2 literele (c) și (e) din decizia atacată au fost stabilite pe baza unor „parametri specifici” Arkema France, acest argument trebuie respins ca neîntemeiat. Astfel, în această privință, trebuie arătat că, pe lângă faptul că reclamanta nu a indicat modul în care o asemenea stabilire a amenzilor ar fi contradictorie, impunerea unei amenzi cu titlu personal și împrejurarea că amenda ar fi stabilită pe baza unor parametri specifici Arkema France decurg direct din aplicarea Orientărilor și, așadar, nu necesită nicio motivare specifică în decizia

atacată. În aceste condiții, primul aspect al celui de al patrulea motiv trebuie respins ca neîntemeiat.

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe contradicții în motivarea deciziei atacate cu privire la cunoașterea de către reclamantă a încălcării în cauză

— Argumentele părților

221 Reclamanta susține că decizia atacată conține contradicții în motivare cu privire la cunoașterea pe care o putea avea cu privire la încălcarea săvârșită de Arkema France. Astfel, într-o primă etapă, Comisia ar afirma în decizie că reclamanta era neîndoielnic informată cu privire la activitatea desfășurată de Arkema France, din cauza existenței, în rândul angajaților reclamantei și al Arkema France, a acelorași persoane, iar apoi, în a doua etapă, ar arăta în mod contradictoriu, în considerentul (401) al deciziei atacate, că reclamanta ar fi putut ignora acțiunile anticoncurențiale ale filialei sale.

222 Comisia se opune argumentelor invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

223 În măsura în care reclamanta susține că anumite elemente ale motivării deciziei atacate ar fi contradictorii cu privire la faptul că ar fi avut cunoștință despre încălcarea

în cauză, chiar dacă asemenea contradicții ar fi dovedite, se impune constatarea că această împrejurare nu ar avea efect asupra faptului că, din moment ce Arkema France și reclamanta constituiau o singură întreprindere în sensul articolului 81 alineatul (1) CE, Comisia putea să stabilească, în conformitate cu jurisprudența menționată la punctele 45-55 de mai sus, răspunderea pentru încălcarea în cauză în sarcina reclamantei, independent de faptul că aceasta avea cunoștință sau că participase direct la încălcarea respectivă, aspect pe care Comisia nu avea obligația să îl demonstreze. Prin urmare, o eventuală motivare contradictorie în decizia atacată cu privire la această chestiune nu ar produce, în nicio ipoteză, vreun efect asupra legalității deciziei atacate.

224 Prin urmare, al doilea aspect al celui de al patrulea motiv trebuie respins ca inoperant.

Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe o contradicție în motivare cu privire la natura controlului exercitat de o societate-mamă asupra filialei sale pentru a se stabili în sarcina sa răspunderea pentru încălcarea săvârșită de aceasta din urmă

— Argumentele părților

225 Reclamanta invocă o dublă contradicție în motivarea deciziei atacate.

226 În primul rând, reclamanta arată că, în considerentul (407) al deciziei atacate, Comisia afirmă în mod întemeiat că stabilirea răspunderii pentru o încălcare în sarcina societății-mamă este supusă dovedirii unui control efectiv al acesteia din urmă asupra politicii comerciale a filialei sale. Or, examinarea efectuată de Comisie a seriei de

indicii furnizate de reclamantă, astfel cum reiese din considerentele (403) și (404) ale deciziei atacate, ar evidenția extinderea de către Comisie a domeniului de aplicare al acestui control efectiv din partea reclamantei dincolo de politica comercială a filialei sale.

227 În al doilea rând, reclamanta invocă contradicția dintre considerentele (403) și (404) ale deciziei atacate și considerentul (413) al deciziei menționate, în care Comisia susține că, în Decizia Peroxid de hidrogen, s-a întemeiat numai pe o prezumție a exercitării unei influențe decisive a reclamantei asupra politicii comerciale a filialei sale.

228 Comisia se opune argumentelor invocate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

229 Reclamanta susține, în esență, prin intermediul celor două critici invocate, că există contradicții în motivarea deciziei atacate cu privire la natura controlului care trebuie exercitat de o societate-mamă asupra filialei sale, astfel încât Comisia să poată stabili în sarcina sa răspunderea pentru o încălcare.

230 În speță, trebuie să se constate că, chiar dacă ar fi dovedite contradicții în motivarea deciziei atacate, aceasta nu ar avea efecte asupra constatării potrivit căreia Comisia nu a încălcat, în această privință, obligația de motivare care îi revine, din moment ce, pe de o parte, după cum rezultă din examinarea celui de al patrulea aspect al primului motiv (a se vedea punctele 95-107 de mai sus), reclamanta a fost pusă în măsură să cunoască motivele care au determinat Comisia să concluzioneze că indiciile pe care le furnizase nu permiteau răsturnarea prezumției exercitării unei influențe decisive

și, prin urmare, să îi conteste legalitatea, iar, pe de altă parte, Tribunalul era în măsură să își exercite controlul.

231 Prin urmare, al treilea aspect al celui de al patrulea motiv trebuie respins ca neîntemeiat, iar al patrulea motiv trebuie respins în întregime ca în parte neîntemeiat și în parte inoperant.

Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe o încălcare a principiului bunei administrări

Argumentele părților

232 Reclamanta invocă, în esență, încălcarea de către Comisie a principiului bunei administrări.

233 În primul rând, Comisia nu ar fi examinat cu atenție și cu imparțialitate toate elementele de fapt pertinente, și în special informațiile pe care reclamanta i le furnizase în observațiile sale în răspuns la comunicarea privind obiecțiunile, care demonstrau în mod clar și exact autonomia economică a Arkema France pe piață. Mai mult, Comisia nu ar fi recurs la o examinare individuală și concretă a situației reclamantei.

234 În al doilea rând, principiul bunei administrări ar impune Comisiei să aplice întreprinderilor normele aplicabile sieși. Or, în considerentul (358) al deciziei atacate, Comisia ar fi amintit că avea dreptul de a se întemeia pe o serie de indicii pentru a demonstra o încălcare, deși, *de facto*, neagă reclamantei această modalitate de probă în

speță. În această privință, reclamanta face trimitere la al patrulea și al cincilea aspect din cadrul primului motiv.

235 În al treilea rând, reclamanta susține că, în mod contrar celor arătate de Comisie în considerentul (314) al deciziei atacate, principiul bunei administrări impune, după cum a invocat în observațiile sale în răspuns la comunicarea privind obiecțiunile, suspendarea de către Comisie a adoptării deciziei atacate până la momentul în care Tribunalul se va fi pronunțat asupra acțiunilor pe care reclamanta le-a introdus împotriva Deciziei AMCA, a Deciziei Peroxid de hidrogen și a Deciziei Metacrilați. Reclamanta arată în această privință că faptul de a obliga o reclamantă să introducă o nouă acțiune în anulare împotriva unei decizii a Comisiei poate fi contrar cerinței economiei procedurale, după cum a statuat Tribunalul în Hotărârea din 21 octombrie 2004, Lenzing/Comisia (T-36/99, Rec., p. II-3597).

236 Comisia se opune argumentelor invocate de reclamantă.

Aprecierea Tribunalului

237 Potrivit unei jurisprudențe constante, în cazul în care instituțiile dispun de o putere de apreciere pentru a fi în măsură să își îndeplinească atribuțiile, respectarea garanțiilor conferite de ordinea juridică comunitară în cadrul procedurilor administrative are cu atât mai mult o importanță fundamentală. Printre aceste garanții se numără în special obligația instituției competente de a examina cu atenție și cu imparțialitate toate elementele pertinente ale cauzei (Hotărârea Curții din 21 noiembrie 1991, Technische Universität München, C-269/90, Rec., p. I-5469, punctul 14, Hotărârea Tribunalului din 24 ianuarie 1992, La Cinq/Comisia. T-44/90, Rec., p. II-1, punctul 86, și Hotărârea din 20 martie 2002, ABB Asea Brown Boveri/Comisia, T-31/99, Rec., p. II-1881, punctul 99).

238 În speță, trebuie examinată fiecare dintre celei trei critici invocate de reclamantă cu privire la demonstrarea încălcării de către Comisie a principiului bunei administrări.

239 În primul rând, în ceea ce privește critica formulată de reclamantă potrivit căreia Comisia nu a examinat cu atenție și cu imparțialitate indiciile pe care le furnizase pentru a răsturna prezumția exercitării unei influențe decisive și nu a examinat situația sa concretă, aceasta trebuie respinsă ca neîntemeiată. Astfel, în afară de faptul că reclamanta nu invocă niciun argument sau vreo dovadă specifică ce pot susține această critică, rezultă din considerentele (396)-(415) ale deciziei atacate că Comisia a examinat și a respins explicit argumentele invocate de reclamantă pentru a răsturna prezumția respectivă.

240 În al doilea rând, în ceea ce privește critica formulată de reclamantă potrivit căreia, în esență, Comisia a încălcat principiul bunei administrări în măsura în care, în speță, a respins *de facto* modul de probă prin seria de indicii pentru a răsturna prezumția exercitării unei influențe decisive, deși Comisia a recurs la o asemenea modalitate de probă, aceasta trebuie respinsă ca neîntemeiată. Astfel, trebuie să se constate în această privință că, după cum s-a arătat în cadrul celui de al patrulea aspect al primului motiv (a se vedea punctele 95-107 de mai sus), numai după ce a examinat elementele cuprinse în seria de indicii furnizată de reclamantă, Comisia a considerat că acestea nu erau de natură să răstoarne prezumția exercitării unei influențe decisive. Prin urmare, Comisia nu a încălcat principiul bunei administrări în această privință.

241 În al treilea rând, în ceea ce privește critica formulată de reclamantă potrivit căreia Comisia ar fi trebuit, în conformitate cu principiile bunei administrări și economiei procedurale, să suspende procedura inițiată în privința sa în prezenta cauză până la momentul în care Tribunalul se va fi pronunțat asupra acțiunilor pe care reclamanta le-a introdus împotriva Deciziei AMCA, a Deciziei Peroxid de hidrogen și a Deciziei Metacrilați, aceasta trebuie respinsă ca neîntemeiată. Astfel, trebuie mai întâi să se constate că, pe lângă faptul că deciziile Comisiei beneficiază de prezumția de

validitate atât timp cât nu au fost anulate sau revocate (Hotărârea Curții din 15 iunie 1994, Comisia/BASF și alții, C-137/92 P, Rec., p. I-2555, punctul 48), nicio dispoziție legală nu impune Comisiei să suspende adoptarea unor decizii în cauze privind situații de fapt diferite. Mai mult, în mod contrar celor afirmate de reclamantă, din Hotărârea Lenzing/Comisia, punctul 235 de mai sus (punctul 56), nu reiese că, în speță, Comisia avea obligația, pentru motive legate de economia procedurală, să suspende adoptarea deciziei atacate până la momentul la care Tribunalul se va fi pronunțat asupra acțiunilor introduse de reclamantă împotriva altor decizii de sancționare a acesteia. Astfel, la punctul 58 al hotărârii menționate, Tribunalul a considerat în esență că, atunci când o decizie care face obiectul unei acțiuni a fost modificată, părțile pot fi autorizate să își adapteze concluziile din cauza intervenirii acestui fapt nou în măsura în care „ar fi astfel contrar unei bune administrări a justiției și unei cerințe de economie procedurală ca reclamanta să fie obligată să introducă o nouă acțiune în anulare la Tribunal" într-o împrejurare asemănătoare.

242 Prin urmare, a treia critică formulată de reclamantă și al cincilea motiv în întregime trebuie respinse ca neîntemeiate.

Cu privire la al șaselea motiv, întemeiat pe o încălcare a principiului securității juridice

Argumentele părților

243 Reclamanta susține, în esență, că decizia atacată pune grav în pericol securitatea juridică pe care în mod legitim putea să o aștepte, având în vedere jurisprudența constantă pe care a amintit-o în cadrul primului motiv.

244 În primul rând, stabilirea răspunderii pentru încălcarea în cauză în sarcina reclamantei, în decizia atacată, s-ar întemeia pe un criteriu deopotrivă nou și incomprehensibil, care ar depinde doar de voința Comisiei, în lipsa oricărei dovezi concrete a unei eventuale imixtiuni a societății-mamă în politica comercială a filialei sale.

245 În al doilea rând, în decizia atacată, Comisia ar fi obligat reclamanta, pentru prima dată și în lipsa oricărui temei juridic, la plata a două amenzi, distincte, însă cumulative, din care una îi revine cu titlu personal, pentru același fapte.

246 În al treilea rând, reclamanta susține, după cum a arătat în cadrul primului aspect al celui de al patrulea motiv, că, în măsura în care legăturile care o uneau cu Arkema France sunt identice în prezenta cauză și în cauza care a determinat Comisia să adopte Decizia Peroxizi organici, este de neînțeles modul în care Comisia a reținut soluții complet diferite în cele două cauze.

247 Comisia se opune acestor argumente.

Aprecierea Tribunalului

248 În primul rând, în ceea ce privește critica formulată de reclamantă potrivit căreia Comisia a încălcat principiul securității juridice din moment ce a decis să stabilească în sarcina sa răspunderea pentru încălcarea în cauză potrivit unui criteriu „nou” și „incomprehensibil”, aceasta trebuie respinsă ca neîntemeiată. Astfel, pe de o parte, după cum s-a constatat la punctul 197 de mai sus, înainte de adoptarea deciziei atacate, Comisia a stabilit în sarcina reclamantei răspunderea pentru încălcări sancționate în trei

decizii, și anume Decizia AMCA, Decizia Peroxid de hidrogen și Decizia Metacrilați. Prin urmare, reclamanta nu poate susține în mod întemeiat că cerințele stabilirii răspunderii pentru o încălcare în sarcina unei societăți-mamă îi erau necunoscute. Pe de altă parte, și în orice ipoteză, după cum reiese din jurisprudența menționată la punctele 45-55 de mai sus, prezumția exercitării unei influențe decisive, pe baza căreia Comisia s-a întemeiat în decizia atacată pentru a sancționa reclamanta, nu este nici „nouă", nici „incomprehensibilă".

249 În al doilea rând, în ceea ce privește critica formulată de reclamantă potrivit căreia Comisia a încălcat principiul securității juridice prin obligarea sa, pentru prima dată și în lipsa oricărui temei juridic, la plata a două amenzi distincte, însă cumulative, din care una este cu titlu personal, pentru aceleași fapte, trebuie mai întâi să se constate că, în conformitate cu sancțiunile prevăzute la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, Comisia are posibilitatea, prin decizie, de a aplica amenzi întreprinderilor care săvârșesc o încălcare a articolului 81 CE. S-a demonstrat că sancțiunile prevăzute la articolul 15 din Regulamentul nr. 17 și la articolul 23 din Regulamentul nr. 1/2003 au drept scop reprimarea comportamentelor ilicite, ca și prevenirea acestora (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2006, BASF/Comisia, T-15/02, Rec., p. II-497, punctul 218 și jurisprudența citată).

250 Potrivit jurisprudenței, revine, în principiu, persoanei fizice sau juridice care conduce întreprinderea în cauză la momentul săvârșirii încălcării răspunderea pentru aceasta, chiar dacă, la momentul adoptării deciziei de constatare a încălcării, desfășurarea activității întreprinderii a fost plasată în responsabilitatea altei persoane (Hotărârea Curții din 16 noiembrie 2000, Cascades/Comisia, C-279/98 P, Rec., p. I-9693, punctul 78).

251 Cu toate acestea, în vederea aplicării și a punerii lor în executare, deciziile adoptate în aplicarea articolului 81 CE trebuie adresate unor entități cu personalitate juridică (a se vedea în acest sens Hotărârile Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 59, și PVC II, punctul 60 de mai sus, punctul 978). Astfel, în cazul în care

Comisia adoptă o decizie de aplicare a articolului 81 alineatul (1) CE, aceasta trebuie să identifice persoana sau persoanele fizice sau juridice cărora li se poate atribui răspunderea pentru comportamentul întreprinderii în cauză și care pot fi sancționate în această calitate, cărora li se adresează decizia (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 12 iulie 1984, Hydroterm Gerätebau, 170/83, Rec., p. 2999, punctul 11).

252 În plus, trebuie amintit că orientările pe care Comisia le adoptă pentru a stabili cuantumul amenzilor asigură securitatea juridică a întreprinderilor, întrucât ele determină metodologia pe care Comisia și-a impus-o pentru stabilirea cuantumului amenzilor (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 8 februarie 2007, Groupe Danone/Comisia, C-3/06 P, Rep., p. I-1331, denumită în continuare „Hotărârea Danone a Curții", punctul 23). Administrația nu se poate îndepărta de la acestea, într-un caz specific, fără a oferi motive compatibile cu egalitatea de tratament (Hotărârea Curții din 18 mai 2006, Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, C-397/03 P, Rec., p. I-4429, punctul 91).

253 Potrivit punctelor 9-11 din Orientări, stabilirea cuantumului amenzilor se face în două etape. Într-o primă etapă, în temeiul punctelor 12-26 din orientările menționate, Comisia trebuie să stabilească un cuantum de bază al amenzii, care este calculat plecând de la un procent al valorii vânzării întreprinderilor în cauză, înmulțit cu durata participării la înțelegere și la care se adaugă o sumă care corespunde unui procent din valoarea vânzărilor respective pentru a le descuraja de a participa la înțelegeri. În a doua etapă, în temeiul punctelor 27-29 din orientările menționate, Comisia poate lua în considerare împrejurări care determină o reducere sau o agravare a cuantumului amenzii. Punctul 28 din orientările menționate arată în special că, în esență, încălcările repetate pot fi sancționate prin majorarea cu 100 % a cuantumului de bază al amenzii pentru fiecare încălcare identică sau similară constatată anterior. În plus, punctele 30 și 31 din orientările menționate prevăd, în anumite împrejurări, un cuantum adițional de majorare. În special, în temeiul punctului 30 din orientările menționate, „Comisia acordă o atenție specifică necesității de a garanta că amenzile au un caracter suficient

de disuasiv” și „în acest scop poate crește amenda care urmează să fie aplicată întreprinderilor a căror cifră de afaceri, în afară de bunurile și serviciile care au legătură cu încălcarea, este deosebit de mare”. În această privință, trebuie amintit că Tribunalul a considerat că, în măsura în care o întreprindere cu o cifră de afaceri globală net superioară celei a celorlalți membri ai înțelegerii este în măsură să mobilizeze mai facil fondurile necesare pentru plata amnezii care îi revine, Comisia are dreptul să majoreze, cu acest titlu, amenda pentru a-i asigura un efect suficient de disuasiv (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 aprilie 2004, Tokai Carbon și alții/Comisia, T-236/01, T-239/01, T-244/01-T-246/01, T-251/01 și T-252/01, Rec., p. II-1181, punctul 241).

254 În speță, pe de o parte, trebuie arătat că, astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 18-23 de mai sus, în conformitate cu dispozițiile Orientărilor, al căror conținut este rezumat la punctul 253 de mai sus, Comisia a aplicat în decizia atacată o amendă, *primo*, în cuantum de 22 700 000 de euro în sarcina Arkema France și a reclamantei, în solidar, care corespunde cuantumului de bază al amenzii [a se vedea articolul 2 litera (c) din decizia menționată], *secundo*, în cuantum de 20 430 000 de euro doar în sarcina Arkema France, care corespunde unui prag de 90 % din cuantumul de bază al amenzii, cu titlu de încălcări repetate [a se vedea articolul 2 litera (d) din decizia menționată], și, *tertio*, în cuantum de 15 890 000 de euro doar în sarcina reclamantei [a se vedea articolul 2 litera (e) din decizia menționată], care corespunde majorării de 70 % din cuantumul de bază al amenzii, legată de importanța cifrei sale de afaceri, în afară de vânzările de bunuri care au legătură cu încălcarea.

255 Pe de altă parte, trebuie subliniat că, deși reclamanta și Arkema France formau în perioada încălcării în cauză o întreprindere în sensul articolului 81 CE, întreprinderea respectivă nu mai exista la data adoptării deciziei atacate, din moment ce, după cum s-a arătat la punctul 1 de mai sus, începând cu anul 2006, reclamanta nu a mai exercitat controlul asupra Arkema France.

256 În aceste condiții, în conformitate cu articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, Comisia avea posibilitatea, pe de o parte, să aplice o amendă în solidar reclamantei și Arkema France, care erau cele două societăți, în perioada faptelor în litigiu, care constituiau întreprinderea în sensul articolului 81 CE și care trebuiau să răspundă pentru încălcarea în cauză, și, pe de altă parte, pentru a ține seama de împrejurarea menționată la punctul 255 de mai sus, să aplice o majorare a cuantumului de bază al amenzii în temeiul punctului 30 din Orientări numai în sarcina reclamantei, a cărei cifră de afaceri, după cum a constatat Comisia în mod întemeiat în considerentele (548) și (549) ale deciziei atacate, era deosebit de mare în raport cu celelalte entități sancționate la data adoptării deciziei atacate, ceea ce îi permitea să mobilizeze mai ușor fondurile necesare pentru plata unei amenzi.

257 În consecință, prin impunerea unei amenzi în solidar în sarcina Arkema France și a reclamantei, amendă al cărei cuantum a fost ulterior majorat cu 70 % doar în sarcina reclamantei, Comisia a acționat în conformitate cu prerogativa de a stabili cuantumul amenzilor, deținută în temeiul articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 și pe care s-a angajat să îl aplice în conformitate cu dispozițiile Orientărilor. Critica formulată de reclamantă potrivit căreia Comisia a încălcat principiul securității juridice prin sancționarea acesteia, în lipsa oricărui temei juridic, cu două amenzi distincte, însă cumulative, trebuie, așadar, înlăturată ca neîntemeiată.

258 În al treilea rând, în ceea ce privește critica formulată de reclamantă potrivit căreia Comisia a încălcat principiul securității juridice din cauza „raționamentului cu geometrie variabilă" pe care l-ar fi avut în decizia atacată și în Decizia Peroxizi de hidrogen, aceasta trebuie respinsă ca neîntemeiată. Astfel, în afară de faptul că, în cele două decizii, Comisia a stabilit în mod identic răspunderea pentru încălcările în cauză în sarcina reclamantei pe baza prezumției exercitării unei influențe decisive, trebuie amintit, în orice ipoteză, că, astfel cum reiese din jurisprudența menționată la punctul 60 de mai sus, chiar dacă în decizia anterioară Comisia nu ar fi recurs la o asemenea stabilire a răspunderii, aceasta nu o împiedica nicidecum să procedeze în acest mod într-o decizie ulterioară.

259 Prin urmare, al șaselea motiv trebuie respins ca neîntemeiat.

Cu privire la al șaptelea motiv, întemeiat pe un abuz de putere

Argumentele părților

260 Reclamanta susține că, prin stabilirea în sarcina sa a răspunderii pentru încălcarea în cauză și prin obligarea la plata a două amenzi cumulative, Comisia a recurs la un abuz al prerogativei pe care o deține în temeiul Regulamentului nr. 1/2003. Astfel, sancțiunile care i-au fost aplicate ar fi fost deturnate de la obiectivul legitim în raport cu regulamentul menționat, din moment ce Comisia ar fi încercat să maximizeze sancționarea unei alte întreprinderi decât reclamanta, în speță pe cea a filialei sale, care și-a recunoscut responsabilitatea în încălcarea în cauză.

261 Comisia se opune acestei argumentații.

Aprecierea Tribunalului

262 Potrivit unei jurisprudențe constante, o decizie este afectată de un abuz de putere numai dacă rezultă din indicii obiective, pertinente și concordante că a fost adoptată în scopul de a atinge alte obiective decât cele declarate (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 16 septembrie 1998, IECC/Comisia, T-133/95 și T-204/95, Rec., p. II-3645, punctul 188 și jurisprudența citată).

263 Pe de o parte, în măsura în care reclamanta invocă, în esență, săvârșirea de către Comisie a unui abuz de putere prin faptul că a stabilit în sarcina sa răspunderea pentru încălcarea în cauză, trebuie amintit că, după cum s-a examinat în cadrul celor cinci aspecte ale primului motiv, Comisia a putut în mod întemeiat să recurgă la o asemenea stabilire a răspunderii, din moment ce Arkema France și reclamanta constituiau o întreprindere unică în sensul articolului 81 CE.

264 Pe de altă parte, în măsura în care reclamanta invocă, în esență, săvârșirea de către Comisie a unui abuz de putere prin impunerea unei amenzi cu titlu personal la articolul 2 litera (e) din decizia atacată, trebuie amintit că, după cum s-a constatat în cadrul examinării celei de a doua critici cuprinse în cel de al șaselea motiv (a se vedea punctele 249-257 de mai sus), în temeiul articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 și în conformitate cu punctul 30 din Orientări, Comisia a aplicat o majorare a cuantumului de bază a amenzii doar în sarcina reclamantei.

265 Prin urmare, al șaptelea motiv trebuie respins ca neîntemeiat.

Cu privire la al optulea motiv, întemeiat pe caracterul neîntemeiat al impunerii unei amenzi cu titlu personal în sarcina reclamantei

Argumentele părților

266 Reclamanta susține, în esență, că amenda care i-a fost impusă la articolul 2 litera (e) din decizia atacată nu are temei juridic.

267 În primul rând, reclamanta consideră că amenda de 15 890 000 de euro care i-a fost impusă este lipsită de temei juridic și încalcă mai multe dispoziții și principii ale dreptului comunitar.

268 *Primo*, impunerea unei amenzi cu titlu personal în sarcina reclamantei ar fi contrară articolului 81 alineatul (1) CE și articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003. Pe de o parte, în lipsa unei unități economice cu Arkema France, amenda cu titlu personal impusă reclamantei nu poate fi justificată, din moment ce nu a participat la încălcarea în cauză. Pe de altă parte, ar fi contradictoriu să se susțină că reclamanta și Arkema France constituie o unică și aceeași întreprindere și să fie sancționată cu titlu personal doar prima citată, ceea ce ar conduce la admiterea existenței a două întreprinderi în cadrul aceluiași grup. De altfel, doar participarea directă la o încălcare ar implica o răspundere care determină o sancțiune personalizată. În ședință, reclamanta a arătat deopotrivă că o asemenea amendă ar conduce la o dublă sancționare a sa pentru aceeași încălcare, care ar fi contrară Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

269 *Secundo*, impunerea unei amenzi cu titlu personal în sarcina reclamantei ar încălca punctul 30 din Orientări, din moment ce acest punct face referire numai la posibilitatea de a majora „amenda care urmează să fie aplicată unor întreprinderi", iar în speță, singura întreprindere „pertinentă" ar fi, în cadrul grupului Elf Aquitaine, Arkema France.

270 *Tertio*, reclamanta consideră mai întâi că amenda cu titlu personal care i-a fost impusă încalcă, în lipsa oricărui temei juridic, principiile autonomiei persoanei juridice, legalității, răspunderii pentru fapta proprie și caracterului personal al pedepselor. Mai mult, Comisia ar fi săvârșit în această privință o a doua încălcare a principiului legalității, din moment ce punctul 30 din Orientări nu precizează parametrii de calcul ai „majorării specifice a amenzii în vederea caracterului disuasiv". Majorarea cuantumului amenzii cu 70 % aplicată reclamantei nu s-ar baza pe niciun temei juridic, fiind

încălcat principiul legalității, care impune un grad de precizie suficient al unui text represiv. În ședință, reclamanta arată deopotrivă că orientările menționate nu aveau, în nicio ipoteză, forța juridică a unei dispoziții legislative.

271 În al doilea rând, reclamanta consideră că, prin faptul că, în considerentele (545)-(549) ale deciziei atacate, amenda cu titlu personal care a fost aplicată Arkema France s-a întemeiat pe pretinsa necesitate de a asigura un caracter disuasiv „din cauza importanței cifrei de afaceri globale a întreprinderii în afară de bunurile și serviciile care au legătură cu încălcarea", Comisia a încălcat dreptul comunitar în două privințe.

272 *Primo*, ar fi, pe de o parte, inechitabilă impunerea unei amenzi cu titlu personal în sarcina reclamantei, cu titlu de descurajare, chiar dacă amenda respectivă este stabilită în funcție de cuantumul de bază al amenzii aplicate Arkema France, care include deja o majorare specifică cu titlu disuasiv. Pe de altă parte, impunerea unei amenzi personale în sarcina reclamantei ar fi lipsită de pertinență, din moment ce întreprinderea pe care Arkema France și reclamanta ar constitui-o, în opinia Comisiei, nu ar mai exista din anul 2006. De altfel, deși descurajarea este un factor pe care Comisia îl poate lua în considerare în stabilirea cuantumului amenzii, acesta nu constituie totuși temeiul juridic al amenzii.

273 *Secundo*, în opinia reclamantei, Comisia nu putea să se întemeieze numai pe cifra sa de afaceri globală pentru a-i impune o amendă cu titlu personal, ci ar fi trebuit să ia în considerare numai proporția redusă a cifrei de afaceri aferente produsului în cauză în cadrul cifrei de afaceri globale a întreprinderii pentru a stabili cuantumul amenzii. În această privință, reclamanta amintește că, potrivit jurisprudenței, importanța cifrei de afaceri globale a întreprinderii nu ar constitui decât un criteriu aproximativ și imperfect pentru a stabili cuantumul amenzii. Or, în măsura în care nu ar fi fost prezentă

pe piața cloratului de sodiu în SEE, capacitatea sa economică de a cauza un prejudiciu concurenței ar fi nulă.

274 În al treilea rând, reclamanta susține că Comisia nu putea să se refere la Decizia Metacrilați pentru a justifica necesitatea unei amenzi care îi fusese aplicată cu titlu personal, din moment ce decizia menționată face obiectul, în prezent, al unei acțiuni în anulare la Tribunal.

275 În al patrulea rând, reclamanta susține că este inechitabilă calcularea amenzii care i-a fost impusă cu titlu personal în funcție de factorii privind gravitatea, durata și efectele disuasive menționați în considerentele (511)-(523) ale deciziei atacate, ai căror parametri nu îi înțelege, din moment ce nu avea cunoștință despre încălcarea în cauză și nu putea să influențeze parametrii respectivi.

276 În al cincilea rând, în calculul amenzii care a fost impusă reclamantei cu titlu personal, Comisia nu ar fi ținut seama în mod suficient de patru factori. Mai întâi, Comisia ar fi trebuit să ia în considerare că Arkema France era implicată în încălcarea în cauză într-un interval cu o durată mai mică decât cea a EKA și a Finnish Chemicals. În continuare, Comisia ar fi trebuit să ia în considerare circumstanța atenuantă, menționată în considerentul (401) al deciziei atacate, referitoare la o eventuală neglijență de care ar fi dat dovadă în raport cu filiala sa. În plus, ar fi trebuit să fie luate în considerare neregularitățile procedurale constitutive ale unei încălcări a drepturilor fundamentale enumerate în al doilea motiv. În sfârșit, Comisia ar fi trebuit să țină seama de cooperarea furnizată de Arkema France în cursul procedurii administrative.

277 În al șaselea rând, impunerea unei amenzi cu titlu personal în sarcina reclamantei ar încălca principiul egalității de tratament în două privințe.

278 *Primo*, reclamanta ar fi singura societate-mamă, printre ale societăți-mamă vizate în decizia atacată, și anume Akzo Nobel, ELSA și Uralita, căreia i se aplică o amendă cu titlu personal în vederea unui efect disuasiv, deși această amendă se întemeiază în mod inechitabil pe o dublă luare în considerare a efectului disuasiv.

279 *Secundo*, reclamanta arată că reiese din considerentul (524) al deciziei atacate că Comisia a rotunjit în minus cuantumul de bază al amenzii impuse Arkema France și sieși doar cu 54 000 de euro, deși cuantumurile de bază ale amenzilor impuse Finnish Chemicals și EKA au fost rotunjite în minus cu 660 000 de euro și, respectiv, cu 213 500 de euro. Or, doar pe baza acestui prim cuantum de bază ar fi fost calculată amenda aplicată reclamantei cu titlu personal.

280 Comisia se opune argumentelor invocate de reclamantă.

Aprecierea Tribunalului

281 Reclamanta contestă, în esență, amenda de 15 890 000 de euro pe care Comisia i-a impus-o la articolul 2 litera (e) din decizia atacată. În acest cadru, reclamanta invocă șase critici.

282 Prin intermediul primei critici, reclamanta invocă trei argumente referitoare la lipsa unui temei juridic care ar permite Comisiei să îi impună o amendă cu titlu personal.

283 În primul rând, în măsura în care reclamanta susține că amenda de 15 890 000 de euro care i-a fost impusă la articolul 2 litera (e) din decizia atacată nu are la bază niciun temei juridic și încalcă articolul 81 alineatul (1) CE și articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, în lipsa oricărei unități economice cu Arkema France, și că impunerea acestei amenzi încalcă articolul 30 din Orientări, din moment ce acest punct nu face referire decât la posibilitatea de a majora „amenda ce urmează să fie aplicată unor întreprinderi", iar, în speță, singura întreprindere „pertinentă" ar fi, în cadrul grupului Elf Aquitaine, Arkema France, trebuie să se constate că acest argument constituie o reformulare a celei de a doua critici cuprinse în al șaselea și în al șaptelea motiv și că trebuie respins pentru aceleași motive precum cele menționate la punctele 249-257 și 264 de mai sus. Astfel, în conformitate cu prerogativa de stabilire a cuantumului amenzilor, pe care o deține în temeiul articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, pe care s-a angajat să îl aplice în conformitate cu dispozițiile din Orientări, Comisia a aplicat reclamantei o majorare cu 70 % a cuantumului de bază al amenzii, ținând seama de faptul că, la data adoptării deciziei atacate, cifra sa de afaceri deosebit de mare îi permitea să mobilizeze mai ușor fondurile necesare pentru plata amenzii.

284 În al doilea rând, în ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia impunerea, în ceea ce o privește, a amenzii de 15 890 000 de euro încalcă prezumția de nevinovăție, principiile autonomiei persoanei juridice, răspunderii pentru fapta proprie și caracterului personal al pedepselor, trebuie arătat că, pe lângă faptul că încălcările pe care le invocă nu sunt susținute de nicio argumentație specifică, acest argument trebuie înlăturat pentru aceleași motive ca acelea menționate în cadrul celui de al doilea aspect al primului motiv (a se vedea punctele 69-73 de mai sus), precum și în cadrul celui de al treilea (a se vedea punctele 167-174 de mai sus), al patrulea (a se vedea punctele 177-183 de mai sus) și al cincilea (a se vedea punctele 186-190 de mai sus) aspect ale celui de al doilea motiv. Astfel, din moment ce Arkema France și reclamanta constituiau o întreprindere unică în sensul articolului 81 CE, fără a încălca principiile autonomiei persoanei juridice, prezumției de nevinovăție, răspunderii pentru fapta proprie și caracterului personal al pedepselor, Comisia avea posibilitatea să impună doar reclamantei o majorare a cuantumului de bază al amenzii din cauza cifrei sale de afaceri deosebit de mari la data adoptării deciziei atacate.

285 În al treilea rând, în ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia încălcarea principiului legalității ar fi cu atât mai gravă în speță cu cât punctul 30 din Orientări nu ar preciza cu un grad de precizie suficient că o majorare cu 70 % a cuantumului de bază al amenzii poate fi impusă într-o împrejurare similară, trebuie amintit, pe de o parte, că Orientările nu constituie temeiul juridic pentru stabilirea cuantumului amenzii, ci doar precizează aplicarea articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Danone a Curții, punctul 252 de mai sus, punctul 28), și, pe de altă parte, că, în timp ce cuantumul de bază al amenzii este stabilit în funcție de încălcare, gravitatea acesteia este stabilită prin referire la numeroși alți factori, în privința cărora Comisia dispune de marjă de apreciere (Hotărârea Danone a Curții, punctul 252 de mai sus, punctul 25). Așadar, în temeiul articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 și în conformitate cu punctul 30 din Orientări, pe care Comisia s-a angajat să îl aplice în cadrul exercitării puterii sale de apreciere, aceasta avea posibilitatea să impună o majorare cu 70 % a cuantumului de bază al amenzii în sarcina reclamantei din cauza faptului că era în măsură, ca urmare a cifrei sale de afaceri deosebit de mari, să mobilizeze mai ușor fonduri pentru plata amenzii decât celelalte entități sancționate în speță.

286 Așadar, Comisia a acționat în speță fără a încălca principiul legalității. Prin urmare, prima critică formulată de reclamantă trebuie respinsă ca neîntemeiată.

287 Prin intermediul celei de a doua critici, reclamanta contestă, în esență, cuantumul amenzii cu titlu personal care i-a fost aplicată la articolul 2 litera (e) din decizia atacată.

288 Astfel, în primul rând, în ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia, în esență, este „inechitabil” să i se impună o amendă cu titlu personal în vederea descurajării, deși amenda respectivă este calculată în raport cu cuantumul de bază al

amenzii aplicate în solidar în sarcina Arkema France și a reclamantei și care include deja o majorare specifică cu titlu de descurajare, trebuie amintit că, după cum reiese din considerentul (523) al deciziei atacate, amenda de 22 700 000 de euro impusă în solidar reclamantei și Arkema France corespunde cuantumului de bază al amenzii, care include un cuantum adițional de 19 % al valorii vânzărilor realizate de Arkema France (a se vedea punctul 18 de mai sus), în conformitate cu punctul 25 din Orientări, „pentru a descuraja întreprinderile chiar și să participe la acorduri orizontale de fixare a prețului, de împărțire a pieței și de limitare a producției". În schimb, amenda de 15 890 000 de euro impusă doar reclamantei corespunde unui prag de 70 % din cuantumul de bază al amenzii și urmărește, în conformitate cu punctul 30 din orientările menționate, „[să] garant[eze] că amenzile au un caracter suficient de disuasiv" pentru întreprinderile a căror cifră de afaceri, în afară de bunurile și de serviciile care au legătură cu încălcarea, este deosebit de mare.

289 Prin urmare, trebuie să se constate că, pe de o parte, cuantumul adițional de 19 % din valoarea vânzărilor efectuate de Arkema France, luat în considerare în calcularea cuantumului de bază al amenzii, în conformitate cu punctul 25 din Orientări, și, pe de altă parte, majorarea specifică impusă reclamantei în temeiul punctului 30 din orientările menționate răspund la două obiective distincte de descurajare, de care Comisia avea posibilitatea în mod întemeiat să țină seama în stabilirea amenzii care urma să fie aplicată reclamantei. Argumentul reclamantei în această privință trebuie, așadar, respins ca neîntemeiat.

290 În al doilea rând, în măsura în care, în opinia reclamantei, Comisia ar fi trebuit să ia în considerare numai proporția redusă a cifrei de afaceri aferente produsului în cauză în cifra de afaceri globală a întreprinderii pentru a stabili cuantumul amenzii cu titlu personal care i-a fost impusă, această critică trebuie respinsă ca neîntemeiată. Astfel, după cum rezultă din punctul 30 din Orientări, numai în cazul în care cuantumul global al cifrei de afaceri a întreprinderii în cauză este „deosebit de mare" față de valoarea

vânzărilor de bunuri care au legătură cu înțelegerea, Comisia are temei pentru a impune un cuantum adițional cu titlu de descurajare.

291 Prin urmare, a doua critică formulată de reclamantă trebuie respinsă ca neîntemeiată.

292 Prin intermediul celei de a treia critici, reclamanta susține că Comisia nu se putea referi la Decizia Metacrilați pentru a justifica necesitatea de a-i aplica o amendă cu titlu personal din moment ce decizia respectivă face în prezent obiectul unei acțiuni în anulare la Tribunal. În această privință, pe de o parte, trebuie arătat că, după cum reiese din jurisprudența menționată la punctul 241 de mai sus, deciziile Comisiei beneficiază de o prezumție de validitate atât timp cât nu au fost anulate sau revocate. Prin urmare, nicio dispoziție legală nu se opune ca, în decizia atacată, Comisia să facă referire la Decizia Metacrilați pentru a-și susține raționamentul. Pe de altă parte, și în orice caz, chiar dacă Decizia Metacrilați ar fi anulată de instanțele Uniunii, această împrejurare nu ar produce efecte asupra legalității deciziei atacate, din moment ce, după cum s-a arătat la punctele 256 și 257 de mai sus, în temeiul articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 și în conformitate cu punctul 30 din Orientări, Comisia a impus în speță reclamantei o amendă cu titlu personal.

293 Prin urmare, a treia critică formulată de reclamantă trebuie respinsă ca neîntemeiată.

294 Prin intermediul celei de a patra critici, reclamanta susține că este inechitabil să se calculeze amenda cu titlu personal care i-a fost impusă în funcție de factori privind gravitatea, durata și efectele disuasive proprii Arkema France, ai căror parametri nu îi înțelege, deși nu avea cunoștință despre încălcarea în cauză și nu putea să influențeze parametrii respectivi.

295 În această privință, trebuie să se constate că reclamanta nu invocă niciun argument sau vreo probă care să repună în discuție faptul că, după cum s-a constatat la punctele 256 și 257 de mai sus, în temeiul articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 și în conformitate cu punctul 30 din Orientări, Comisia a impus reclamantei o amendă cu titlu personal. Faptul că reclamanta ar fi avut sau nu ar fi avut cunoștință despre încălcarea în cauză și că amenda cu titlu personal care i-a fost impusă se întemeiază pe date specifice Arkema France nu este susceptibil să repună în cauză această concluzie.

296 Prin urmare, a patra critică trebuie înlăturată ca neîntemeiată.

297 Prin intermediul celei de a cincea critici, reclamanta susține că Comisia nu a luat în considerare patru factori în calcularea amenzii personale care i-a fost impusă. În opinia reclamantei, Comisia ar fi trebuit să ia în considerare, în primul rând, faptul că Arkema France era implicată în încălcarea în cauză o perioadă mai scurtă decât perioada în care au fost implicate EKA și Finnish Chemicals, în al doilea rând, circumstanța atenuantă, recunoscută de Comisie în considerentul (401) al deciziei atacate, întemeiată pe eventuala neglijență de care reclamanta ar fi dat dovadă în raport cu filiala sa, în al treilea rând, neregularități procedurale constitutive ale unei încălcări a drepturilor sale fundamentale enumerate în al doilea motiv și, în al patrulea rând, cooperarea manifestată de Arkema France în cursul procedurii administrative.

298 În această privință, trebuie amintit că, după cum s-a arătat la punctul 254 de mai sus, amenda impusă reclamantei, de 15 890 000 de euro, corespunde exclusiv majorării de 70 % a cuantumului de bază al amenzii prevăzute la punctul 30 din Orientări. Or, în temeiul punctului respectiv, chiar dacă circumstanțele enumerate la punctul 297 de mai sus erau dovedite, Comisia nu avea nicidecum obligația de a le lua în considerare pentru a reține un asemenea prag de majorare.

299 Prin urmare, a cincea critică trebuie respinsă ca neîntemeiată.

300 Prin intermediul celei de a șasea critici, reclamanta susține că faptul că i-a fost impusă o amendă cu titlu personal încalcă principiul egalității de tratament în două privințe.

301 În primul rând, reclamanta susține că principiul egalității de tratament a fost încălcat în măsura în care este singura societate-mamă, printre celelalte societăți-mamă puse în cauză în decizia atacată, și anume Akzo Nobel, ELSA și Uralita, căreia i s-a aplicat o amendă cu titlu personal în temeiul punctului 30 din Orientări, deși această amendă se întemeiază în mod inechitabil pe o dublă luare în considerare a efectului disuasiv.

302 În această privință, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței, principiul egalității de tratament impune ca situații comparabile să nu fie tratate într-un mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv (a se vedea Hotărârea Advocaten voor de Wereld, punctul 196 de mai sus, punctul 56 și jurisprudența citată).

303 Or, în speță, trebuie să se constate că, după cum Comisia a arătat în considerentele (548) și (549) ale deciziei atacate, ceea ce reclamanta nu contestă, aceasta din urmă are o cifră de afaceri cu mult superioară față de celelalte întreprinderi cărora le-a fost impusă o amendă în decizia atacată, din moment ce aceasta este de 139 389 de milioane de euro, în timp ce cifrele de afaceri ale EKA, ELSA și Uralita se ridică la 550 de milioane de euro, la 509 000 de euro și, respectiv, la 1 095 de milioane de euro. Prin urmare, datorită cifrei sale de afaceri net superioare cifrei de afaceri a celorlalte întreprinderi sancționate, reclamanta nu se afla într-o situație comparabilă cu acestea, împrejurare care justifică tratamentul diferit al întreprinderilor respective din partea Comisiei.

304 În consecință, Comisia nu a încălcat principiul egalității de tratament prin majorarea amenzii impuse reclamantei în conformitate cu punctul 30 din Orientări. Prin urmare, primul argument al reclamantei trebuie respins ca neîntemeiat.

305 În al doilea rând, în ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia, din considerentul (524) al deciziei atacate rezultă că Comisia nu a rotunjit în minus cuantumul amenzii care i-a fost impusă în solidar cu Arkema France decât cu 54 000 de euro, deși amenzile impuse Finnish Chemicals și EKA au fost rotunjite în minus cu 666 000 de euro și, respectiv, cu 213 500 de euro, trebuie amintit mai întâi că, în temeiul punctului 26 din Orientări, „la stabilirea cuantumului de bază, Comisia utilizează cifre rotunjite".

306 În continuare, după cum rezultă din interpretarea răspunsului dat de Comisie la întrebările scrise adresate de Tribunal și din înscrisul intern pe care l-a depus în acest sens, prin care a explicat metodologia pe care a utilizat-o în vederea rotunjirii în minus a cuantumurilor amenzilor impuse entităților în cauză în decizia atacată, trebuie să se constate, pe de o parte, că Comisia a redus cuantumul amenzii aplicate EKA și Akzo Nobel de la 116 243 541 de euro la 116 000 000 de euro, a redus cuantumul amenzii aplicate Finnish Chemicals de la 68 773 445 de euro la 68 000 000 de euro, a redus cuantumul amenzii aplicate Arkema France și reclamantei de la 22 754 400 de euro la 22 700 000 de euro și, în sfârșit, a redus cuantumul amenzii aplicate Aragonesas și Uralita de la 9 969 300 de euro la 9 900 000 de euro. Pe de altă parte, din aceste rotunjiri în minus rezultă că, după cum Comisia explică în esență în înscrisul menționat, a rotunjit în minus cuantumurile fiecărei amenzi în discuție la milionul de euro inferior, atunci când rotunjirea în minus nu determina o reducere superioară pragului de 2 % din cuantumul amenzii respective și, la suta de mii inferioară, în cazurile în care rotunjirea în minus la milionul de euro inferior ar fi determinat o reducere superioară pragului de 2 % din cuantumul amenzii respective.

307 Prin urmare, deși EKA și Akzo Nobel, Finnish Chemicals și ELSA au beneficiat de reduceri de amendă, și anume în cuantum de 243 541 de euro, de 773 445 de euro și, respectiv, de 322 120 de euro, care sunt mai importante, în termeni absoluți, față de cele primite, pe de o parte, de Arkema France și reclamantă și, pe de altă parte, de Aragonesas și Uralita, și anume 54 400 de euro și, respectiv, 69 300 de euro, ca urmare a aplicării punctului 26 din Orientări, nu este mai puțin adevărat că metodologia reținută de Comisie a fost aplicată în mod coerent în privința fiecăreia dintre întreprinderile sancționate și că metodologia respectivă este obiectiv justificată în măsura în care Comisia avea posibilitatea, în conformitate cu puterea sa de apreciere în cadrul stabilirii cuantumurilor amenzilor, să considere că rotunjirea în minus a cuantumurilor amenzilor respective nu trebuia să conducă, în niciun caz, la o reducere a amenzii superioară pragului de 2 %.

308 Prin urmare, trebuie să se constate că, în cadrul rotunjirii în minus a cuantumului amenzii aplicate în solidar reclamantei și Arkema France, Comisia nu a încălcat principiul egalității de tratament. În lumina tuturor considerațiilor de mai sus, al optulea motiv în întregime trebuie respins ca neîntemeiat.

Cu privire la al nouălea motiv, întemeiat pe o încălcare a principiilor și a normelor care au guvernat stabilirea amenzii impuse în solidar Arkema France și reclamantei

309 Reclamanta contestă, în esență, cuantumul amenzii care i-a fost aplicată în solidar cu Arkema France la articolul 2 litera (c) din decizia atacată. Acest motiv cuprinde două aspecte.

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe erori în calcularea cuantumului amenzii impuse în solidar Arkema France și reclamantei

— Argumentele părților

310 În esență, în opinia reclamantei, Comisia nu a ținut seama de anumite elemente în cadrul calculării cuantumului amenzii care i-a fost impusă în solidar cu Arkema France la articolul 2 litera (c) din decizia atacată.

311 În primul rând, reclamanta contestă cuantumul amenzii care i-a fost impusă în solidar cu Arkema France la articolul 2 litera (c) din decizia atacată făcând trimitere la patru argumente pe care le-a invocat în cadrul celei de a cincea critici cuprinse în al optulea motiv, prin care se opune amenzii care i-a fost impusă la articolul 2 litera (e) din decizia atacată (a se vedea punctul 297 de mai sus). Prin urmare, reclamanta susține, *primo*, că Comisia ar fi trebuit să ia în considerare faptul că Arkema France a fost implicată în încălcarea în cauză o perioadă mai scurtă decât EKA și Finnish Chemical, *secundo*, că Comisia ar fi trebuit să țină seama de circumstanța atenuantă, pe care a menționat-o în considerentul (401) al deciziei atacate, referitoare la o eventuală neglijență de care reclamanta ar fi dat dovadă în privința filialei sale, *tertio*, că Comisia ar fi trebuit să ia în considerare neregularitățile procedurale constitutive ale unei încălcări a drepturilor fundamentale menționate în al doilea motiv. *Quarto*, reclamanta consideră că Comisia ar fi trebuit să țină seama de cooperarea manifestată de Arkema France în cursul procedurii administrative.

312 În al doilea rând, reclamanta face trimitere la primul argument invocat în cadrul celei de a șasea critici cuprinse în al optulea motiv (a se vedea punctul 278 de mai sus), prin intermediul căruia invocă încălcarea de către Comisie a principiului egalității de tratament prin faptul că i-a impus, individual, o amendă cu titlu personal, deși celorlalte societăți-mamă nu li s-a impus, în decizia atacată, decât o amendă în solidar cu filialele acestora.

313 Comisia se opune acestei argumentări.

— Aprecierea Tribunalului

314 În primul rând, în ceea ce privește cele patru argumente invocate de reclamantă privind contestarea calculului amenzii impuse la articolul 2 litera (c) din decizia atacată, *primo*, trebuie respins ca neîntemeiat argumentul potrivit căruia amenda respectivă ar fi trebuit să fie redusă datorită faptului că reclamanta a fost implicată în încălcarea în cauză o perioadă mai scurtă decât EKA și Finnish Chemicals. Astfel, în această privință, se impune constatarea că, după cum reiese în mod expres din considerentul (522) al deciziei atacate, Comisia a luat în considerare, în conformitate cu punctul 24 din Orientări, un factor multiplicator 5 în privința Arkema France și a reclamantei, corespunzător duratei sale de participare la înțelegere, de 4 ani și 8 luni, în timp ce Comisia a reținut un factor multiplicator de 5,5 în privința EKA și a societății-mamă a acesteia, precum și în privința Finnish Chemicals și a societății-mamă a acesteia, din cauza participării lor la încălcarea în cauză timp de 5 ani și 4 luni. Prin urmare, argumentul reclamantei în această privință trebuie respins ca neîntemeiat.

315 *Secundo*, în măsura în care reclamanta invocă circumstanța atenuantă pe care Comisia i-ar fi recunoscut-o în considerentul (401) al deciziei atacate, rezultată dintr-o „eventuală neglijență” de care a dat dovadă în privința filialei sale, pe de o parte, trebuie să se constate că acest argument se întemeiază pe o interpretare eronată

a considerentului menționat. Astfel, în acel considerent, Comisia nu arată, contrar a ceea ce susține reclamanta, că neglijența de care ar fi dat dovadă în cadrul controlului acțiunilor filialei sale constituie o circumstanță atenuantă, ci, dimpotrivă, că „lipsa de diligență de care au dat dovadă conducerea [Arkema France] și [a reclamantei] în exercitarea funcțiilor lor, concretizată în faptul că organele statutare și de administrare ale celor două societăți ar ignora așa-zis toate acțiunile întreprinse de angajații lor, nu poate să servească drept argument în beneficiul acestora pentru a fi exonerate de răspunderea pentru acțiunile lor". Pe de altă parte, și în orice ipoteză, reclamanta nu prezintă niciun argument în susținerea afirmației sale potrivit căreia Comisia a considerat în mod greșit că „eventuala [sa] neglijență" în supravegherea filialei sale putea justifica acordarea unei reduceri a amenzii. Prin urmare, acest argument trebuie respins ca neîntemeiat.

316 *Tertio*, în ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia Comisia ar fi trebuit să ia în considerare încălcările drepturilor sale fundamentale, pe care le-a menționat în al doilea motiv, pentru a-i acorda o reducere a amenzii pe care i-a impus-o în solidar cu Arkema France, trebuie amintit că, după cum s-a constatat în cadrul examinării motivului respectiv (a se vedea punctul 204 de mai sus), Comisia nu a săvârșit niciuna dintre încălcările invocate de reclamantă. Prin urmare, și acest argument trebuie respins ca neîntemeiat.

317 *Quarto*, în ceea ce privește argumentul potrivit căruia Comisia ar fi trebuit să țină seama de cooperarea manifestată de Arkema France în cursul procedurii administrative, trebuie să se constate că reclamanta nu invocă în cadrul prezentului motiv niciun argument specific prin care să conteste aprecierile Comisiei din considerentele (543), (544) și (561)-(580) ale deciziei atacate, potrivit cărora, în esență, cooperarea oferită de Arkema France nu justifica acordarea unei reduceri a amenzii în cadrul sau în afara cadrului de aplicare a Comunicării din 2002 privind cooperarea. Prin urmare, se impune respingerea acestui argument ca neîntemeiat.

318 În al doilea rând, în ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia Comisia a încălcat principiul egalității de tratament în măsura în care reclamanta este singura, printre celelalte societăți-mamă sancționate, căreia i s-a impus o amendă cu titlu personal, acesta trebuie respins ca neîntemeiat. Astfel, trebuie amintit că, după cum s-a constatat în cadrul celui de al șaselea motiv (a se vedea punctul 254 de mai sus), amenda impusă reclamantei la articolul 2 litera (e) din decizia atacată corespunde majorării de 70 % a cuantumului de bază al amenzii care i-a fost impusă în solidar cu Arkema France la articolul 2 litera (c) din decizia menționată, ca urmare a faptului că cifra sa de afaceri, deosebit de mare în raport cu cea a celorlalte entități sancționate la data adoptării deciziei atacate, i-ar permite să mobilizeze mai ușor fondurile necesare pentru plata amenzii respective. Or, în măsura în care este cert că celelalte societăți-mamă sancționate în decizia atacată nu dispuneau de o cifră de afaceri care să justifice o asemenea majorare, trebuie să se constate că reclamanta nu se afla într-o situație comparabilă cu aceea a societăților respective, care să determine Comisia să le trateze în mod identic.

319 Prin urmare, primul aspect al celui de al nouălea motiv trebuie respins ca neîntemeiat.

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe o încălcare a principiului egalității de tratament în legătură cu amenda impusă în solidar Arkema France și reclamantei

— Argumentele părților

320 Reclamanta invocă încălcarea de către Comisie a principiului egalității de tratament, având în vedere că amenda impusă în solidar cu Arkema France este cea mai ridicată printre amenzile aplicate întreprinderilor sancționate în decizia atacată.

321 În primul rând, după cum reclamanta a susținut de altfel în cadrul celei de a șasea critici cuprinse în cel de al optulea motiv (a se vedea punctul 279 de mai sus), rotunjirea în minus a cuantumului de bază al amenzii impuse în solidar acesteia și Arkema France ar fi fost mult mai mică decât cea privind cuantumurile de bază ale amenzilor aplicate Finnish Chemicals și EKA.

322 În al doilea rând, amenda aplicată în solidar Arkema France și reclamantei nu ar ține seama în mod suficient, în conformitate cu Orientările, de doi factori. *Primo*, Comisia ar fi ținut seama în mod insuficient de mărimea redusă a cifrei de afaceri a Arkema France pe piața SEE a cloratului de sodiu în raport cu cea a EKA, care beneficiază de imunitate la amendă, și în raport cu cea a Finnish Chemicals, care este obligată la plata unei amenzi de patru ori mai mică decât cea aplicată Arkema France. *Secundo*, Comisia ar fi luat în considerare în mod insuficient cota redusă de piață a Arkema France, de 9% pe piața cloratului de sodiu, în raport, pe de o parte, cu cea a EKA, care este de cinci ori mai mare, și, pe de altă parte, cu cea a Finnish Chemicals, care este de trei ori mai mare. În această privință, reclamanta arată deopotrivă că există o diferență de doar patru procente între cotele de piață ale Arkema France și cele ale Aragonesas și ale Solvay.

323 În al treilea rând, reclamanta susține că amenda care i-a fost impusă în solidar cu Arkema France ține seama în mod insuficient de implicarea mai scăzută a Arkema France în încălcarea în cauză în comparație cu implicarea EKA și a Finnish Chemicals.

324 Comisia se opune acestor argumente.

— Aprecierea Tribunalului

325 În ceea ce privește, în primul rând, critica formulată de reclamantă potrivit căreia rotunjirea în minus a cuantumului de bază al amenzii impuse în solidar acesteia și Arkema France a fost mult mai mică decât cea aplicată cuantumurilor de bază ale amenzilor aplicate Finnish Chemicals și EKA, trebuie să se constate că această critică este identică cu a șasea critică cuprinsă în al optulea motiv (a se vedea punctul 279 de mai sus). Prin urmare, se impune respingerea acesteia ca neîntemeiată pentru aceleași motive ca acelea menționate la punctele 305-308 de mai sus, în termenii cărora s-a constatat, în esență, că metodologia de rotunjire în minus a cuantumului amenzii respective fusese aplicată în mod coerent în privința fiecăreia dintre întreprinderile sancționate în decizia atacată și că metodologia respectivă era justificată în mod obiectiv.

326 În ceea ce privește, în al doilea rând, critica formulată de reclamantă potrivit căreia Comisia a încălcat principiul egalității de tratament în măsura în care a ținut seama în mod insuficient, pe de o parte, de cifra de afaceri redusă a Arkema France pe piața SEE a cloratului de sodiu în raport cu EKA și cu Finnish Chemicals și, pe de altă parte, de cota redusă de piață a Arkema France pe piața respectivă, aceasta trebuie respinsă ca neîntemeiată.

327 Pe de o parte, trebuie să se constate că reclamanta nu invocă niciun argument și nicio dovadă prin care să demonstreze că, având în vedere elementele pe care le-a luat în considerare pentru stabilirea amenzii impuse în solidar acesteia și Arkema France, Comisia ar fi trebuit să aplice în mod discriminatoriu dispozițiile Orientărilor în decizia atacată. Pe de altă parte, deși există o diferență importantă între cuantumul amenzii impuse Arkema France și reclamantei și cuantumurile amenzilor impuse în solidar EKA și Akzo Nobel, precum și ELSA și Finnish Chemicals, în pofida faptului că Arkema France deținea pe piața cloratului de sodiu în SEE o cotă inferioară celei a EKA și a Finnish Chemicals, aceasta se justifică ca urmare a faptului că EKA și Akzo Nobel au obținut o scutire totală de amendă și că plafonul de 10 % din cifra de afaceri a Finnish Chemicals, care a obținut o reducere cu 50 % a amenzii în cadrul aplicării

Comunicării din 2002 privind cooperarea, era cu aproape jumătate mai mic decât cel al reclamantei [a se vedea tabelele cuprinse în considerentele (524) și (552) ale deciziei atacate].

328 În al treilea rând, în ceea ce privește critica formulată de reclamantă potrivit căreia amenda pe care Comisia i-a impus-o în solidar cu Arkema France nu ține în mod suficient seama de implicarea mai redusă a Arkema France în încălcare în raport cu implicarea EKA și a Finnish Chemicals, trebuie arătat că, pe lângă faptul că reclamanta nu invocă niciun argument sau vreo dovadă în înscrisurile sale care să susțină această critică, reclamanta nu contestă motivele expuse de Comisie în considerentul (536) al deciziei atacate pentru a respinge argumentele reclamantei în această privință, potrivit cărora, printre altele, „aceasta a menținut contacte frecvente cu concurenții săi pe întreaga durată a participării sale la încălcare", „aceste contacte inițiale demonstrează deja participarea sa activă la acordurile anticoncurențiale [în cauză]", sau chiar că afirmația reclamantei potrivit căreia „nu a putut juca un rol de mediator între EKA și Finnish Chemicals din cauza cotei sale de piață limitate [este] în mod clar combătut[ă] de elemente de probă furnizate [în decizia atacată]".

329 Prin urmare, trebuie respinse ca neîntemeiate a treia critică și, așadar, al nouălea motiv în totalitate.

Cu privire la al zecelea motiv, întemeiat pe o încălcare a dispozițiilor cuprinse în Comunicarea din 2002 privind cooperarea

330 Reclamanta invocă săvârșirea de către Comisie a unor erori de fapt și de drept prin faptul că nu i-a acordat o reducere a amenzii în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea. Acest motiv cuprinde două aspecte.

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe refuzul acordării unei reduceri a amenzii în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea

— Argumentele părților

331 Reclamanta invocă încălcarea de către Comisie a Comunicării din 2002 privind cooperarea prin faptul că nu a redus amenda care i-a fost impusă în solidar cu Arkema France, din cauza faptului că dovezile furnizate de aceasta din urmă erau insuficiente. În această privință, reclamanta consideră că, în măsura în care Comisia trebuie să respecte dispozițiile comunicării respective, aceasta nu avea temei pentru a respinge, nici motivat, nici în mod abstract și „capricios", orice reducere a celor două amenzi aplicate reclamantei.

332 În primul rând, după cum ar rezulta din considerentele (554), (561), (581) și (584) ale deciziei atacate, ar fi evident că Arkema France a fost prima întreprindere, după EKA, care a furnizat Comisiei dovezi ale înțelegerii.

333 În al doilea rând, în opinia reclamantei, din însăși motivarea deciziei atacate ar rezulta, contrar aprecierilor formulate de Comisie în considerentele (568)-(580) ale deciziei atacate, că Comisia s-a întemeiat pe dovezile furnizate de Arkema France pentru a demonstra încălcarea în cauză. Aceasta face trimitere, în decizia atacată, la considerentul (38), la considerentul (46) și la nota sa de subsol 63, la considerentul (76) și la nota sa de subsol 116, la considerentul (94) și la nota sa de subsol 136, la considerentul (98) și la nota sa de subsol 142, la considerentul (243), la considerentul (251) și la nota sa de subsol 302, la considerentele (254, (255), (259), (260), (273), (314), (344), (355), (589), (593) și (594) și la notele de subsol 118, 259, 293, 337, 540 și 542. Mai mult, în opinia reclamantei, dovezile furnizate de Arkema France au permis confirmarea unui anumit număr de fapte aferente încălcării în cauză, după cum rezultă din considerentele (568), (569), (571)-(573), (575) și (576) ale deciziei atacate. Pe de altă parte, din

considerentul (344) *in limine* al deciziei atacate ar rezulta că Aragonesas a considerat că informațiile furnizate de Arkema France aveau o valoare adăugată semnificativă.

334 Comisia se opune argumentelor formulate de reclamantă.

— Aprecierea Tribunalului

335 Reclamanta susține, în esență, că Comisia a încălcat dispozițiile Comunicării din 2002 privind cooperarea prin faptul că nu a acordat Arkema France o reducere a amenzii cuprinsă între 30 și 50 %, deși aceasta era prima întreprindere, după EKA, care a obținut imunitatea la amendă, care i-a furnizat elemente de probă cu o valoare adăugată semnificativă.

336 În temeiul punctului 20 din Comunicarea din 2002 privind cooperarea, „întreprinderile care nu îndeplinesc condițiile [pentru a obține o scutire de amendă] pot beneficia totuși de o reducere a amenzii care le-ar fi fost aplicată în mod normal".

337 Punctul 21 din Comunicarea din 2002 privind cooperarea prevede că, „pentru a putea pretinde o [reducere a amenzii în temeiul punctului 20 din comunicarea menționată], o întreprindere trebuie să furnizeze Comisiei elemente de probă cu privire la presupusa încălcare care reprezintă o valoare adăugată semnificativă în raport cu elementele de probă aflate deja în posesia Comisiei și trebuie să înceteze participarea la presupusa activitate ilicită cel mai târziu la momentul la care furnizează aceste elemente de probă".

338 La punctul 23 litera (b) primul paragraf din Comunicarea din 2002 privind cooperarea sunt prevăzute trei intervale de reducere a amenzii. Astfel, prima întreprindere care îndeplinește condiția prevăzută la punctul 21 din comunicarea menționată are dreptul să obțină o reducere cuprinsă între 30 și 50 %, a doua întreprindere poate obține o reducere a amenzii cuprinsă între 20 și 30 %, întreprinderile următoare au dreptul la o reducere a amenzii de maximum 20 %.

339 Punctul 23 litera (b) al doilea paragraf din Comunicarea din 2002 privind cooperarea prevede că, „pentru a stabili nivelul reducerii în limitele acestor intervale, Comisia ia în considerare data la care probele care îndeplinesc condițiile prevăzute la punctul 21 [din comunicarea menționată] au fost prezentate și măsura în care acestea prezintă valoare adăugată” și că „de asemenea, Comisia ține seama de întinderea și de continuitatea cooperării pe care întreprinderea o dovedește de la data contribuției sale”.

340 Potrivit jurisprudenței, Comisia dispune de o largă putere de apreciere în ceea ce privește metoda de calcul al amenzilor și, în această privință, poate să țină cont de elemente multiple, între care figurează cooperarea întreprinderilor în cauză în cursul investigației realizate de serviciile sale. În acest cadru, Comisia trebuie să efectueze aprecieri de fapt complexe, precum cele care privesc cooperarea fiecăreia dintre întreprinderile respective (Hotărârea Curții din 10 mai 2007, SGL Carbon/Comisia, C-328/05 P, Rep., p. I-3921, punctul 81, și Hotărârea Tribunalului din 28 aprilie 2010, Gütermann și Zwicky/Comisia, T-456/05 și T-457/05, Rep., p. II-1443, punctul 219).

341 Mai mult, în cadrul aprecierii cooperării furnizate de membrii unei înțelegeri, doar o eroare vădită de apreciere a Comisiei poate fi cenzurată, întrucât aceasta dispune de o largă marjă de apreciere pentru a evalua calitatea și utilitatea cooperării unei întreprinderi, în special în raport cu contribuțiile altor întreprinderi (Hotărârea SGL Carbon/Comisia, punctul 340 de mai sus, punctul 88). În această privință, trebuie amintit

de asemenea că, deși Comisia este obligată să motiveze rațiunile pentru care consideră că elementele furnizate de întreprinderi în cadrul Comunicării privind cooperarea constituie o contribuție care justifică sau nu justifică o reducere a amenzii aplicate, revine în schimb întreprinderilor care doresc să conteste decizia Comisiei în această privință obligația să demonstreze că, în lipsa unor astfel de informații furnizate în mod voluntar de aceste întreprinderi, Comisia nu ar fi fost în măsură să dovedească fondul încălcării și să adopte, așadar, o decizie prin care să aplice amenzi (Hotărârea Erste Group Bank și alții/Comisia, punctul 60 de mai sus, punctul 297).

342 În plus, reducerea amenzilor în cazul cooperării întreprinderilor participante la încălcări ale dreptului concurenței se întemeiază pe ideea că o astfel de cooperare facilitează sarcina Comisiei de a constata existența unei încălcări și, dacă este cazul, de a pune capăt acestei încălcări (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 45 de mai sus, punctul 399, și Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, Finnboard/Comisia, T-338/94, Rec., p. II-1617, punctul 363). Având în vedere rațiunea unei reduceri, Comisia nu poate face abstracție de utilitatea informației furnizate, care depinde în mod necesar de elementele de probă de care dispune deja (Hotărârea Gütermann și Zwicky/Comisia, punctul 340 de mai sus, punctul 220).

343 Pe de altă parte, reiese din jurisprudență că, atunci când, în ceea ce privește cooperarea, o întreprindere nu face decât să confirme, într-un mod mai puțin precis și explicit, unele dintre informațiile deja furnizate de o altă întreprindere în cadrul cooperării, gradul de cooperare a acestei întreprinderi, deși este posibil să nu fie lipsit de o anumită utilitate pentru Comisie, nu poate fi considerat comparabil cu cel al cooperării primei întreprinderi care a furnizat aceste informații. Astfel, o declarație care se limitează să confirme, într-o anumită măsură, o declarație de care Comisia dispunea deja nu facilitează sarcina Comisiei în mod semnificativ. Prin urmare, aceasta nu poate fi suficientă pentru a justifica o reducere a cuantumului amenzii în temeiul cooperării (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2004, Mannesmannröhren-Werke/Comisia, T-44/00, Rec., p. II-2223, punctul 301, Hotărârea Tribunalului din

25 octombrie 2005, Groupe Danone/Comisia, T-38/02, Rec., p. II-4407, denumită în continuare „Hotărârea Danone a Tribunalului", punctul 455, și Hotărârea Tribunalului Gütermann și Zwicky/Comisia, punctul 340 de mai sus, punctul 222).

344 În sfârșit, colaborarea la investigație a unei întreprinderi care nu depășește nivelul care rezultă din obligațiile ce revin întreprinderilor în temeiul articolului 18 din Regulamentul nr. 1/2003 nu justifică o reducere a amenzii (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 10 martie 1992, Solvay/Comisia, T-12/89, Rec., p. II-907, punctele 341 și 342, și Hotărârea Danone a Tribunalului, punctul 343 de mai sus, punctul 451).

345 În speță, trebuie arătat, cu titlu introductiv, că este cert că, pe de o parte, astfel cum reiese din considerentul (561) al deciziei atacate, Arkema France era a doua întreprindere, după EKA, care a depus o cerere în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea. Prin urmare, trebuie să se examineze dacă, după cum susține reclamanta, din interpretarea fiecărui considerent al deciziei atacate pe care îl enumeră și care este menționat la punctul 333 de mai sus rezultă că Arkema France a furnizat Comisiei elemente cu o valoare adăugată semnificativă în sensul punctului 21 din Comunicarea din 2002 privind cooperarea.

346 În primul rând, în ceea ce privește critica reclamantei potrivit căreia, în esență, ar fi trebuit să obțină o reducere a amenzii în conformitate cu Comunicarea din 2002 privind cooperarea, în măsura în care a fost prima întreprindere care a furnizat informațiile menționate în considerentele (38), (46), (344), (355) și (589) ale deciziei atacate, precum și în nota de subsol 63, care se raportează la acestea, trebuie să se constate că Comisia nu a săvârșit nicio eroare vădită de apreciere considerând că asemenea informații nu aveau o valoare adăugată semnificativă.

347 *Primo*, în ceea ce privește considerentele (38) și (46) ale deciziei atacate, precum și nota de subsol 63, care se raportează la acestea, trebuie arătat că acestea au în vedere

informații furnizate de Arkema France referitoare la capacitățile sale de producție, precum și la valoarea vânzărilor și la cotele de piață ale întreprinderilor prezente pe piața SEE a cloratului de sodiu. Or, în măsura în care informațiile respective nu depășesc, în sensul jurisprudenței citate la punctul 344 de mai sus, sfera obligațiilor care revin Arkema France în temeiul articolului 18 din Regulamentul nr. 1/2003, se impune constatarea că acestea nu au o valoare adăugată semnificativă.

348 *Secundo*, în ceea ce privește considerentul (344) al deciziei atacate, trebuie arătat că Comisia analizează un argument invocat de Aragonesas, potrivit căruia „[e]lementele de probă prezentate de Comisie se întemeiază în principal pe cererile [în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea] depuse de EKA, de Finnish Chemicals și de [Arkema France]". În această privință, trebuie arătat că, din moment ce, în considerentul menționat, Comisia se limitează să amintească un argument formulat de Aragonesas, acest argument nu poate fi considerat o recunoaștere din partea Comisiei a faptului că Arkema France a furnizat Comisiei informații cu o valoare adăugată semnificativă sau care să demonstreze săvârșirea de către Comisie a unei erori vădite de apreciere prin faptul că a exclus că informațiile furnizate de Arkema France au o valoare adăugată semnificativă.

349 *Tertio*, în ceea ce privește considerentul (355) al deciziei atacate, Comisia arată în esență, în cuprinsul acestuia, că „declarațiile contrare intereselor declarantului trebuie, în principiu, să fie considerate elemente de probă deosebit de fiabile". În această privință, trebuie să se constate că o asemenea apreciere de ordin general a Comisiei nu permite să se concluzioneze că informațiile furnizate de Arkema France au facilitat, în speță, sarcina Comisiei într-un mod semnificativ, care să îi permită să demonstreze faptele încălcării, și, prin urmare, că aveau o valoare adăugată semnificativă.

350 *Quarto*, în ceea ce privește considerentul (589) al deciziei atacate, Comisia arată, în cuprinsul acestuia, că, „în vederea evaluării valorii probelor furnizate de Finnish Chemicals, trebuie subliniat că, în momentul în care [aceasta] a contactat Comisia, [aceasta din urmă] dispunea deja de elemente probatorii care îi fuseseră furnizate de EKA, [de] Finnish Chemicals (în răspunsul la solicitarea de informații din 10 septembrie 2004, în măsura în care [Finnish Chemicals] nu a depășit ceea ce i se solicitase) și [de Arkema France]". În această privință, trebuie arătat că, deși modul de redactare a considerentului menționat putea fi interpretat în sensul că Comisia a considerat că Arkema France a furnizat „elemente probatorii", o asemenea interpretare nu poate fi totuși reținută în speță, având în vedere contextul în care această apreciere a fost formulată de Comisie și constatările pe care de altfel aceasta le efectuează în decizia atacată. Astfel, mai întâi, în măsura în care această apreciere a Comisiei a fost făcută în contextul evaluării valorii adăugate a informațiilor furnizate de Finnish Chemicals, ea urmărește să sublinieze că, în lumina informațiilor deja disponibile în dosarul propriu, Comisia are obligația să examineze dacă informațiile furnizate de Finnish Chemicals au o valoare adăugată semnificativă, iar nu că Arkema France a furnizat informații cu o valoare adăugată semnificativă. Mai mult, această apreciere nu repune în discuție constatările formulate de Comisie în considerentele (561)-(580) ale deciziei atacate, potrivit cărora este necesară înlăturarea tuturor argumentelor reclamantei și ale Arkema France arătate în decizia atacată, prin care se urmărește să se susțină că aceasta din urmă a furnizate elemente de informații cu o valoare adăugată semnificativă. În sfârșit, și în orice ipoteză, aprecierea Comisiei din considerentul (589) al deciziei atacate nu este de natură să demonstreze că, având în vedere informațiile furnizate de Arkema France, Comisia a săvârșit o eroare vădită de apreciere considerând că informațiile respective nu aveau o valoare adăugată semnificativă.

351 În al doilea rând, în ceea ce privește considerentele (76), (254), (255), (259) și (273) ale deciziei atacate, precum și notele de subsol 116 și 337, care se raportează la acestea, la care face trimitere reclamanta, trebuie să se constate că Comisia nu a săvârșit nicio eroare vădită de apreciere considerând că acestea nu aveau o valoare adăugată semnificativă.

352 *Primo*, în ceea ce privește considerentul (76) al deciziei atacate și nota de subsol 116, referitoare la considerentul menționat, Comisia descrie în cuprinsul acestora funcționarea generală a înțelegerii, care se caracteriza în special prin „contacte frecvente sub forma unor reuniuni bilaterale sau multilaterale și prin convorbiri telefonice, fără să urmeze totuși o schemă specifică". Comisia adaugă faptul că, „potrivit [Arkema France], încă de la începutul înțelegerii a fost întocmită o listă a clienților comuni și a volumelor de vânzări pe care fiecare dintre producătorii de clorat de sodiu membri ai înțelegerii era autorizat să le-o furnizeze", iar „[Arkema France] nu a prezentat totuși Comisiei lista în discuție". În această privință, pe lângă faptul că din cererea orală de imunitate la amendă formulată de EKA reiese că aceasta informase deja Comisia cu privire la natura contactelor care existau între întreprinderile în cauză, această informație, pe care Arkema France nu a susținut-o prin niciun mijloc de probă scris, nu avea o valoare adăugată semnificativă, în sensul jurisprudenței citate la punctul 343 de mai sus.

353 *Secundo*, în ceea ce privește considerentul (254) al deciziei atacate și nota de subsol 305, referitoare la considerentul menționat, Comisia arată în cuprinsul acestora că reclamanta a declarat că „[domnul L.] crede că își amintește de o reuniune între Finnish Chemicals și [reclamantă] pentru a înțelege de ce regulile de împărțire aplicabile clientului MODO nu mai erau respectate" și că „în cadrul acestei reuniuni, despre care [domnul L.] crede că s-a derulat în cursul primului trimestru al anului 1999 în Finlanda, Finnish Chemicals a declarat că a devenit furnizorul exclusiv al [MODO] [în urma] [unui] acord încheiat între societatea-mamă a acesteia și MODO, desființând astfel acordul existent între EKA, Finnish Chemicals și [Arkema France] cu privire la acest client". În această privință, trebuie arătat că, în considerentul (255) al deciziei atacate, Comisia adaugă că „totuși, întrucât contractul dintre MODO și Finnish Chemicals nu a fost încheiat decât în septembrie 1999, Comisia consideră că [domnul L.] a confundat datele și locurile și că acesta a amintit în realitate reuniunea din 9 noiembrie 1999 de la Copenhaga". Prin urmare, pe lângă faptul că informația orală furnizată de reclamantă este, potrivit propriei sale mărturisiri, incertă („[domnul L.] crede că își amintește"), dar și imprecisă, se impune, în orice caz, constatarea că, departe de a o folosi pentru a dovedi faptele constitutive ale încălcării, Comisia arată în mod expres, în considerentul (255) al deciziei atacate, că aceste informații sunt eronate, aspect pe care de altfel reclamanta nu îl contestă. Prin urmare, Comisia nu a săvârșit nicio

eroare vădită de apreciere prin faptul că a considerat că această informație, care nu fusese confirmată, era lipsită de valoare adăugată semnificativă.

354 *Tertio*, în ceea ce privește considerentul (259) al deciziei atacate, Comisia analizează în cuprinsul acestuia cheltuielile de călătorie ale reprezentantului Arkema France, domnul L., care acoperă perioada cuprinsă între luna octombrie 1999, care i-au fost furnizate de Arkema France. În considerentul menționat s-a arătat de asemenea că aceste documente conțin mențiunea „15/12 EKA Roissy" și că Arkema France deduce din această împrejurare că „această mențiune ar putea să se raporteze la o reuniune cu reprezentanții EKA la aeroportul Roissy-Charles de Gaulle, la Paris, la 15 decembrie 1999". Trebuie să se constate că, în considerentul menționat, Comisia a arătat că EKA nu își amintește de o asemenea reuniune. Prin urmare, Comisia nu a săvârșit o eroare vădită de apreciere considerând că această informație, de care Arkema France nu este sigură și care nu a fost confirmată, nu avea o valoare adăugată semnificativă. Trebuie să se sublinieze în această privință că faptul că Comisia nu a reținut, având în vedere lipsa unor elemente de probă suficiente pentru a confirma această informație, reuniunea care ar fi avut loc la aeroportul Roissy-Charles de Gaulle în lista reuniunilor și a convorbirilor telefonice privind înțelegerea (a se vedea anexa 1 a deciziei atacate) confirmă că această informație nu are o valoare adăugată semnificativă.

355 *Quarto*, în ceea ce privește considerentul (273) al deciziei atacate, Comisia precizează în cuprinsul acestuia că Arkema France amintește o reuniune între EKA, Finnish Chemicals și Arkema France „în primăvara anului 2000". Or, trebuie arătat că Comisia constată tot în considerentul menționat că nici EKA, nici Finnish Chemicals nu au confirmat desfășurarea acestei reuniuni. Mai mult, Comisia arată în cuprinsul acestui considerent că trebuie să se rețină, pe baza informațiilor furnizate de EKA, astfel cum au fost prezentate în considerentul (283) al deciziei atacate, că, în realitate, este vorba despre reuniunea care s-a desfășurat la 9 februarie 2000. Prin urmare, în afară de faptul că această informație furnizată de Arkema France este lipsită de precizie, Comisia a arătat, fără ca reclamanta să conteste, că aceasta nu a fost coroborată de ale elemente care să permită Comisiei să o dovedească. Așadar, Comisia nu a săvârșit

nicio eroare vădită de apreciere prin faptul că a exclus că această informație ar avea o valoare adăugată semnificativă.

356 *Quinto*, în ceea ce privește nota de subsol 337 a deciziei atacate, trebuie să se constate că, în cuprinsul acesteia, Comisia precizează conținutul considerentului (284) al deciziei menționate, în care Comisia a arătat în special că, „chiar dacă s-au mai înregistrat câteva convorbiri telefonice și reuniuni în ianuarie și în februarie 2000 […], [în 2000] nu a fost restabilit nivelul [obișnuit] de cooperare, care presupunea în mod esențial eforturi pentru a-și împărți volumele de vânzări, din cauza pierderii de încredere reciprocă și pentru oricare alt motiv conex menționat de concurenți în declarațiile lor diverse". La nota de subsol 337 din decizia menționată, Comisia arată, în ceea ce privește data la care înțelegerea a luat sfârșit, că „EKA și [Arkema France] fac trimitere la programele lor [de respectare a dreptului concurenței] care au fost introduse în 1999 și, respectiv, în 2000", și că „Finnish Chemicals arată că, odată cu încheierea contractului cu [clientul] MODO, contactele cu concurenții au devenit desuete". În această privință, trebuie de asemenea subliniat că, în considerentul (575) al deciziei atacate, Comisia arată că reprezentantul Arkema France, [domnul L.], „s-a limitat să confirme declarația dată de EKA cu privire la efectul adoptării programelor [de respectare a dreptului concurenței], fără ca în această privință să aducă elemente de probă noi". Mai mult, în considerentul (593) al deciziei atacate și la nota de subsol 540, Comisia arată că, „în momentul în care a primit răspunsul la solicitarea de informații și la cererea de [cooperare] a Finnish Chemicals, dosarul său conținea deja informații provenite din cele două surse independente [EKA și Arkema France], care menționau că încălcarea nu a încetat înainte de primăvara anului 2000". În sfârșit, în considerentul (594) al deciziei atacate și la nota de subsol 542, Comisia precizează că „dedusese deja din contribuția [EKA]" că aceasta din urmă se distanțase de înțelegere în primăvara anului 2000.

357 În lumina constatărilor efectuate de Comisie în considerentele deciziei atacate menționate la punctul 356 de mai sus, trebuie să se considere că informația furnizată de Arkema France în această privință nu avea o valoare adăugată semnificativă la

data la care i-a furnizat-o Comisiei. Astfel, pe lângă faptul că informației furnizate de Arkema France, potrivit căreia înțelegerea a încetat după introducerea programelor de respectare a dreptului concurenței, îi lipsește precizia în raport cu data exactă reținută de Comisie pentru a stabili încetarea încălcării, respectiv 9 februarie 2000 [articolul 1 litera (e) din decizia atacată], după cum rezultă din considerentul (290) al deciziei atacate, pe baza precizărilor aduse de EKA, Comisia a putut să demonstreze că încălcarea a încetat odată cu reuniunea asociației profesionale CEFIC, desfășurată la 9 februarie 2000.

358 În al treilea rând, în ceea ce privește, în decizia atacată, considerentul (94) și nota de subsol 196, considerentul (98) și nota de subsol 142, considerentul (243) și nota de subsol 293, considerentul (251) și nota de subsol 302, considerentul (260), considerentul (593) și nota de subsol 540, considerentul (594) și nota de subsol 542, precum și notele de subsol 118 și 259, trebuie să se constate că acestea menționează fie informații cu privire la care reiese din decizia atacată că se aflau deja în posesia Comisiei la data la care Arkema France a depus cererea sa în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea, fie informații insuficient de precise sau de susținute ca să permită Comisiei să stabilească faptele încălcării, fie, în sfârșit, informații pe care Comisia putea să le procure în conformitate cu articolul 18 din Regulamentul nr. 1/2003.

359 *Primo*, în ceea ce privește considerentul (94) al deciziei atacate și nota de subsol 136, referitoare la acesta, Comisia arată că, „[d]upă cum afirmă Finnish Chemicals, la 17 mai [1995] s-a desfășurat o reuniune la hotelul SAS Royal din Copenhaga, la care au participat [EKA, Finnish Chemicals și Arkema France]”. Comisia reține din aceasta că extrasele privind cheltuielile de călătorie ale reprezentantului Arkema France, domnul D., au confirmat prezența lui la reuniunea respectivă. În această privință, pe de o parte, trebuie arătat că din considerentele (95) și (96) ale deciziei atacate reiese că Comisia a demonstrat existența acestei reuniuni reținând elementele de probă furnizate de Finnish Chemicals, ceea ce reclamanta nu contestă. Astfel, în considerentul (96) al deciziei atacate, Comisia precizează că notele luate în cadrul reuniunii din

17 mai 1995 de către reprezentantul Finnish Chemicals, domnul S., „dovedesc participarea [Arkema France] la înțelegere". Pe de altă parte, și în orice ipoteză, trebuie arătat că furnizarea numai a extraselor privind cheltuielile de călătorie ale reprezentantului Arkema France care să permită confirmarea prezenței sale la reuniunea în discuție constituie o cooperare care nu depășește, în sensul jurisprudenței menționate la punctul 344 de mai sus, sfera obligațiilor care îi reveneau în temeiul articolului 18 din Regulamentul nr. 1/2003. Prin urmare, Comisia nu a săvârșit o eroare vădită de apreciere considerând că Arkema France nu furnizase elemente cu o valoare adăugată semnificativă în această privință.

360 *Secundo*, în ceea ce privește considerentul (98) al deciziei atacate și nota de subsol 142, referitoare la considerentul menționat, Comisia arată în cuprinsul acestora în special că „EKA susține de asemenea că, la orizontul anului 1995, a decis împreună cu Finnish Chemicals și cu [Arkema France] să realizeze o «majorare importantă a prețurilor, care a fost aplicată» în Portugalia, având în vedere deprecierea monedei escudo" și adaugă că „elementele de probă prezentate de EKA demonstrează că, în 1995, întreprinderea a majorat cu 31 % tarifele pe care le practica în relația cu clienții săi portughezi și cu 44 % în raport cu prețurile practicate în 1993". În plus, Comisia arată că „[Arkema France] menționează de asemenea o majorare de prețuri reușită în 1995". Din textul deciziei atacate rezultă, așadar, că această majorare de prețuri din 1995 a fost dovedită pe baza unor informații orale și a unor documente furnizate de EKA, fapt care nu este contestat de reclamantă. Prin urmare, chiar dacă informația orală furnizată de Arkema France o confirmă pe cea dată de EKA, trebuie să se constate, similar Comisiei, că, în conformitate cu jurisprudența citată la punctul 343 de mai sus, aceasta nu poate fi considerată ca având o valoare adăugată semnificativă, din moment ce Arkema France nu a furnizat detalii cu privire la creșterea menționată a prețurilor adiționale în raport cu cele furnizate de EKA.

361 *Tertio*, în ceea ce privește considerentul (243) al deciziei atacate și nota de subsol 293, referitoare la acesta, Comisia arată în cuprinsul acestuia că, „[î]n declarațiile lor, EKA și [Arkema France] au arătat că în februarie sau în martie 1999 s-a desfășurat o reuniune între reprezentanții lor" și că „[Arkema France] a confirmat că domnul [W.]

reprezenta EKA în cursul acelei reuniuni". În această privință, trebuie să se constate că, în considerentul menționat, Comisia reia în mod expres informațiile orale furnizate de EKA. Mai mult, trebuie să se constate că Comisia a arătat totodată, în considerentul (245) al deciziei atacate, că, „deși nu a fost posibil să se stabilească cu toată certitudinea că a avut loc o reuniune, Comisia consideră că este plauzibil ca discuțiile dintre concurenți să se fi desfășurat după cum a menționat EKA". Prin urmare, în afară de faptul că Comisia a fost în măsură să ia cunoștință despre reuniunea menționată și despre conținutul acesteia, consideră, ceea ce reclamanta nu contestă, că această informație nu permite să se stabilească în mod cert faptele încălcării. Prin urmare, trebuie să se constate că Comisia nu a săvârșit o eroare excluzând că informația furnizată de Arkema France în această privință avea o valoare adăugată semnificativă.

362 *Quarto*, în ceea ce privește considerentul (251) al deciziei atacate și nota de subsol 302, referitoare la acesta, Comisia arată în cuprinsul acestuia că „Finnish Chemicals a informat Comisia cu privire la o reuniune desfășurată la Copenhaga la 9 noiembrie 1999" în prezența reprezentanților Arkema France și ai Finnish Chemicals. S-a arătat de asemenea că Arkema France „a confirmat că reuniunea a avut loc și [că aceasta] a transmis Comisiei extrasele cheltuielilor de călătorie ale [reprezentantului său, domnul L.], care arată că acesta s-a deplasat la Copenhaga la 9 noiembrie 1999". În această privință, trebuie arătat, pe de o parte, că furnizarea doar a extraselor cheltuielilor de călătorie ale reprezentantului Arkema France care să permită confirmarea prezenței sale la reuniunea în discuție constituie o cooperare care nu depășește, în sensul jurisprudenței menționate la punctul 344 de mai sus, sfera obligațiilor care îi reveneau în temeiul articolului 18 din Regulamentul nr. 1/2003. Pe de altă parte, Comisia reia *verbatim*, în considerentul (252) al deciziei atacate, informațiile exacte furnizate de Finnish Chemicals care prezentau conținutul discuțiilor desfășurate în cursul acestei reuniuni, în timp ce considerentul (254) al deciziei atacate menționează declarațiile lipsite de precizie din partea Arkema France privind această reuniune. În sfârșit, din considerentele menționate rezultă că informațiile furnizate de Arkema France nu au permis coroborarea elementelor aflate în dosarul Comisiei la data furnizării acestora, și că numai informațiile furnizate de Finnish Chemicals au permis Comisiei să demonstreze faptele respective. Prin urmare, trebuie să se constate că

Comisia nu a săvârșit o eroare vădită de apreciere considerând că informațiile furnizate de Arkema France în această privință nu aveau o valoare adăugată semnificativă.

363 *Quinto*, în ceea ce privește considerentul (260) al deciziei atacate, Comisia arată că „Finnish Chemicals a declarat [prin intermediul reprezentantului său, domnul S.,] că reprezentanții [Arkema France] și Finnish Chemicals s-au mai întâlnit o dată, la 21 decembrie 1999 […], la Stockholm" și că „această reuniune este de asemenea confirmată de extrasele cheltuielilor de călătorie ale domnului [L.] transmise de [Arkema France]". Trebuie arătat în această privință că, pe lângă faptul că, după cum rezultă din considerentul menționat, Comisia a dovedit această reuniune doar pe baza informațiilor furnizate de Finnish Chemicals, furnizarea doar a extraselor cheltuielilor de călătorie ale reprezentantului Arkema France care să permită confirmarea prezenței sale la reuniunea în discuție constituie o cooperare care nu depășește, în sensul jurisprudenței menționate la punctul 344 de mai sus, sfera obligațiilor care îi reveneau în temeiul articolului 18 din Regulamentul nr. 1/2003.

364 *Sexto*, în ceea ce privește nota de subsol 118 din decizia atacată, Comisia arată că „[Arkema France] a confirmat [declarațiile orale date de EKA în ceea ce privește] existența mecanismului de împărțire a pieței și a regimului de compensare, descrise de EKA". În această privință, trebuie arătat că, pe lângă faptul că din acest considerent reiese că Comisia s-a întemeiat pe declarațiile orale date de EKA pentru a demonstra faptele încălcării, ceea ce reclamanta nu contestă, simpla coroborare orală și lipsită de precizie a acestei informații nu poate fi considerată, astfel cum reiese din jurisprudența citată la punctul 343 de mai sus, ca având o valoare adăugată semnificativă.

365 *Septimo*, în ceea ce privește considerentul (207) al deciziei atacate și nota de subsol 259, referitoare la considerentul menționat, Comisia arată în cuprinsul acestora că „[t]rebuie observat că, în cadrul discuțiilor dintre Finnish Chemicals și [Arkema France] cu privire la [clientul] MODO, domnul [L., reprezentantul Arkema France,] i-a telefonat domnului [B.] (reprezentantul Quadrimex, importator al Finnish

Chemicals în Franța) pentru a discuta despre volumele pierdute de [Arkema France]" și că „domnul [L.] s-a plâns, cu ocazia acestor convorbiri telefonice, din 2 și din 5 octombrie 1998, de agresivitatea scandinavă și a solicitat o compensare în volum pentru [Arkema France]". În această privință, din documentele citate la nota de subsol 257 din decizia atacată și din cuprinsul punctului 4.3.1.20, intitulat „1998 – conflictul cu privire la clientul MODO", în considerentele (205)-(216) ale acesteia, rezultă că, pentru a stabili natura exactă a contactelor care au avut loc între concurenți referitor la aprovizionarea clientului MODO, datele acestor contacte și volumele împărțite, Comisia s-a întemeiat în totalitate pe informațiile precise pe care i le furnizase Finnish Chemicals. Așadar, Comisia nu a săvârșit nicio eroare vădită de apreciere prin excluderea posibilității ca informația furnizată de Arkema France să aibă o valoare adăugată semnificativă.

366 În al patrulea rând, în ceea ce privește considerentele (568), (569), (571)-(573), (575) și (576) ale deciziei atacate, invocate de reclamantă, trebuie arătat că din aceste considerente rezultă că Comisia dispunea de aceste informații „care își aveau originea în două surse" în momentul în care Arkema France le-a furnizat [considerentul (568) al deciziei atacate], că aceasta „a confirmat existența sistemului de repartizare în termeni generali, însă nu a furnizat niciun element de probă scris din perioada la care se raportează faptele, care ar fi întărit capacitatea Comisiei de a demonstra faptele în discuție" [considerentul (569) al deciziei atacate], că informațiile furnizate de Arkema France privind contactele cu concurenții săi au fost „elementar[e] și nu i-au permis să demonstreze faptele în discuție" [considerentul (571) al deciziei atacate], că informațiile privind creșterile de prețuri din perioada 1993-1995 au confirmat „în termeni foarte generali" informațiile de care dispunea deja [considerentul (572) al deciziei atacate], că informațiile referitoare la aprovizionarea clientului MODO fuseseră „deja atestat[e] de documentele furnizate de EKA" [considerentul (573) al deciziei atacate], că Arkema France s-a „limitat să confirme declarația dată de EKA privind efectul programelor de conformare, fără a furniza noi elemente de probă în această privință" [considerentul (575) al deciziei atacate], precum și că aprecierea Comisiei potrivit căreia, „deși [Arkema France] a putut confirma anumite aspecte ale

funcționării înțelegerii în mod foarte general, totuși aceasta nu a făcut-o într-un mod susceptibil să întărească capacitatea Comisiei de a dovedi încălcarea" [considerentul (579) al deciziei atacate). Prin urmare, trebuie să se constate că niciunul dintre aceste considerente nu dovedește că informațiile furnizate de Arkema France aveau o valoare adăugată semnificativă.

367 În lumina tuturor considerațiilor de mai sus, trebuie să se concluzioneze că, prin faptul că nu a acordat Arkema France o reducere a amenzii în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea, Comisia nu a săvârșit o eroare vădită de apreciere. Prin urmare, primul aspect al celui de al zecelea motiv trebuie înlăturat ca neîntemeiat.

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe încălcarea principiului egalității de tratament

— Argumentele părților

368 Reclamanta invocă încălcarea de către Comisie a principiului egalității de tratament prin faptul că nu a acordat Arkema France, spre deosebire de Finnish Chemicals, niciun „credit" pentru informațiile pe care i le-a furnizat și cu privire la care Comisia a recunoscut însă, în considerentele (568), (569), (571), (572), (573), (575) și (576) ale deciziei atacate, că permiteau confirmarea faptelor încălcării. Această diferență de tratament ar avea ca efect „supraîncărcarea" amenzilor impuse reclamantei, care ar fi trebuit să beneficieze, alături de Arkema France, de o reducere a cuantumului amenzii

de 30-50 % în raport cu amenzile impuse întreprinderilor în cauză și în special Finnish Chemicals.

369 Comisia se opune acestei argumentări.

— Aprecierea Tribunalului

370 Reclamanta invocă, în esență, încălcarea de către Comisie a principiului egalității de tratament, din moment ce a acordat Finnish Chemicals, dar nu și Arkema France, o reducere a amenzii în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea.

371 Potrivit jurisprudenței amintite la punctul 196 de mai sus, principiul egalității de tratament impune ca situații comparabile să nu fie tratate într-un mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv.

372 În speță, din moment ce, pe de o parte, după cum s-a concluzionat ca urmare a examinării primului aspect al celui de al zecelea motiv (a se vedea punctul 367 de mai sus), Comisia nu a săvârșit o eroare vădită de apreciere considerând că probele furnizate de Arkema France nu aveau o valoare adăugată semnificativă și, pe de altă parte, reclamanta nu contestă, în acest cadru, aprecierea Comisiei potrivit căreia informațiile furnizate de Finnish Chemicals aveau, în ceea ce le privește, o valoare adăugată semnificativă, trebuie să se constate că Arkema France și Finnish Chemicals nu se aflau în situații identice în raport cu acordarea unei reduceri a amenzii în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea.

373 Prin urmare, se impune constatarea că reclamanta nu a demonstrat că Comisia a încălcat principiul egalității de tratament prin faptul că nu a acordat Arkema France nicio reducere a amenzii în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea.

374 Așadar, trebuie respinse ca neîntemeiate al doilea aspect al celui de al zecelea motiv și, în consecință, al zecelea motiv în întregime, precum și primul capăt de cerere formulat de reclamantă.

2. *Cu privire la concluziile, formulate cu titlu subsidiar, prin care se solicită modificarea cuantumului amenzii*

Argumentele părților

375 În cadrul celui de al unsprezecelea motiv, reclamanta susține că, în ipoteza în care Tribunalul nu ar anula decizia atacată în măsura în care aceasta o privește, amenzile care i-au fost impuse ar trebui anulate sau reduse.

376 În primul rând, reclamanta susține că ar fi inechitabil să i se aplice amenda cea mai ridicată dintre cele impuse întreprinderilor vizate de decizia atacată, deși răspunderea Arkema France în încălcare este considerabil mai mică decât cea care revine EKA și Finnish Chemicals. Cu privire la acest aspect, reclamanta arată că cei doi principali actori ai înțelegerii erau EKA și Finnish Chemicals, după cum rezultă din motivarea deciziei atacate, și că în special ca reacție la confruntările dintre cei doi concurenți pentru împărțirea piețelor nordice, a fost necesar ca ceilalți participanți la înțelegere, precum Arkema France, să reacționeze și să își protejeze piețele în zonele proprii.

377 În al doilea rând, reclamanta consideră că, în cadrul puterii sale de apreciere generale, Tribunalul trebuie să țină seama, pe de o parte, de răspunderea mai mică a Arkema France în încălcarea în cauză în raport cu cea care revine EKA și Finnish Chemicals și, pe de altă parte, de factorii pe care i-a amintit în prima și în a doua critică cuprinse în cel de al optulea motiv (a se vedea punctele 267-273 de mai sus), în primul și în al doilea aspect ale celui de al nouălea motiv (a se vedea punctele 310-312 și 320-323 de mai sus) și în al zecelea motiv (a se vedea punctele 331-333 și 368 de mai sus).

378 Comisia se opune argumentației formulate de reclamantă.

Aprecierea Tribunalului

379 Potrivit jurisprudenței, în ceea ce privește controlul exercitat de instanța Uniunii asupra deciziilor Comisiei în domeniul concurenței, trebuie amintit că, în afară de simplul control de legalitate, care nu permite decât respingerea acțiunii în anulare sau anularea actului atacat, competența de fond conferită Tribunalului, în aplicarea articolului 229 CE, de articolul 31 din Regulamentul nr. 1/2003 abilitează această instanță să reformeze actul atacat, chiar în lipsa anulării, ținând seama de toate împrejurările de fapt, în scopul modificării, de exemplu, a cuantumului amenzii (a se vedea Hotărârea Curții din 3 septembrie 2009, Prym și Prym Consumer/Comisia, C-534/07 P, Rep., p. I-7415, punctul 86 și jurisprudența citată).

380 În ceea ce privește, în primul rând, cererea de modificare a cuantumului amenzii impuse în solidar reclamantei și Arkema France, din cauza faptului că nu ar ține seama în mod suficient de implicarea mai redusă a Arkema France în încălcare în raport cu EKA și cu Finnish Chemicals, Tribunalul consideră că nu este necesar să se admită o asemenea cerere din moment ce, după cum s-a constatat la punctul 328 de mai sus, reclamanta nu invocă niciun argument sau vreo dovadă că Arkema France ar fi avut

un rol minor în înțelegere, care să justifice acordarea, cu acest titlu, a unei reduceri a cuantumului amenzii.

381 În ceea ce privește, în al doilea rând, cererea de modificare a amenzilor impuse în solidar Arkema France și reclamantei, precum și cu titlu personal reclamantei, având în vedere argumentele invocate în prima și în a doua critică cuprinse în cel de al optulea motiv, în primul și în al doilea aspect ale celui de al nouălea motiv și în al zecelea motiv, Tribunalul consideră, în lumina tuturor motivelor prezentate mai sus și în lipsa altor argumente prezentate de reclamantă în această privință, că nimic nu justifică o asemenea reducere.

382 Prin urmare, al doilea capăt de cerere formulat de reclamantă trebuie respins, precum și acțiunea în întregime.

Cu privire la cheltuielile de judecată

383 Potrivit articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât reclamata a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată, conform concluziilor Comisiei.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a doua)

declară și hotărăște:

1) Respinge acțiunea.

2) Obligă Elf Aquitaine SA la plata cheltuielilor de judecată.

Pelikánová Jürimäe Soldevila Fragoso

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 17 mai 2011.

Semnături

Cuprins

Istoricul cauzei ..... II - 2160

Procedura și concluziile părților ..... II - 2168

În drept ..... II - 2170

1. Cu privire la concluziile, formulate cu titlu principal, prin care se solicită anularea deciziei atacate ..... II - 2170

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe încălcarea normelor privind stabilirea răspunderii pentru o încălcare în cadrul grupurilor de societăți ..... II - 2171

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe o eroare de drept în stabilirea răspunderii, în sarcina reclamantei, pentru comportamentul ilicit în cauză ..... II - 2171

— Argumentele părților ..... II - 2171

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 2173

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe încălcarea principiilor autonomiei juridice și economice a societăților ..... II - 2181

— Argumentele părților ..... II - 2181

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 2183

Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe o eroare referitoare la faptul că indiciile reținute de Comisie în decizia atacată nu coroborează prezumția exercitării unei influențe decisive ..... II - 2184

— Argumentele părților ..... II - 2184

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 2185

Cu privire la al patrulea aspect, întemeiat pe faptul că Comisia a considerat în mod greșit că reclamanta nu a furnizat o serie de indicii de natură să răstoarne prezumția exercitării unei influențe decisive ..... II - 2186

— Argumentele părților ..... II - 2186

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 2190

Cu privire la al cincilea aspect, întemeiat pe transformarea prezumției exercitării unei influențe decisive într-o prezumție absolută ..... II - 2195

— Argumentele părților ..... II - 2195

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 2197

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea a șase principii fundamentale, care rezultă din stabilirea în sarcina reclamantei a răspunderii pentru comportamentul ilicit ..... II - 2199

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe o încălcare a dreptului la apărare al reclamantei ..... II - 2199

— Argumentele părților ..... II - 2199

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 2202

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe o încălcare a principiului egalității armelor ..... II - 2208

Argumentele părților ..... II - 2208

Aprecierea Tribunalului ..... II - 2208

Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe o încălcare a prezumției de nevinovăție ..... II - 2210

— Argumentele părților ..... II - 2210

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 2212

Cu privire la al patrulea aspect, întemeiat pe o încălcare a principiului răspunderii pentru fapta personală și al individualizării pedepsei ..... II - 2214

— Argumentele părților ..... II - 2214

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 2215

Cu privire la al cincilea aspect, întemeiat pe o încălcare a principiului legalității pedepselor ..... II - 2217

— Argumentele părților ..... II - 2217

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 2217

Cu privire la al șaselea aspect, întemeiat pe o încălcare a principiului egalității de tratament ..... II - 2218

— Argumentele părților ..... II - 2218

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 2220

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe o denaturare a seriei de indicii furnizate de reclamantă ..... II - 2222

Argumentele părților ..... II - 2222

Aprecierea Tribunalului ..... II - 2223

Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe existența unor contradicții în motivarea deciziei atacate ..... II - 2223

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe o contradicție în motivarea aplicării noțiunii de întreprindere în sensul articolului 81 alineatul (1) CE ..... II - 2224

— Argumentele părților ..... II - 2224

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 2225

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe contradicții în motivarea deciziei atacate cu privire la cunoașterea de către reclamantă a încălcării în cauză ..... II - 2227

— Argumentele părților ..... II - 2227

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 2227

Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe o contradicție în motivare cu privire la natura controlului exercitat de o societate-mamă asupra filialei sale pentru a se stabili în sarcina sa răspunderea pentru încălcarea săvârșită de aceasta din urmă ..... II - 2228

— Argumentele părților ..... II - 2228

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 2229

Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe o încălcare a principiului bunei administrări ..... II - 2230

Argumentele părților ..... II - 2230

Aprecierea Tribunalului ..... II - 2231

Cu privire la al șaselea motiv, întemeiat pe o încălcare a principiului securității juridice ..... II - 2233

Argumentele părților ..... II - 2233

Aprecierea Tribunalului ..... II - 2234

Cu privire la al șaptelea motiv, întemeiat pe un abuz de putere ..... II - 2239

Argumentele părților ..... II - 2239

Aprecierea Tribunalului ..... II - 2239

Cu privire la al optulea motiv, întemeiat pe caracterul neîntemeiat al impunerii unei amenzi cu titlu personal în sarcina reclamantei ..... II - 2240

Argumentele părților ..... II - 2240

Aprecierea Tribunalului ..... II - 2244

Cu privire la al nouălea motiv, întemeiat pe o încălcare a principiilor și a normelor care au guvernat stabilirea amenzii impuse în solidar Arkema France și reclamantei ..... II - 2252

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe erori în calcularea cuantumului amenzii impuse în solidar Arkema France și reclamantei ..... II - 2253

— Argumentele părților ..... II - 2253

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 2254

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe o încălcare a principiului egalității de tratament în legătură cu amenda impusă în solidar Arkema France și reclamantei ..... II - 2256

— Argumentele părților ..... II - 2256

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 2258

Cu privire la al zecelea motiv, întemeiat pe o încălcare a dispozițiilor cuprinse în Comunicarea din 2002 privind cooperarea ..... II - 2259

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe refuzul acordării unei reduceri a amenzii în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea ..... II - 2260

— Argumentele părților ..... II - 2260

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 2261

Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe încălcarea principiului egalității de tratament ..... II - 2275

— Argumentele părților ..... II - 2275

— Aprecierea Tribunalului ..... II - 2276

2. Cu privire la concluziile, formulate cu titlu subsidiar, prin care se solicită modificarea cuantumului amenzii ..... II - 2277

Argumentele părților ..... II - 2277

Aprecierea Tribunalului ..... II - 2278

Cu privire la cheltuielile de judecată ..... II - 2279